

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 29. JULIJA 1982

ŠTEVILKA: 29 • LETO: XXXI

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstodnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarnja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometa davka po pristojnem mnenju štev. 421/1-72.

OBVLADOVANJE IZGUB V ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA

Ker je prvo polletje tudi v naši delovni organizaciji devet temeljnih organizacij združenega dela zaključilo z izgubo v višini 201,9 milij. din, je prav, da opozorimo na idejnopolitična izhodišča za delo komunistov pri obvladovanju izgub v organizacijah združenega dela, ki jih je sprejelo predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije na deveti seji 12. julija letos.

Idejnopolitična izhodišča za delovanje komunistov pri odpravljanju izgub v organizacijah združenega dela je predsedstvo oblikovalo na osnovi stališč devetega kongresa Zveze komunistov Slovenije in 12. kongresa Zveze komunistov Jugosla-

vije ter gradiv, ki so bila pripravljena za razpravo v skupščini SR Slovenije, oziroma stališč in sklepov, ki jih je sprejela v zvezi s sanacijo organizacij združenega dela. Podatki o izgubah namreč kažejo, da se pretežni del izgub v zadnjih petih

letih stalno pojavlja v nekaterih panogah in organizacijah združenega dela, ki nosijo največji delež izgub in so tudi stalna žarišča gospodarske nestabilnosti (proizvodnja prometnih sredstev, energetika, industrija gradbenega materiala, promet, mesna industrija, gostinstvo in turizem) z močnimi vplivi na reprodukcijske tokove, na razvoj določenih regij in s pomembnimi posledicami za socialno varnost delavcev in občanov, je zapisano v izhodiščih.

Dokument ugotavlja, da je bilo za gospodarska gibanja v zadnjih letih značilno: »zastoj pri uveljavljanju kvalitetnih dejavnikov gospodarnosti, nezadosten vpliv pretehtanega investiranja na ekonomsko učinkovitost naložb, učinki energetske in ekonomske krize v svetu in poraba, večja od realno ustvarjenega dohodka.« Vse to pa je v najtesnejši povezavi z družbenoekonomskim položajem delavcev v organizacijah združenega dela, ki niso odločali o celotnem dohodku. Zaradi nevlju-

(Nadaljevanje na 2. strani)

NAŠ OBČINSKI PRAZNIK

Za občinski praznik, ki ga občani jeseniške občine praznujemo 1. avgusta, v spomin na ta dan pred 41 leti, ko so borci Cankarjeve čete na Obranci doživeli ognjeni krst v boju z okupatorjevo policijsko enoto in sta pri tem padla prva dva borca z našega območja — Viktor Arzenšek in Ferdo Koren, običajno pregledamo dosežene rezultate minulega leta in pomislimo na nadaljnji razvoj. Vsekakor je to prav, saj s tem polagamo obračun tudi predvsem pred tistimi, ki so v narodnoosvobodilnem boju in socialistični revoluciji žrtvovali svoja življenja, kako uresničujemo ideale in cilje, za katere so se žrtvovali. Nedvomno bi bili veseli izrednega gospodarskega in kulturnega razvoja, ki smo ga dosegli po osvoboditvi, doseženega družbenega in osebnega standarda, doseženega razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Prav gotovo pa bi bili v marsičem tudi razočarani, predvsem v pogledu moralno-etičnih vrednot, ki so krasile revolucionarje, borce narodnoosvobodilne vojske in aktiviste Osvobodilne fronte, vrednote, s katerimi so premagovali nadčloveške napore in s katerimi so zmagovali nad številčno in tehnično močnejšim sovražnikom.

Kaj bi rekli na to, da vsak dan manj in slabše delamo, da smo postali veliki zapravljivci, da mnoge med nami prežema sebičnost, egoizem in nevoščljivost, da so mnogi med nami postali oportunisti — prilagodljivci, nenačelnosti in omahljivci, da je med nami vedno več birokratov — katerih bistvene lastnosti so karizem, stremušstvo, pehanje za privilegiji... Kaj bi rekli, da je mnoge med nami, tudi take, ki sodijo med socialistične zavestne sile družbe, popolnoma osvojila malomeščanska miselnost potrošniške družbe, ki nas odtuja, dehumanizira in razvrednoti človeka, da smo skrb za človeka močno zanemarili, namesto da bi jo nenehno povečevali... Da smo zelo skregani z nadzorstvom, kritiko in samokritiko, zaradi česar drsimo iz napake v napako, iz slabosti v slabost, v oportunistem in druge negativne sfere...

Kaj bi rekli na to, da smo postali zelo nedisciplinirani pri uresničevanju raznih sklepov, odločitev, samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov. Da ustavo in zakon o združenem delu, kot temelje našega političnega sistema, sklepe kongresa samoupravljalcev, sklepe kongresov zveze komunistov uresničujemo prepočasi ali jih celo kršimo. Da še mnogi med nami zavestno kršijo zakone ali iščejo v njih luknje...

Vse to bi morali ob praznikih, ko se spominjamo naše velike, junaške zgodovine, poleg razvojnih uspehov, ki smo jih dosegli, venomer ponavljati, kajti vse te negativnosti so tudi velika zavora, da ne napredujemo še hitreje. S tem bi seveda obudili in dalje razvijali vse tiste moralno-etične vrednote, ki so krasile naše revolucionarje in borce narodnoosvobodilne vojske: tovarištvo, solidarnost, iskrenost, kritičnost in samokritičnost, hrabrost, doslednost, poštenost, medsebojno zaupanje in sodelovanje, vestnost, lastni zgled, spoštovanje slehernega človekovega uspeha, spoštovanje dogovorjenih družbenih norm...

»Revolucija,« je nekoč dejal tovariš Tito, »je nekaj drugega, kot običajno, mirno življenje.« Pri nas pa socialna revolucija še traja in ravno zato bi morali mnogokrat proti takim in drugačnim odstopanjem, omahovanjem in nespoštovanju družbenih norm nastopati tudi ostreje. Pri tem pa seveda moramo izhajati iz dejstva, da smo tako med oboroženo revolucijo kakor tudi pozneje, v drugem delu socialne revolucije, uporabljali predvsem humane metode in da se naša revolucija uvršča med najbolj humane. Pri tem bi seveda morali mnogo več in bolj uporabljati vzgojne metode, seveda pa pri tem paziti, da ne bomo zapadali oportunistu, da ne bomo oportunisti. Še so namreč primeri, da zaradi oportunitizma, karizma, stremušstva in pehanja za privilegiji pošteno ljudi in komuniste, ki so bili toliko hrabri, da so pošteno in hrabro povedali, kaj mislijo ali upravičeno kritizirali, proglašamo za politične oportuniste in da ostajajo v manjšini, čeprav potihoma mnogi z njimi soglašajo, vendar zaradi oportunitizma molčijo.

Tudi o vsem tem bi morali spregovoriti ob prilikah, kakršen je naš 1. avgust, kajti tudi to je naš dolg od vseh padlih v naši narodnoosvobodilni vojni in socialistični revoluciji, dolg od vseh tistih, ki so šli v boj prežeti s humanističnimi moralnimi in etičnimi normami za našo socialistično samoupravno humano družbo. Ni nas sram povedati na glas o vseh napakah in slabostih, ki smo jih in jih delamo na naši razvojni poti in zato nas ne sme biti sram povedati na glas tudi o človeških slabostih, ki botrujejo razvojnim slabostim in odstopanjem. Kajti ne gradimo samo tovarn, cest, šol, bolnišnic..., gradimo tudi humanega socialističnega človeka.

PROIZVODNI STROŠKI V PRVEM POLLETJU NIŽJI OD PLANIRANIH

Delovna organizacija železarna Jesenice v prvem polletju 1982 izkazuje za 462 milijonov dinarjev znižanja planiranih stroškov. Na poslovni rezultat organizacije združenega dela pa ne vplivajo samo materialni stroški, tako da bi lahko enačili dobre rezultate na tem področju s končnim rezultatom organizacije združenega dela. To nam nazorno prikaže tudi poslovni rezultat Železarnje v prvem polletju 1982.

S slabšo kvaliteto strukturo proizvodnje, torej z nižjimi prodajnimi cenami, z nerealiziranim povečanjem prodajnih cen je Železarna

ustvarila manj celotnega prihodka od načrtovanega. Planiranih materialnih stroškov temeljne organizacije

(Nadaljevanje na 4. strani)

BOLJŠE DELO IN REZULTATI DELA — POGOJ ZA VEČJO MATERIALNO IN SOCIALNO VARNOST DELAVCEV

Krepitev vloge in odgovornosti delavcev pri odločanju o sredstvih družbene reprodukcije je hkrati krepitev njihove materialne in socialne varnosti. Zato bomo v sindikatu delovali tako, da bo materialna in socialna varnost delavcev odvisna od njihovih odločitev o naložbah in tudi od njihovega prispevka, ki so ga z boljšim delom, zniževanjem stroškov in s smotrnejšo organizacijo dela dali k ustvarjanju dohodka. Pri tem je uveljavljanje načela delitve po delu in rezultatih dela temeljno načelo za zagotavljanje materialne in socialne varnosti delavcev.

Vsi kratkoročni in dolgoročni ukrepi na področju gospodarske stabilizacije posegajo tudi v vsebino socialne politike, socialnega razvoja, socialne varnosti in družbenega standarda delavcev ter njihovih dru-

žin. Nekateri med njimi vplivajo tudi na zaostrovanje socialnih razmer, zlasti v procesu prestrukturiranja gospodarstva v pogojih poslovanja in dela nekaterih dejavnosti in panog, kot tudi na ustrezno udeležbo sredstev za pokrivanje skupnih potreb v delitvi družbenega proizvoda.

Zato moramo sindikati sodelovati pri sprejemanju in izvajanju vsebine stabilizacijskih ukrepov z vidika njihove učinkovitosti na materialno in socialno varnost delavca in njegove družine. Pri tem gre zlasti za razvijanje učinkovitega sistema vzajemnosti in solidarnosti prek različnih oblik združevanja dela in sredstev od TOZD do interesnih in družbenopolitičnih skupnosti.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ob 1. avgustu — prazniku občine Jesenice čestitamo

vsem delovnim ljudem in občanom ter jim želimo veliko delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva

samoupravni in poslovodni organi ter družbenopolitične organizacije TOZD in delovnih skupnosti

V PRVEM POLLETJU PRESEŽEN IZVOZ NA KONVERTIBILNO PODROČJE

Cilj, ki smo si ga v Železarni v letu 1982 zadali v zunanjetrgovinskem poslovanju, je: 20,2 milijona dolarjev izvoza na konvertibilno področje in 16,8 milijona dolarjev na klirinško področje. Do konca prvega polletja smo letni plan konvertibilnega izvoza izpolnili 55%, plan klirinškega pa le 27%.

Pri izvozu na konvertibilno območje so bila presežena naša pričakovanja, saj smo polletni plan izpolnili oziroma ga celo presegli, v odnosu na enako obdobje lani pa smo povečali izvoz za več kot 100%. Pri konkurenci, kakršna vlada na zahodnem tržišču in ob krizi, v katero je zašla svetovna jeklarska industrija, pomeni obdržati trg oziroma celo povečati prodajo izreden uspeh.

Precejšnje pa je odstopanje pri izvozu na klirinško območje, kjer smo polovico letnega plana izpolnili le 27%.

Skupno smo izvozili 37 tisoč ton izdelkov v vrednosti 15,5 milijona dolarjev. Na konvertibilno tržišče smo prodali za 11 milijonov dolarjev, na klirinško pa za 4,5 milijona dolarjev. Zaradi pospešenega izvoza

(Nadaljevanje na 2. strani)

POSLOVNI REZULTATI V PRVEM POLLETJU

Za prvo polletje smo načrtovali 210.480 ton prodaje proizvodov osnovne dejavnosti, kar smo uresničili z 98,4%, tako da smo za planom zaostali za 3.454 ton. Pri povprečni doseženi prodajni ceni tega polletja pomeni ta zaostanek za 108,6 milijona dinarjev manj celotnega prihodka.

V prvih treh mesecih je proizvodnja potekala po predvidevanjih, saj smo načrtovane obveznosti celo presegli, v drugem četrtletju pa smo iz meseca v mesec bolj zaostajali za postavljenimi cilji. V vseh šestih mesecih smo se načrtu sicer zelo približali (z 98,4%). Če primerjamo letošnje proizvodne rezultate z lanskimi v tem času, ugotovimo, da smo proizvodnjo, namenjeno prodaji, povečali za 7.471 ton, to je za 3,7%.

Povprečna prodajna cena, dosežena v tem času, je bila 31.430 dinarjev na tono, kar je za 4.603 dinarje pri toni (ali 12,8%) manj, kot smo predvideli

s planom. Razlog za tolikšno odstopanje je v slabši kvaliteti strukturi proizvodnje, kot je bila načrtovana in v nerealizirani načrtovanem povečanju prodajnih cen.

Kljub omenjenim proizvodnim uspehom, to je izpolnitvi količinskega plana proizvodnje v sedmih temeljnih organizacijah in povečanju proizvodnje glede na lansko leto, je železarna prvo polovico leta zaključila z 201,9 milijonov dinarjev izgube. Glavni vzroki za takšno finančno stanje delovne organizacije so v visokih izvoznih obveznostih,

(Nadaljevanje na 6. strani)

ZNATEN ZAOSTANEK ZA PLANOM

Po 26 dneh julija delovni rezultati v proizvodnih temeljnih organizacijah niso najboljše. Po podatkih, ki nam jih posreduje statistična sektorja za ekonomiko, so bili dosežki po 26 dneh naslednji:

V tem času je bilo dosežene 93.172,6 tone skupne proizvodnje, kar je v odnosu na družbeni načrt komaj 72,7 odstotka, v odnosu na operativni program pa 77,4%. Po linearnem planu bi namreč odstotek moral znašati skoraj 84%. Za prodajo je bilo narejenih 22.844,5 tone izdelkov ali 64,9% mesečnega družbenega načrta, oziroma 67% operativnega programa.

V TOZD Plavž so delavci izdelali 10.559,1 tone groblja, oziroma 77,6% mesečnega družbenega plana, ki je enak operativnemu programu.

Tudi po 26 dneh so najbližje je družbenemu načrtu, ki je enak operativnemu programu, delavci v TOZD Jeklarna. Izdelali so 31.593 ton surovega jekla ali 79,4% mesečnih planskih obveznosti.

V ilustracijo navajamo, da je mesečni operativni program lahko večji ali manjši od mesečnega družbenega načrta, ker upošteva dejanske možnosti za delo, to je zagotovljenost surovin oziroma polizdelkov, eventualne remonte ali druge objektivne vzroke.

OBVLADOVANJE IZGUB V ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA

(Nadaljevanje s 1. strani)

čevanja v proces planiranja delavci tudi niso prevzemali odgovornosti za skladen in stabilen gospodarski razvoj, »ki bi temeljil na učinkovitem gospodarjenju z družbenimi sredstvi in upošteval ekonomske zakonitosti socialistične blagovne proizvodnje.

To je poleg drugega tudi povzročalo, »navaja dokument predsedstva, »da so se v številnih organizacijah združenega dela pojavile resne motnje v gospodarjenju, katerih najbolj značilni posledici sta bili gospodarjenje z izgubo in gospodarjenje na meji, ki je komaj zadoščala za tekočo reprodukcijo in pokrivanje zakonsko in samoupravno sprejetih obveznosti. Uveljavljala se je praksa socializacije posledic slabega gospodarjenja pod številnimi pritiski, kar je ustvarjalo nove možnosti za gospodarsko nestabilnost.«

»V razpravah o reševanju posledic izgub in slabosti v gospodarjenju z družbenimi sredstvi,« poudarja dokument, »se morajo komunisti zavzemati za upoštevanje naslednjih temeljnih idejnopolitičnih vidikov:

- kritično presojo globljih vzrokov izgub;
- selektivnost pri ocenjevanju vzrokov;
- dejansko reprodukcijsko povezanost organizacij združenega dela in za uveljavljanje ustavnega položaja delavca pri odločanju o razširjenosti reprodukciji;
- praktično uveljavljanje načela solidarnosti na podlagi dogovorjenih meril za pokrivanje izgub iz družbenih sredstev;
- ugotavljanje odgovornosti samoupravnih organov, poslovnih in strokovnih delavcev v organizacijah združenega dela in bankah;
- odpravljanje formalističnih postopkov pri ugotavljanju razlogov za nastajanje izgub pri pripravljanju in uresničevanju sanacijskih programov in
- slogo in odgovornost organov družbenopolitičnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij.«

Idejnopolitična izhodišča naj bi zagotovila odločnejšo in bolj enotno družbeno akcijo za uresničevanje kvalitetnejšega gospodarjenja z družbenimi sredstvi in pravočasno odpravljanje vzrokov slabega gospodarjenja ter učinkovito družbeno akcijo za obvladovanje nastalih izgub, navajajo idejnopolitična izhodišča predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije.

Reševanje izgub v organizacijah združenega dela je pomembna sestavina stabilizacijskih prizadevanj, ki zahtevajo globlje ekonomske in družbene reforme ter skupno, večjo odgovornost, idejno enotnost in pripravljenost komunistov za uveljavljanje teh sprememb. »Politika gospodarske stabilizacije je v prvi vrsti boj za krepitev družbene moči in odgovornosti delavcev v celotnem združenem delu in boj za uresničevanje samoupravnega družbenoekonomskega sistema v celoti. S samoupravnim povezovanjem in združenjem dela in sredstev proizvodno, poslovno in interesno povezanih in dohodkovno soodvisnih organizacij združenega dela moramo ustvariti možnost za celovito, bolj organizirano in ekonomsko bolj učinkovito vključevanje v mednarodno delitev dela. V tem procesu moramo doseči kvaliteto višjo stopnjo samoupravne integracije organizacij združenega dela, ki so v reprodukciji med seboj vertikalno povezane in soodvisne, ali pa na podlagi horizontalne delitve dela sodelujejo pri proizvodnji proizvodov skupnega dela. Tako je možno zagotavljati trden položaj sleherne organizacije in skupnega združenega dela v družbeni proizvodnji in na trgu ter dobro gospodarjenje z družbenimi sredstvi,« navajajo izhodišča.

Prepočasno odpravljanje vzrokov izgub, je rečeno v dokumentu, ki ga spremlja premajhna selektivnost pri njihovem ugotavljanju, dolgoročno vpliva na reprodukcijske tokove, na ohranjanje splošne nestabilnosti in na pritisk cen, s tem pa na vzdrževanje visoke stopnje inflacije. Zato sedanje zaostrene gospodarske razmere zahtevajo kritično oceno razreševanja izgub, kar je tudi nujno za doseganje trajnejših stabilizacijskih rezultatov. Prav zato, poudarja dokument, je kritična analiza objektivnih in subjektivnih vzrokov izgub in pretehtana odmera njihovega vpliva osnova za akcijsko delovanje komunistov in tudi vseh organiziranih subjektivnih sil pri njihovi odpravi.

Dokument v nadaljevanju podrobno navaja vzroke izgub v organizacijah združenega dela, kot: nizka produktivnost živega dela, neracionalna izraba kapacitet ob slabem gospodarjenju; slabo proučene, pripravljene in neučinkovito izvedene naložbe; neustrezni strukturi virov za njihovo izvedbo (pretežno krediti); prepočasno pre-

strukturiranje našega gospodarstva in njegovo nezadostno vključevanje v mednarodno delitev dela; preveč linearno pripravljena revalorizacija osnovnih sredstev; nizka produktivnost dela, ne dovolj smotrna delitev dela in v preteklosti prevelika izražena pozornost naložbam, ki so vplivale na povečanje stroškov in na obseg združevanja sredstev, potrebnih za njihovo poslovanje; v preteklosti prepočasno celostnostno uveljavljanje in operacionaliziranje ekonomskega sistema na vseh področjih; gospodarski zapleti in krize v svetu, ko posamezne države skušajo s protekcionističnimi ukrepi ohraniti svojo gospodarsko rast in zmanjšati zunanje vplive na lastno gospodarsko strukturo; slabo razvito samoupravljanje, skupinsko lastninsko obnašanje in neučinkovito delo družbenopolitičnih organizacij; neustrezno zasnovane in nezadostno proučene povezave s tujimi partnerji; izvozne težave, ki se bodo zato, da zagotovimo zunanjo likvidnost drža-

ve in zmanjšamo motnje v družbeni reprodukciji, še povečale in ki jih bo potrebno tekoče odpravljati.

»Skupni temeljni vzrok za nastajanje izgub,« navaja dokument, »pa je tudi v premajhni stopnji uresničevanja odločilne vloge delavcev pri celotnem obvladovanju sredstev in pogojev tekoče in razširjene reprodukcije v organizacijah združenega dela in temeljnih bankah, premajhna samoupravna povezanost temeljnih organizacij združenega dela na dohodkovnih osnovah in prepočasno uveljavljanje kakovostnih dejavnikov in ekonomskih zakonitosti pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi.«

Sanacijski programi, poudarjajo izhodišča, morajo nastajati na podlagi temeljite analize vzrokov, še zlasti pa temeljite analize samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, informiranosti in razprave v samoupravnih organih tako, da bodo to dejansko delavčevi programi.

V PRVEM POLLETJU PRESEŽEN IZVOZ NA KONVERTIBILNO PODROČJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

na konvertibilno področje nismo mogli izpolniti vseh obveznosti do domačih kupcev. Sprejeli pa smo še dodatne obveznosti do domačih dobaviteljev, ki dobavo surovin pogujejo z dobavo naših izdelkov.

Na področju združevanja deviznih sredstev (po 67. in 68. členu zakona o deviznem poslovanju) nismo dosegli predvidenih ciljev, ker kupci niso izpolnili vseh svojih obveznosti do železarne in tudi zato, ker nismo uspeli v celoti uresničiti obveznosti do kupcev, ki združujejo devize za naše potrebe.

Priliv deviz (konvertibilnih), ki smo jih do konca prvega polletja prejeli, je znašal skupno 16 milijonov dolarjev. Z izvozom smo pridobili 10,3 milijona dolarjev, to je 64%, iz združevanja, sklenjenega s samoupravnim sporazumom, pa smo prejeli 5,7 milijona dolarjev, to je 36%. Vendar s temi prilivi konvertibilnih deviz ne razpolagamo v celoti, to je s 16 milijonov dolarjev, ampak smo bili v tem obdobju dolžni odstopiti, prek samoupravne interesne skupnosti za ekonomske odnose s tujino, del deviz, in sicer 35% lastnih prilivov ali 4,3 milijona dolarjev, tistim organizacijam združenega dela, ki ne ustvarjajo deviz s svojim poslovanjem. Ta merila in postopek za odstopanje prilivov določa zakon o deviznem poslovanju in kreditnih odnosih s tujino. Tako nam je za uvoz reprodukcijskega materiala ostalo okroglo 12 milijonov dolarjev, s konvertibilnega tržišča pa smo uvozili za 14,3 milijona dolarjev. Del

deviz, ki smo jih potrebovali za ta uvoz smo poleg lastnih prilivov in združevanja dobili še od samoupravne interesne skupnosti za ekonomske odnose s tujino, kar je v skladu s prej navedenim zakonom, delno pa smo se morali zadolžiti. Vendar pa je bil, zaradi težav z deviznimi sredstvi, uvoz potrebnega repromateriala še vedno manjši od načrtovanega, kar se je zaradi pomanjkanja polizdelkov in kasnitve pri dobavi odrazilo tudi v proizvodnji.

V mesecu juniju je bil sprejet nov predpis, to je zakon o pogojih in načinu razpolaganja ter uporabe ustvarjenih konvertibilnih deviz, ki zmanjšuje možnost razpolaganja organizacij združenega dela s konvertibilnimi devizami. Od prvega junija dalje lahko razpolagamo le z 31% deviznega priliva, oziroma z julijem le z okroglimi 25%. Ostali del priliva se bo uporabil za plačilo uvoza nafte, za potrebe federacije, solidarnostno odplačevanje anuitet v okviru federacije in republike ter za solidarnostno združevanje v okviru republike. Plačilo anuitet se bo načeloma pokrivalo iz solidarnostno združenih sredstev, vendar ta solidarnost velja le pri plačevanju obveznih anuitet proti inozemstvu.

Za uvoz reprodukcijskega materiala nam bo v drugi polovici leta ostalo le 25% deviznih prilivov, kar je bistveno manj kot v prvem polletju. To pomeni, da se bomo v drugem polletju soočili še z večjimi težavami pri oskrbovanju proizvodnje iz uvoza in da bomo morali vztrajati pri povečanem izvozu, kar smo v prvem polletju dosledno izpolnjevali.

X. SREČANJE ŽELEZARJEV — BORCEV NOV IN MLADINE

Po sklepu koordinacijskega odbora ZB NOV pri SOZD Slovenske železarne bo v soboto, 21. avgusta,

X. SREČANJE ŽELEZARJEV — BORCEV NOV IN MLADINE V RAVNAH NA KOROŠKEM

Srečanja se lahko udeležijo nekdanji borci in aktivisti NOV (s svojci), ki so še aktivni delavci, ali pa so bili upokojeni v letu 1982, ter aktivni člani ZSMS Železarne.

Udeleženci srečanja naj pošljejo izpolnjeno prijavnico najkasneje do 5. avgusta na center za proučevanje samoupravljanja in informiranja (CPSI) Dragici Medja (tel. št. 2519).

Mladi pošljejo svoje prijave na koordinacijski svet ZSMS Železarne (tel. št. 3268).

Za vse udeležence bo odhod avtobusov 21. avgusta ob 6. uri s parkirnega prostora pred železarno Jesenice.

PRIJAVNICA

Za udeležence X. srečanja železarjev-borcev NOV in mladine 21. avgusta na Ravnah.

IME IN PRIIMEK _____

LETO ROJSTVA _____

TOZD — DELOVNA SKUPNOST _____

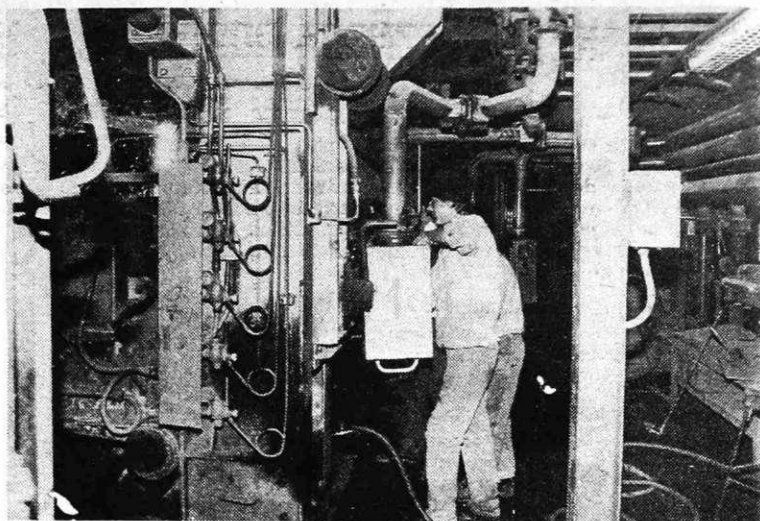
STALNO BIVALIŠČE _____

PRIJAVLJAM SVOJCA _____

IME IN PRIIMEK _____

LETO ROJSTVA _____

STALNO BIVALIŠČE _____

Livarni na konti livu (Foto I. Kupina)

BOLJŠE DELO IN REZULTATI DELA — POGOJ ZA VEČJO MATERIALNO IN SOCIALNO VARNOST DELAVCEV

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ob takih usmeritvah moramo preprečevati nastajanje socialnih razlik, ki ne izvirajo iz dela oziroma delovnega prispevka. Tako bo mogoče preprečevati nastajanje socialnih konfliktov. To pa zahteva tudi premišljeno ukrepanje v socialni politiki, socialni varnosti in skrbstvu.

Zato morajo samoupravne interesne skupnosti, ki imajo odločujočo vlogo pri življenjskem standardu delavcev, postati bolj učinkovite pri smotnem in pravočasnem ukrepanju na tem področju. Sidnikati smo odgovorni, da bodo te interesne skupnosti tudi usposobljene za takšno delovanje.

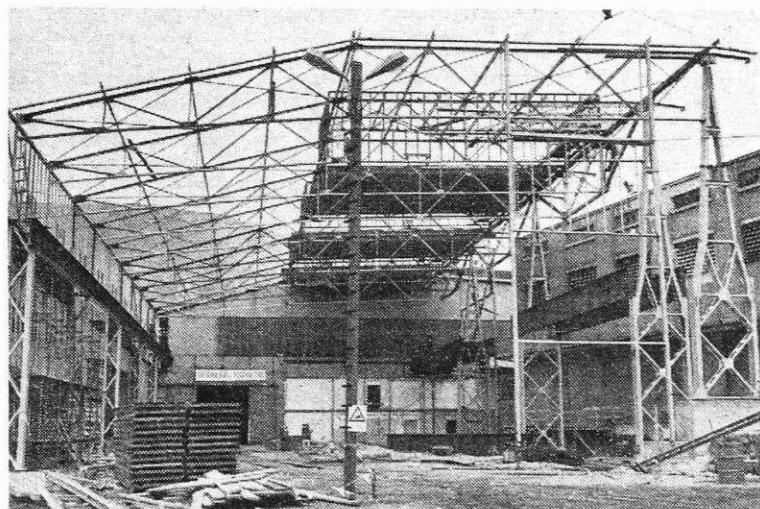
Na področju življenjskih in delovnih razmer delavcev imajo pomembno vlogo občinski sveti ZSS kot del družbenopolitične organiziranosti v občini, ki imajo vpliv na programiranje in uresničevanje konkretne socialne politike na posameznih področjih. V teh razmerah postaja vloga krajevne skupnosti nenaadomestljiva. Za njihovo usposabljanje in aktivno udeleževanje na področju socialnega razvoja so v veliki meri odgovorni tudi sindikati. Aktivnost občinskih sindikalnih svetov, še posebej pa organizacij sindikatov v združenem delu, mora biti odločnejše

usmerjena k povezovanju krajevnih skupnosti in združenega dela.

Zavzemali se bomo za tak sistem odgovorne solidarnosti, ki bo uveljavljal socialne korektive, ki bodo temeljili na objektivni oceni dejanskega socialnega stanja in potreb delavcev ter njihovih družin. To zahteva usposabljanje skupnosti socialnega varstva kot mesta, kjer se še oblikuje in uresničuje taka politika.

Celovitost stabilizacijskih ukrepov narekuje tudi nove rešitve v sistemu davčne politike. Davčna politika pomembno vpliva na oblikovanje cen številnemu blagu in storitvam, ki so izredno pomembne za standard delovnih ljudi. Selektivna politika na tem področju lahko olajša bremena vsakdanje porabe v družinskem proračunu. Na drugi strani pa mora davčni sistem odločnejše poseči v zajemanje neupravičenih dohodkov občanov, ostro zajeti vire in poreklo neupravičene bogatitve, onemogoči različne spekulacije, črno borzo ipd. Tudi tako naj bi se breme stabilizacije enakomerno porazdelilo na vse sloje prebivalstva.

(Iz osnutka resolucije za 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije)

Konstrukcija podaljška hale valjarne debele pločevine (Foto I. Kučina)

UGOTAVLJANJE Z DELOM PRIDOBLENE DELOVNE ZMOŽNOSTI

Z delom pridobljena delovna zmožnost je bila uvedena z zakonom o združenem delu. Definicija tega pojma pa je podana z zakonom o delovnih razmerjih, in sicer v povezavi s strokovno izobrazbo.

Za opravljanje določenih del si človek pridobi strokovnost. Posebno to velja, če določeno delo dalj časa opravlja in znanje izpopolnjuje v raznih oblikah izobraževanja ob delu. Včasih smo govorili o internih kvalifikacijah, katero je delavec pridobil z večletnim uspešnim opravljanjem del. Z delom pridobljena delovna zmožnost pa je širši pojem in se ugotavlja na način ter po postopku, ki je določen v samoupravnih aktih TOZD in delovnih skupnosti.

S pozitivnimi predpisi (zakon o združenem delu, zakon o delovnih razmerjih in družbeni dogovor o uresničevanju kadrovske politike v občini Jesenice) smo zadolženi, da v samoupravnih aktih predpišemo vsebino in oblike preverjanja oz. objektivnega ugotavljanja z delom pridobljene delovne zmožnosti. Zato smo izdelali pravilnik o ugotavljanju z delom pridobljene delovne zmožnosti, ki ga dajemo v razpravo in sprejemanje.

Obravnavana tematika je relativno nova in se v zvezi z izvajanjem v praksi pojavljajo številna vprašanja, na katere v pravilniku, ob upošte-

vanju razpoložljive literature in strokovnih mnenj, dajemo odgovore. Z delom pridobljena delovna zmožnost mora biti v aktih določena kot poseben pogoj, ki sicer nadomešča strokovno izobrazbo, če je ugotovljena in priznana na način in po dogovorjenem postopku, nikakor pa ne more biti avtomatično priznana delavcem določene starosti ali delavcem, ki določeno delo sicer uspešno delajo pri določenih delih oz. nalogah.

Predlog pravilnika objavljamo na 8. strani.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

PLAKETA ZVEZNEGA ODBORA ZZB NOV JUGOSLAVIJE TEHNIČNEMU MUZEJU ŽELEZARNE

Ob dnevu vstaje slovenskega naroda so v skupščini SRS v Ljubljani na slovesni seji republiškega odbora ZZB NOV Slovenije podelili letošnje nagrade vstaje slovenskega naroda in plakete zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije. Letošnjo plaketo je prejel tudi kolektiv Tehničnega muzeja železarne Jesenice. Tehnični muzej je to priznanje dobil za več kot tridesetletno muzejsko dejavnost na rudarskem in železarskem področju.

Že leta 1950 je bil na pobudo nekaterih železarjev ustanovljen zbirni urad kot podružnica istočasno ustanovljenega Tehničnega muzeja Slovenije. Majhen kolektiv se je vse bolj širil in vse več je bilo novih sodelavcev in prijateljev muzejske dejavnosti, v zabojih pa je bilo vedno več zanimivih predmetov in listin iz rudarske in železarske zgodovine. Zbiralna akcija med veterani dela jeseniške železarne in med starimi rudarji iz Savskih jam je naletela na širok odmev in podporo uprave Železarne. Med tistimi, ki so najbolj vneto zbirali fotografije, so bili Franc Ravnik in Avgust Kuhar, France Torkar, Martin Noč, Cena Beguš in Tone Tomazin, ki so predmete nabirali na Jesenicah, Javorniku, Koroški Beli, v Mostah, v Planini pod Golico in v Bohinju. Že leta 1951 je bilo zbrano toliko zanimivega gradiva, da so v bivši osnovni šoli organizirali razstavo z naslovom Prikaz železarske zgodovine Jesenic, ki je bila odprta vse do jeseni. Ljudje so začeli spoznavati in razumeti pomen muzejske dejavnosti in za zbiranje na terenu je bilo vedno manj težav. Domačini iz Planine pod Golico in Bohinja, ki so sprva še ljubosumno čuvali stare predmete, ki so se ohranili skozi več rodov, so po tej razstavi začeli tudi sami zbirati zanimive zgodovinske predmete in listine za muzej. V muzeju se je že leta 1951 začela organizirana raziskovalna dejavnost na terenu in prva večja skupina je že tega leta odšla raziskovat Bevsčico in tamkajšnje opuščene rudnike. Od avgusta 1951. leta dalje je teklo raziskovanje v Bohinju, Nomenju, Zlamu in Bitnjah, kjer so stale nekaj fužine, kovačije in talilne peči. Septembra 1951 je skupina Nomenjčanov zavarovala razvaline srednjeveškega plavža ob potoku Plavžarica, ki ga je že pred drugo svetovno vojno odkril in odkopal arheolog Valter Šmid. Poleti 1952 so raziskovanja okrog Bohinja odkrila več sledov železarstva. Izredno pomembne muzejske predmete so muzealci našli na domačijah v Stari Fužini, v Studorju, na Pozabljenem in v Češnjici, odkrili pa so veliko bogastvo originalnih predmetov iz obdobja tovarništva na Gorenjskem.

Kljub izrednemu razmahu zbiranja in raziskovalnega dela na terenu, je muzejska dejavnost na terenu ostala še vedno brez stalnih razstavnih prostorov. Gradivo, ki so ga zbrali tudi v naslednjih letih na Bevsčici in Javorniškem rovtu in je predstavljalo razne predmete iz rudarske zgodovine, je ostajalo v zabojih. S pomočjo železarne so bili leta 1954 odprti prostori današnjega Tehničnega muzeja v Ruardovi graščini na Stari Savi, delavski svet pa je imenoval tudi prvi upravni odbor muzeja, ki so ga sestavljali: predsednik Slavko Smolej in člani Miloš Magolič, Janko Smolej, Anton Grošelj, Franc Treven, Matevž Kalan in Marjan Dolinšek. S statutom je bil sprejet koncept muzeja, ki ni obsegal samo raziskovanja železarske zgodovine, ampak se je razširil tudi na socialni del, torej raziskovanje delavskega gibanja pred vojno in narodnoosvobodilno borbo.

V letih 1954 do 1960 so morali muzealci zbrano muzejsko gradivo

čimprej urediti ter predvsem dokončno urediti stalno razstavo. Konzerviranih je bilo veliko predmetov, sestavljenih je bilo več kart, izdelanih več diapozitivov in grafičnih risb. Najpomembnejše je bilo, da je bilo izdelanih več maket, ki so ponazarjale najpomembnejše objekte in postopke. Maketarska delavnica pod vodstvom Marjana Dolinška je z leti postala ena najboljših maketarskih delavnic v Sloveniji in so danes njene makete po vsej Sloveniji. Leta 1959 so bili odprti stalni muzejski prostori v levem traktu pritličja graščine, ki je dopolnil že adaptirane prostore desnega trakta. Leta 1961 je bila zbirka uradno priznana z vpisom v register muzejev kot muzej rudarske in železarske stroke.

Plaketa Tehničnemu muzeju Železarne

Z urejanjem muzejske stavbe (Ruardove graščine) se je vse bolj kazala potreba po celovitem arhitektonskem reševanju starega fužinskega naselja v muzejsko kulturni rezervat. Ker pa je bilo za tako celovito rešitev vedno premalo denarja, je načrt ostal nerešen vse do danes. Lokacija muzejskega rezervata je edinstvena, saj leži v Železarni, Stara Sava pa je po svojem pomenu ostala zibelka železarstva na Jesenicah. Naselje je nastajalo po letu 1538, ko je fužinar Bernard Bucellini dobil dovoljenje od cesarja Ferdinanda I. za preselitev obratov s Planine pod Golico k Savi na Jesenice. V tem obdobju je deloval na Savi breščanski plavž, šest kladiv, talilna peč ter dve kladivarni.

Načrt za železarski zgodovinski rezervat, ki je bil načrtovan v šestdesetih letih, naj bi zajel naslednje objekte: graščino, kjer je danes muzej, fužinsko cerkev, stanovanjsko hišo, tako imenovano »kasarno«, plavž z delom skladišča oglja in fužino, adjuštažo in tehtnico, mlin, vigenjo za izdelavo žebeljev in verig. V celotnem kompleksu ima graščina osrednje mesto, saj je bil vse do druge polovice 19. stol. v njej upravni sedež železarne na Savi in je poleg

cerkve najbolj reprezentativna stavba.

V šestdesetih letih je začel z raziskovanji Aleksander Rjazancev in že leta 1963 je stekla velika terenska akcija raziskovanja dnevnih kopov in rudnih jam v triglavskem predgorju z namenom ugotoviti način rudarjenja ter proučevanja kemičnega nastajanja bobovcev in geološke značilnosti nahajališč železove rude. Bogato gradivo je bilo laboratorijsko obdelano in tako izpolnilo vrzel o genezi, morfologiji in tehnološki upravnosti bobovcev. Iz raziskovalnih akcij je Aleksander Rjazancev objavil izsledke in rezultate tega dela v Železarni in v strokovni prilogi.

Tehnični muzej je postal znan tudi izven meja in je navezal stike s sorodnimi institucijami v svetu (Društvo nemških plavžarjev v Düseldorfu, Institut Max Planck itd.).

Raziskovanja na področju železarstva in rudarstva so bila najintenzivnejša v šestdesetih in sedemdesetih letih, vzporedno pa se je

v muzeju razvijal tudi oddelek za raziskovanje socialne zgodovine ali zgodovine naprednega delavskega gibanja in NOB. Več uspešnih razstav je dokaz, da je danes v muzeju bogat fond fotografskega, dokumentarnega in drugega gradiva, ki priča o revolucionarnem deležu Jesenic. Velik delež pri raziskovanju na tem področju so dali predvsem: Slavko Smolej, Franc Škrlič, Franc Konobelj, Stane Tušar, Zorka Tribušonova, Jože Rozman in še nekateri mlajši muzealci.

Že od šestdesetih let dalje teče sodelovanje z dr. Antonom Ramovčem pri raziskovanju geološke zgodovine Karavank in Julijskih Alp, ki se je v zadnjem desetletju razširilo tudi na raziskovanje paleontološke zgodovine, kjer neutrudno zbira gradivo zunanji sodelavec Jože Bedič.

Kljub temu, da Tehnični muzej še ni dokončno urejen, da je verjetno ideja o železarskem zgodovinskem rezervatu v tem času iluzorna, pa ostaja ustanova pomembna kulturna institucija na Jesenicah, ki je s svojo dejavnostjo v treh desetletjih pokazala in odprla prenekatero skrivnost bližnje in daljnje preteklosti. Naj povemo, da je več kot dvajset let muzej vodil in urejal lani umrli Miloš Magolič in da je Marjan Dolinšek zagotovo edini maketar v Sloveniji, obenem pa tudi edini član muzeja, ki je bil tudi med ustanovitelji muzeja.

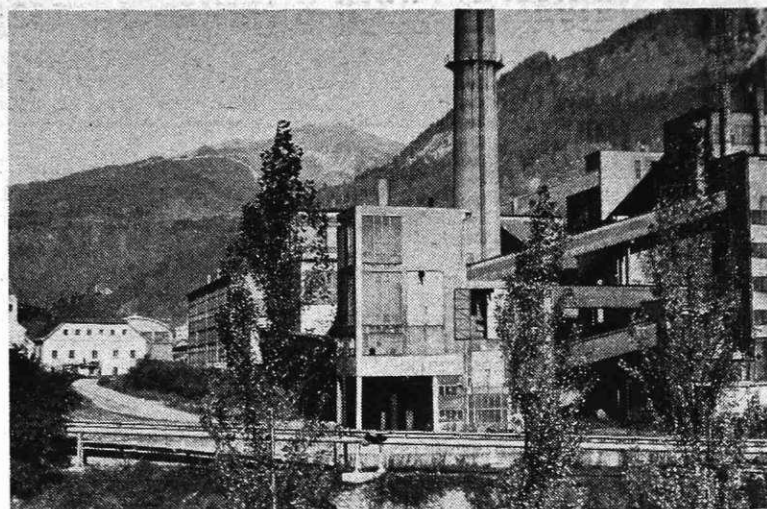
Z muzejsko dejavnostjo je bil vsekozi povezan tudi fotolaboratorij, ki je nastal pod vodstvom Slavka Smoleja, že vrsto let pa ga vodi neutrudna Irena Kučina.

Tehnični muzej ima danes poleg bogatih fondov arhivskega gradiva tudi manjšo knjižnico, osrednji del pa je urejena stalna razstava o razvoju rudarstva, železarstva in tovarništva od najstarejših časov do danes. Dejavnost muzeja je usmerjena v muzeološko urejanje in zbiranje gradiva, ki se zrcali v vsakoletnih razstavah in sodelovanju z vrsto organizacij in posameznikov.

To pisanje ni imelo namena prikazati celovite dejavnosti muzeja v tridesetih letih, ampak naj bo le kratko razmišljanje ob priznanju, ki ga je po dolgem času dobil tudi muzej. Plaketa je priznanje vsem tistim, ki so kdajkoli sodelovali z muzejem in ki jim je mar, ali naša preteklost umre z nami ali ostane zanamcem.

S tem zapisom se Tehnični muzej zahvaljuje tudi Železarni, ki kot mecen že več kot trideset let omogoča muzejsko dejavnost, pa tudi občinski organizaciji ZZB NOV Jesenice, ki je napisala predlog za podelitev plakete.

Tone Konobelj

Muzej sredi Železarne

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 2. DO 8. AVGUSTA

2. avgusta, ZDRAVKO ČRV, strokovni sodelavec, Jesenice, Cesta 1. maja 32, štev. tel. doma 2660;
3. avgusta, VLADIMIR OBLAK, vodja TOZD Strojne delavnice, Jesenice, Titova 1A, štev. tel. 81-727;
4. avgusta, MIROSLAV NOČ, vodja TOZD Remontne delavnice, Lesce, Na Trati 30, štev. tel. 75-991;
5. avgusta, JOŽE OSVALD, vodja TOZD Livarne, Rateče št. 21, štev. telefona 88-771 (pri Butinar);
6. avgusta, SAŠO MANDELJC, vodja TOZD Valjarna bluming-štel, Jesenice, Tomšičeva 88, štev. tel. 82-054.
7. avgusta, FRANC GASSER, vodja TOZD Profilarna, Žirovnica, Moste 22;
8. avgusta, MIHA STOJAN, vodja TOZD Elektrode, Bohinjska Bela št. 40A.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. do 7. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 7. ure do 7. ure naslednjega dne. V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja zapažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva članu poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 2. 8.	MIROSLAV ZUPAN	BOŽIDAR ČERNE
TOREK – 3. 8.	MATIJA URH	MIRKO ZUPAN
SREDA – 4. 8.	FLORJAN MLAKAR	DUŠAN POLAJNAR
ČETRTEK – 5. 8.	JOŽE CEJ	JANEZ VEHR
PETEK – 6. 8.	ALOJZ VARL	ZDENKO CUND
SOBOTA – 7. 8.	FRANC BERNIK	JOŽE RAVNIK
NEDELJA – 8. 8.	ANTON BURJA ml.	MARJAN PINTAR

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 3549
vezni telefon je: 2317
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela:
dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni stavbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 2. do 7. avgusta bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: II. obratna ambulanta – dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

POPOLDNE: IV. obratna ambulanta – dr. Janez Resman ali dr. Želimir Cesarec.

V soboto, 7. avgusta, samo dopoldne: IV. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

ZOBNE AMBULANTE

DOPOLDNE: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

Za borce vsak dan od 11. do 12. ure.

POPOLDNE: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražišar.

V soboto, 7. avgusta, samo dopoldne: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražišar.

Zaradi letnih dopustov je odsotnost zdravnikov velika. Prosimo uporabnike, da to upoštevajo.

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu avgustu bodo praznovali petdeset let svojega življenja naslednji sodelavci: Janez TREVEN, Jeklarna - 6. avgusta, Ana HRIBAR, Elektrode - 6. avgusta, Alojz HOČVAR, Profilarna - 12. avgusta, Slavko SKUMAVEC, Valjarna žice - 12. avgusta, Ivan ZUPAN, OTK - 12. avgusta, Ranko DESPOTOVIČ, Valjarna bluming-štel - 25. avgusta, Metod BREČKO, Valjarna debele pločevine - 26. avgusta, Slavka NIKOLIČ, Elektrode - 26. avgusta, Ivica BELEC, Plavž - 28. avgusta in Janko BRANC, Transport - 30. avgusta.
Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

Po sklepu 15. redne seje odbora za delovna razmerja TOZD Strojne delavnice, z dne 16. julija 1982

PONOVO OBJAVLJAMO

prosta dela in naloge:

»rezkalec specialist« šifra 7482 D-4 10. ktg. 2 osebi

POGOJI:

- poklicna šola strojne smeri,
- tri leta delovnih izkušenj kot I. rezkalec,
- preizkus znanja predpisov SVD.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi na kadrovski sektor železarne Jesenice z oznako »za TOZD Strojne delavnice«.

Posebne prijavnice dobite pri kadrovikih ali v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

ŽELEZAR

Poskusno topljenje železa v Studorju pod vodstvom Aleksandra Rjazanceva

PROIZVODNI STROŠKI V PRVEM POLLETJU NIŽJI OD PLANIRANIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

cije niso presegle, vendar pa je bila rast fiksnih stroškov glede na preteklo leto, na katere temeljne organizacije neposredno nimajo vpliva, visoka. Amortizacija v letu 1982 je porasla za 61 %, čemur je vzrok visoka revalorizacija osnovnih sredstev konec leta 1981 in spremene amortizacijske stopnje v novem zakonu. Visoke so tudi tečajne razlike pri odplačilu inozemskih kreditov. Če temeljne organizacije ne bi težile k zniževanju materialnih stroškov, bi bil poslovni uspeh še toliko slabši.

Nižji od planiranih so bili tako stroški vložka kot predelave.

Planirane stroške vložke so temeljne organizacije znižale s spremembami asortimenta proizvodnje, preseganjem planiranega izplena in z nižjimi cenami nabavljenega vložka v skupni vrednosti 252,9 milijona dinarjev. Spremembe asortimenta proizvodnje v temeljnih organizacijah Plavž, Jeklarna in Livarna so stroške vložka znižale za 25,7 milijona dinarjev. Planiranih izpelenov niso dosegle le temeljne organizacije Jeklarna, Valjarna bluming-štel, Elektrode in Želbarna. Ostale temeljne organizacije so dosegle boljše izpene ter s tem planirane stroške vložka znižale za 18,2 milijona dinarjev. Nižje cene nabavljenega vložka v temeljnih organizacijah Valjarna bluming-štel, Valjarna debele pločevine, Hladna valjarna Bela, Hladna valjarna Jesenice, Žičarna, Profilarna in Želbarna so stroške vložka znižale za 209,1 milijona dinarjev. Po drugi strani pa so temeljne organizacije Valjarna bluming-štel, Valjarna debele pločevine, Hladna valjarna Jesenice in Žičarna imele zaradi uporabe nabavljenega vložka, še za 64,8 milijona dinarjev stroškov. Ti stroški niso bili planirani, zato jih pri analizi odstopanj dejanskih stroškov od planiranih ne obravnavamo.

Z manjšo porabo vložnega materiala (TOZD Plavž), s prodajo odpadkov pri proizvodnji, z nižjimi stroški predelave zaradi preseganja dvanajstine letnega proizvodnega plana in manjše porabe so temeljne organizacije načrtovane stroške zmanjševale tako, da je končni efekt v delovni organizaciji znižanje stroškov v višini 462 milijonov dinarjev. Ob tako dobrem rezultatu se moramo zavedati, da so bile v nekaterih primerih pri planiranju stroškov vkalkulirane tudi precejšnje rezerve.

Temeljna organizacija PLAVŽ je v prvem polletju planirano proizvodnjo presegla za 7,5 % in imela za 25 milijonov dinarjev nižje stroške od načrtovanih.

Na plavžih so bili stroški vložka nižji od planiranih za 23,2 milijona dinarjev zaradi nižje porabe rude za 249 kg/t. Nižja je bila tudi poraba koksa za 28 kg/t, kar pomeni 15,6 milijonov dinarjev znižanja stroškov. Spremenjeni asortiment proizvodnje je stroške znižal za 1,5 milijona dinarjev. Višji od načrtovanih so bili doseženi dobropisi pri proizvodnji. Stroški pri predelavi so bili višji za 8,5 milijona dinarjev predvsem zaradi višjih stroškov za rezervne dele. V skupnem znesku so bili stroški na plavžih nižji za 33,8 milijona dinarjev.

V aglomeraciji so bili stroški v prvem polletju višji od načrtovanih za 8,8 milijona dinarjev. Spremembe v asortimentu vložka so stroške zvišale za 1,7 milijona dinarjev. Poraba koksa je bila višja od planirane za 1 kg/t. Predelavni stroški so bili višji za 6,5 milijona dinarjev zaradi višjih fiksnih stroškov, predvsem pa zaradi višjih stroškov rezervnih delov v primerjavi s planiranimi.

Temeljna organizacija JEKLARNA je v prvo polletje zaključila z 84,1 milijoni dinarjev nižjimi stroški od načrtovanih.

V SM jeklarni so bili stroški nižji od planiranih za 56,9 milijona dinarjev. Sprememba asortimenta vložka, ki se kaže v večji porabi starega železa namesto surovega ter nižja poraba kovinskih in nekovinskih dodatkov so stroške vložka znižali za 111 milijonov dinarjev. Nedoseganje planiranega izplena je stroške zvišalo za 6 milijonov dinarjev. Obremenitve s strani valjarn so bile v višini 41,5 milijona dinarjev. V skupnem so bili planirani stroški vložka nižji za 63,5 milijona dinarjev. Stroški pri predelavi so bili višji od predvidenih za 17,9 milijona dinarjev. Zvišanje v višini 16,2 milijona dinarjev odpade na višje stroške rezervnih delov in obremenitev TOZD Remontne delavnice za obračunane remonte na konto rednega vzdrževanja. Višja od planirane je bila masa izplačanih osebnih dohodkov za 7 milijonov dinarjev ter za 9,1 milijona dinarjev višji stroški pomožnega materiala. Nižja poraba mazuta za 32 kg/t in višja poraba zemeljskega plina za 44 Nm³/t sta vplivala na znižanje stro-

škov predelave za 8,1 milijona dinarjev. Tudi ostali stroški so bili nižji. Vrednost proizvodnje je bila višja za 11,3 milijona dinarjev.

V elektro jeklarni so planirane stroške presegli za 24,8 milijona dinarjev. Spremenjen proizvodni program je zaradi nižje porabe kovinskih dodatkov znižal stroške vložka za 273,1 milijona dinarjev. Večja poraba kokilne zlozmine in starega železa namesto surovega je stroške znižala za 25 milijonov dinarjev. Reklamacije s strani valjarn so stroške vložka zvišale za 18,7 milijona dinarjev. Končni rezultat je znižanje stroškov vložka za 279,5 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili višji za 45,9 milijona dinarjev. Večja poraba zemeljskega plina za 6,67 Nm³/t je stroške predelave zvišala za 14,5 milijona dinarjev. Stroški pomožnega materiala so bili višji za 10,4 milijona dinarjev. Zvišanje stroškov pomožnega materiala v SM in elektro jeklarni je zaradi preizkušanja vrednostnega plana, dejanske porabe namreč ne odstopajo od normativov. Višji so bili tudi stroški vzdrževanja (obračunani remont na konto vzdrževanja), transporta, stroški za osebne dohodke ter ostali stroški zaradi nedosežene planirane proizvodnje. Vrednost proizvodnje je bila nižja za 258,3 milijona dinarjev.

vložka znižali za 16,3 milijona dinarjev. Vložek tako izkazuje zvišanje v višini 23,7 milijona dinarjev.

Predelavni stroški so bili nižji od načrtovanih za 8 milijonov dinarjev predvsem zaradi nižjih stroškov orodja, energije ter prodaje pločevine III. a kvalitete.

Temeljna organizacija VALJARNA ŽICE IN PROFILOV je prvo polletje zaključila s 16,7 milijona dinarjev nižjimi stroški od planiranih. Preseganje planiranega izplena ter preklasifikacije so stroške vložka znižali za 15,9 milijona dinarjev. Zvišanje za 8 milijonov dinarjev je zaradi višjih cen gredic iz konti liva. Konti liv je v prvem polletju planirano proizvodnjo presegel, tako da je temeljna organizacija dobila iz konti liva več gredic, kot je bilo planirano. V letu 1982 je temeljna organizacija Jeklarna pričela tudi z odplačili najetih kreditov (stroški obresti) za konti liv, povečala se je amortizacija (novi zakon o amortizaciji), kar vse je vplivalo na višje cene gredic iz konti liva. Nižji od planiranih so bili tudi doseženi dobropisi. Končni efekt stroškov vložka je znižanje v višini 3,2 milijona dinarjev.

Stroški pri predelavi so bili nižji za 13,5 milijonov dinarjev zaradi preseganja planirane proizvodnje

bila manjša in je temeljna organizacija imela za 41,2 milijona dinarjev dodatnih stroškov. Končni efekt nižjih cen je torej znižanje le za 50,8 milijona dinarjev.

Stroški vložka so bili nižji za 5 milijonov dinarjev. Z boljšim izplenom so stroške znižali za 2,5 milijona dinarjev. Interne reklamacije ter spremembe v zalozah nedovršene proizvodnje so stroške vložka znižale še za 2,5 milijona dinarjev.

Stroški predelave so bili nižji od planiranih za 6,3 milijona dinarjev zaradi preseganja planirane proizvodnje in manjše porabe.

V temeljni organizaciji ŽIČARNA so načrtovane stroške znižali za 12,8 milijona dinarjev.

Nižje cene nabavljenega vložka so stroške vložka znižale za 14,9 milijona dinarjev. Nižja storilnost pri proizvodnji s tujim vložkom je povzročila dodatne stroške v višini 9,8 milijona dinarjev. Efekt nižjih cen je torej le v višini 5,1 milijona dinarjev. Planirani izplen so presegli ter s tem znižali stroške vložka za 6,3 milijona dinarjev. Večja poraba domačega vložka in sprememba asortimenta vložka so planirane stroške vložka zvišali, tako da je končni efekt stroškov vložka zvišanje za 6 milijonov dinarjev. Stroški predelave so bili nižji za 3,9 milijona dinarjev predvsem zaradi manjše porabe.

Temeljna organizacija PROFILARNA je prvo polletje zaključila s 5,2 milijona dinarjev nižjimi stroški od načrtovanih.

Nižje cene nabavljenega vložka so stroške znižale za 4,9 milijona dinarjev. Dodatnih stroškov temeljna organizacija s tujim vložkom ni imela.

Boljši izplen od planiranega je stroške vložka znižal za 0,9 milijona dinarjev. Stroške vložka so znižali tudi z razbremenitvijo na druge temeljne organizacije. Vložek tako izkazuje znižanje v višini 1,9 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili višji od planiranih za 1,6 milijona dinarjev predvsem zaradi nedoseganja planirane proizvodnje.

Temeljna organizacija VRATNI PODBOJI je imela v prvem polletju za 4,5 milijona dinarjev višje stroške od planiranih.

Stroški vložka so bili nižji od načrtovanih za 1,5 milijona dinarjev. Planirani izplen so presegli za 3,5 %, kar pomeni 1,2 milijona dinarjev znižanja stroškov vložka. Na druge temeljne organizacije so se razbremenili za 0,3 milijona dinarjev.

Planirane stroške predelave so presegli za 6 milijonov dinarjev zaradi nedosežene planirane proizvodnje. Polovica letnega plana proizvodnje je bila dosežena samo z 69,9 %.

V temeljni organizaciji JEKLOVLEK so imeli za 9,3 milijona dinarjev nižje stroške od planiranih.

Z boljšim izplenom so planirane stroške vložka zmanjšali za 3,3 milijona dinarjev. Zvišanje v višini 1,9 milijona dinarjev je nastalo zaradi

višjih cen nabavljenega vložka, preklasifikacij kvalitete vložka in sprememb v zalozah nedovršene proizvodnje. Skupno so bili stroški vložka nižji za 1,4 milijona dinarjev.

Stroški predelave so bili nižji za 7,8 milijona dinarjev zaradi preseganja planirane proizvodnje.

V temeljni organizaciji ELEKTRODE so prvo polletje zaključili s 16,7 milijona dinarjev nižjimi stroški od planiranih.

Nižja cena kupljene Emone je stroške znižala za 9 milijonov dinarjev.

Vložek izkazuje zvišanje v višini 6,5 milijona dinarjev zaradi slabšega izplena. Doseženi izplen zaostaja za planiranim za 2,2 %.

Stroški predelave so bili za 14,2 milijona dinarjev nižji od planiranih. Znižanje je zaradi preseganja planirane proizvodnje, manjše porabe ter neobračunane licence.

V temeljni organizaciji ŽEBLJARNA so v prvem polletju imeli za 11,1 milijona dinarjev znižanje planiranih stroškov.

Višje cene nabavljene žice so stroške znižale za 3,5 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili višji od načrtovanih za 1,1 milijona dinarjev. Slabši izplen je stroške vložka zvišal za 0,6 milijona dinarjev, vlečenje žice v Konjščini pa je stroške zvišalo za 0,5 milijona dinarjev.

Stroški predelave so bili nižji za 8,7 milijona dinarjev zaradi preseganja plana in manjše porabe.

Za prvo polletje izkazuje temeljna organizacija STROJNE DELAVNICE za 3,6 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Znižanje stroškov je rezultat doseženih dobropisov za odpadek.

Nižje stroške za 7,1 milijona dinarjev od načrtovanih je v prvem polletju 1982 imela tudi temeljna organizacija REMONTNE DELAVNICE. Znižanje je nastalo zaradi preseganja planiranih izdelavnih ur ter doseženih dobropisov za odpadek.

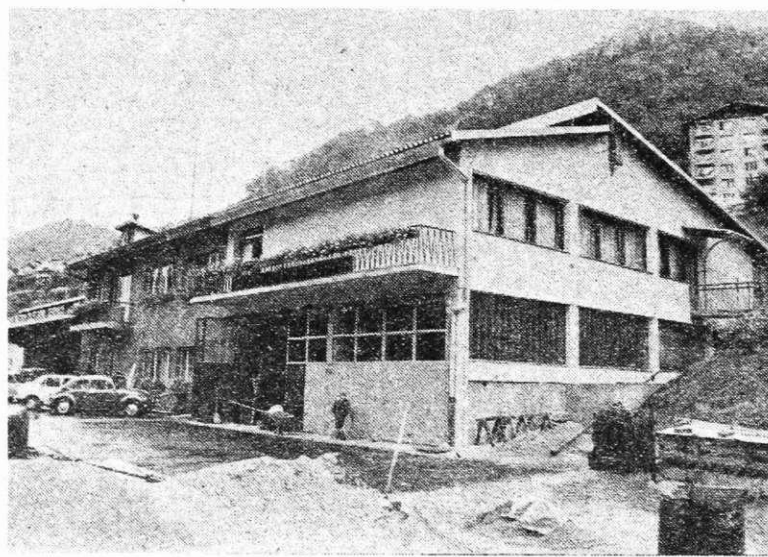
V temeljni organizaciji VZDRŽEVANJE so imeli za 4 milijone dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Znižanje je zaradi preseženega plana izdelavnih ur in doseženih dobropisov.

V prvem polletju 1981 izkazuje temeljna organizacija ENERGETIKA 68,5 milijona dinarjev znižanja planiranih stroškov. Največje znižanje stroškov je pri pari zaradi manjše porabe mazuta in zemeljskega plina, ker še ne obratuje novi kotel na Beli, zaradi nižje cene zemeljskega plina od planirane ter manjših obremenitev storitvenih temeljnih organizacij.

Temeljna organizacija TRANSPORT je imela v prvem polletju za 0,3 milijona dinarjev nižje stroške predvsem zaradi preseganja planskih obveznosti.

V vseh treh delovnih skupnostih so bili nastali stroški v prvem polletju nižji od planiranih.

H. J.

Gasilski dom Železarne dobiva nove prostore in obliko (Foto I. Kučina)

Na kontilivu so planirano proizvodnjo presegli, kar je tudi glavni vzrok za 36,1 milijona din nižje stroške od načrtovanih.

PTO oddelek je planirane stroške znižal za 15,9 milijona din. Odkopali so 5.460 ton starega železa. Zunanji kupcem so odpremili 23.037 ton žlindre.

Temeljna organizacija LIVARNA je v prvem polletju delala z 1,4 milijona dinarjev nižjimi stroški od planiranih.

Stroški vložka v jeklolivarni so bili za 6,4 milijona dinarjev nižji zaradi sprememb v asortimentu vložka in boljše izplena. Vrednost proizvodnje je bila nižja za 0,6 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili višji za 4,8 milijona dinarjev. Višji so bili stroški električne energije, pomožnega materiala, materiala na delovni nalog. Končni rezultat v jeklolivarni je znižanje za milijon dinarjev. Nižje stroške od planiranih so imeli tudi v kovinolitarni za 0,3 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji zaradi porabe odpadnih barvnih kovin, predelavni stroški pa so bili višji od planiranih. Tudi modelna mizarna je imela v prvem polletju nižje stroške.

Temeljna organizacija VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL v prvem polletju izkazuje zvišanje stroškov v višini 10,5 milijona dinarjev. Temeljna organizacija je v tem obdobju uporabljala tudi tuji vložek. Nižje cene tujega vložka so stroške na vložku znižale za 5,2 milijona dinarjev, po drugi strani pa so imeli za 5,6 milijona dinarjev višje stroške predelave. Z uporabo tujega vložka je temeljna organizacija imela za 0,4 milijona dinarjev višje stroške.

Zaradi slabšega izplena na blumingu so bili stroški vložka višji za 37 milijonov dinarjev. Dvakratno valjanje domačih slabov je stroške vložka zvišalo za 3,6 milijona dinarjev, 4,9 milijona dinarjev pa je zvišanje zaradi nižje doseženih dobropisov. Interne reklamacije so stroške vložka zvišale za 46 milijonov dinarjev. Na temeljno organizacijo JEKLARNO so se razbremenili v višini 51,6 milijona dinarjev, s prodajo pločevine III. a kvalitete pa so stroške

ter nižjih stroškov materiala na delovni nalog, stroškov orodja in energije.

Proizvodni stroški temeljne organizacije VALJARNA DEBELE PLOČEVINE so presegli načrtovane za 9,9 milijona dinarjev. Zaradi nelikvidiranih škarij za rezanje pločevine so imeli neplanirane stroške v višini 1,5 milijona dinarjev. Stroški prekladanja in vrednost izpadle proizvodnje zaradi prekladanja tujega vložka so bili v višini 8,2 milijona dinarjev.

Ostali stroški vložka so se gibali v okviru planiranih. Predelavni stroški so bili višji za 14,6 milijonov dinarjev zaradi nedoseganja planirane proizvodnje, višjih stroškov materiala na delovni nalog, pomožnega materiala in rezervnih delov.

Temeljna organizacija HLADNA VALJARNA BELA je v prvem polletju načrtovane stroške znižala za 117,2 milijona dinarjev.

Nižje cene nabavljenega vložka so stroške vložka znižale za 82,5 milijona dinarjev. Dodatnih stroškov predelave s tujim vložkom temeljna organizacija ni imela.

Planirani izplen so presegli za 2,9 %, kar pomeni za 29,8 milijona dinarjev znižanja stroškov vložka. Z obremenitvijo TOZD Valjarna bluming-štel in TOZD Jeklarna za slabšo kvaliteto vložka in nedoseganje izplena na liniji za pripravo kolobarjev so se stroški vložka znižali za 49,4 milijona dinarjev. Nedoseganje planiranega asortimenta vložka je stroške znižalo za 9,7 milijona dinarjev. Končni efekt stroškov vložka je 88,9 milijona dinarjev znižanja.

Stroški predelave so bili višji za 54,2 milijona dinarjev zaradi nedoseganja planirane proizvodnje (za 38,5 milijona dinarjev višji fiksni stroški) ter večjih porab.

Temeljna organizacija HLADNA VALJARNA JESENICE je v prvem polletju imela za 103,3 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Temeljna organizacija je imela za 92 milijonov dinarjev nižje stroške zaradi nižje cene nabavljenih toplovaljanih trakov. Storitnost pri proizvodnji s tujim vložkom je

ZVIŠANJE - ZNIŽANJE STROŠKOV

TOZD	junij	jan. - junij	povprečno
Plavž	-17.554.239	-25.051.256	-4.175.209
Jeklarna	-17.305.659	-84.152.604	-14.025.434
Livarna	-351.718	-1.425.607	-237.601
Valjarna bluming-štel	-23.499.174	-10.528.080	-1.754.680
Valj. žice in profili	-1.814.668	-16.772.728	-2.795.455
Valjarna debele pločevine	-6.388.767	-9.936.018	-1.656.003
HV Bela	-10.325.930	-117.228.187	-19.538.031
HV Jesenice	-16.462.101	-103.396.385	-17.232.731
Žičarna	-6.389.202	-12.864.200	-2.144.633
Profilarna	-2.374.130	-5.283.517	-880.586
Vratni podboji	-984.671	-4.571.927	-761.988
Jeklovlek	-1.077.754	-9.351.129	-1.558.522
Elektrode	-311.191	-16.712.055	-2.785.342
Želbarna	-3.766.406	-11.142.886	-1.857.148
Strojne delavnice	-182.570	-3.638.847	-606.474
Remontne delavnice	-567.164	-7.148.514	-1.191.419
Vzdrževanje	-1.163.597	-4.093.058	-682.176
Energetika	-45.425.368	-68.456.554	-11.409.426
Transport	-2.722.540	-343.474	-57.246
Skupaj	-72.805.462	-462.024.977	-77.004.162

Zapiranje plavža po končanem prebodu (Foto I. Kučina)

ZARADI POMEMBOSTI ZADEVE

Namen poštene in zdrave polemike ne more biti v diskvalifikaciji sogovornika, v zavestnem napačnem interpretiranju njegovih stališč, niti v izmikanju zastavljenim vprašanjem. Pravi namen polemike mora biti v poštenosti stališč ob bistvu zastavljenega vprašanja (lahko bi rekli, da bi morala vsebovati nekaj tistega zdravega duha, kot se je pokazal ob ustanavljanju OF), seveda na osnovi argumentov. V zvezi s Triglavskim domom bi bilo torej treba pustiti ob strani emocije in odgovoriti na vprašanje (v širšem smislu), če ni strokovna služba s svojo informacijo o »ugodnosti tega sporazuma« zavedla oziroma poskušala zavesti železarje v odločanje za nekaj, kar je politično nesprejemljivo.

Zaželeno bi torej bilo, da bi tovarišča Vidaličeva, namesto da govori o zmaju, ki se mu pravi inflacija in »ki mu očito noben junak ne more odsekati glave«, česar naj bi pa se lotil pisec članka »Botri inflacije«, vin to kar federacije« (kar sploh ni res, ker je pisec, kot je iz samega članka razvidno, podprl prav zadnje ukrepe federacije za omejitve porabe), podala strokovno utemeljen odgovor na vprašanje, ki jih omenjeni članek zastavlja.

Prav zaradi izmikanja bistvu vprašanja kaže ponovno omeniti, kar sicer že vrabci čivkajo: da gre preprosto za to, da že leta in leta pišemo in se dogovarjamo, kako potrebno je zmanjšati vse vrste porabe, da pa podatki kažejo, da se dogovoriti in sporazumeti (zaradi premajhnega vpliva delavcev-samoupravljalcev) ne znamo in da je morala zato zvezna vlada predlagati določene administrativne ukrepe, ki, na primer, prepovedujejo tudi investiranje iz bodočih prilivov. Tako je, če stvari gledamo širše.

V našem primeru gre za tole vprašanje: kaj naj počne banka z obveznicami, ki bodo izterljive čez deset let in s katerimi tudi mi sami deset let nimamo kaj početi? Če bi banka na osnovi obveznic (kot bodočega priliva) že sedaj dala denar (temu ne moremo reči kredit, saj denarja ne bi bilo treba vrniti) investitorju PD Ljubljana-Matica, bi ga morala vzeti torej iz drugih, sedaj razpoložljivih bančnih sredstev. To pa pomeni (kajti kupa, s katerega bi vzela denar, je samo toliko, kot ga je), da teh sredstev ne bi bilo deset let mogoče angažirati za druge namene, npr. razne gospodarske naložbe, za izvozno stimulacijo, za razne stvari, ki imajo v tem trenutku prioriteto pred negospodarskimi naložbami.

Ta sredstva, ki so dosegljiva PD Ljubljana-Matica, bi bila tako deset let nedosegljiva tistim, ki so jih v banko vložili. Zakaj, se vprašamo, če ne zaradi botrov, je torej PD Ljubljana-Matica v privilegiranim položaju pri vnovčenju te terjatve. Zakaj jih, na primer, ne morejo sedaj, tako kot to dela PD Ljubljana-Matica, vnovčiti naše temeljne organizacije za svoje investicijske potrebe, za izboljšanje delovnih pogojev, nakup strojev, ali pa, kot so se spraševali oziroma predlagali delavci, za razne naložbe v širši družbeni standard v občini, ki so tudi komaj na pol opravljene? Kakšne spekulacije so to in čemu jih je treba zagovarjati?

Očitno gre pri teh obveznicah, ki bodo izterljive šele čez deset let, za neko spekulacijo, pri kateri bi po oceni nekaterih kazalo zamažati. Kajti, logika je najbrž takšna: gre za en samcat primer koristne naložbe, ki, kot pravi tovariš Klančnik, »ni tako obsežna, da jo s široko nabljalno akcijo tudi v sedanjih težkih pogojih gospodarjenja ne bi mogli uresničiti«.

Toda teh osamljenih samcatih primerov — na to smo že opozorili v omenjenem članku — ki računajo z denarjem, ki ga ni, z bodočimi prilivi, je toliko, da je stanje za skrbljujoče, toliko, da se je morala zvezna vlada zateči k administrativnim ukrepom, kar je seveda v nasprotju s samoupravno zasnovano našega sistema.

Ponovno citiram: »Konec letošnjega marca je bil delež vlagateljev v predračunski vrednosti vseh naložb v državi 25,1 odstotka ali 370,8 milijarde dinarjev. Kar 68 odstotkov ali 252,1 milijarde dinarjev odpade na tako imenovani bodoči priliv, torej na denar, ki ga vlagatelji še nimajo« (Delo, 6. julija).

Ce se že ob Kredarici nismo zamislili nad načinom financiranja, pa je ta citat vsekakor podatek — in strokovne službe bi morale biti s takimi podatki in s političnimi usmeritvami seznanjene — nad katerim se je treba zamisliti, ker kaže na neko gospodarsko nemoralno in neodgovorno, češ, važno je, da začnem, potem pa bo, tako kot vedno, že širša družbena skupnost poskrbela za manjkajoča sredstva, ker ve, da se dela škoda, če se nekaj naredi samo do polovice.

Toleriranje nesprejemljivega ponašanja ob posameznih primerih pa seveda nudi slab zgled in opraviči-

lo drugim in vodi v neko gospodarsko nesprejemljivo logiko, ki jo je podpredsednik RK SZDL Jože Knez na seji skupščine RK SZDL dne 20. julija označil kot »logiko inflacije«. Zato se je treba zamisliti ob vsakem posameznem primeru, ga razkriti za nesprejemljivega (če to je) in obsojiti botre, ki skušajo z raznimi mahinacijami in zvezami zagotoviti sredstva za realizacijo. Tudi, če se temu primeru pravi »razširitev in obnova doma na Kredarici«. Konec koncev si je treba enkrat zastaviti vprašanje načelno: stabilizacija da ali ne? Ob vsakem primeru.

Takole je dejal Jože Knez, ko je govoril o logiki inflacije: »Navajeni smo živeti z inflacijo, mislimo in delujemo skladno z njo. Ne samo združeno delo, vsak posameznik je vpet v inflacijsko logiko: je zadolžen, računa na devalvacijo posojil, kupuje preveč, da kasneje istega ne bi plačal dražje, devize ceni bolj kot dinarje... Inflacijsko ravnanje je tudi moralni problem. Sem sodijo vsa dejanja, ki jih lahko poimenujemo z imenom — spekulacija. Prekupčevanje z devizami, kupovanje s pomočjo dobrih zvez, zadrževanje zalog v skladiščih, prodajanje po previsokih cenah, tihotapljenje, črni zakoli, privatizacija družbene lastnine in še kaj...«

Se pred tem pa omenja, da »smo v maju spremenili in dopolnili izhodišča naše gospodarske politike, kar naj bi bistveno pripomoglo k temu, da bodo postali razvojni načrti bolj realni, da ne bodo računali na denar, ki ga ni in na novo zadolževanje v tujini« in da je naloga SZDL, da »mobilizira delovne ljudi in občane in jih usmeri ter poveže v boj za uresničitev zastavljenih ciljev. Skupni cilj je stabilizacija«. Med šestimi glavnimi cilji, ki jih je navedel, je posebej omenil, da »je treba ustvariti protinflacijsko vedenje v družbi in vsakega delovnega človeka posebej« ter da je treba »zahtevati odgovornost«.

Govoril je tudi o naložbah: »V Sloveniji naložbe niso več vir nestabilnosti. Lani so predstavljale naložbe v naši republiki 37,4 odstotka družbenega proizvoda, letos pa jemljejo naložbe le še 33,9 odstotka družbenega proizvoda, od tega 13,8 odstotka za osnovna sredstva gospodarstva.« Poudaril je, da je ob tako zmanjšanih naložbah postal vsak naložbeni dinar zelo dragocen. »Kam in kako investirati, postaja vse bolj odgovorno dejanje. To moramo upoštevati tudi pri spreminjanju srednjeročnih planov. V družbenopolitičnih organizacijah ne moremo strokovno presojsati, katera proizvodnja je koristnejša in ali so v investicijskih elaboratih zapisane številke točne. Zahtevamo pa lahko, da vsi strokovnjaki povedo svoje mnenje in prevzamejo odgovornost za njegovo uveljavitev«.

Novinar Borbe v članku »Pred stop svetlim« dne 16. julija ugotavlja na osnovi stopenj rasti investicij za Jugoslavijo manj zadovoljivo sliko: »Kar se tiče stopenj rasti investicij, pravi, »se je zdelo, da pada, z njo pa njihov obseg. V letu 1979 je stopnja rasti znašala nominalno 27 odstotkov, v letu 1980 26 odstotkov, medtem ko je v letu 1981 — ko smo imeli največjo stopnjo inflacije — znašala vsega skupaj 17,8 odstotka, kar je pomenilo tudi realno zmanjšanje investicij.« Vendar, nadaljuje članikar, »prvi vtisi pogosto varajo in tako so bile v prvih mesecih letošnjega leta — pri nižji stopnji inflacije, kot je bila predlanska — investicije povečane za 28 odstotkov. Kot da bi se vračali na stari kolovoz.«

Članek se zaključuje z ugotovitvijo, da je treba za to, da bi investicije spravili v realne okvire in da bi bile bolj učinkovite, prej, preden bi zagotovili izvajanje omenjenih administrativnih ukrepov oziroma zakonov, predvsem zaostri odgovornost, tako osebo kot ekonomsko, za sprejemanje investicijskih odločitev ter se v tem pogledu

zoperstaviti vsakemu negativnemu obnašanju.

Tovarišča Vidaličeva je nekoliko pikra, ko pravi: »Človek bi od avtorjev člankov pričakoval kakšno drugo idejo, če ta akcija ni bila najbolj »pravilna«. Zal pa je takih idej zelo malo, ker je pač lažje kritizirati, kot pa tvorno sodelovati.«

Kot da nismo nenehno priče kleščenju najrazličnejših programov: ne zato, ker bi manjkalo idej, temveč zato, ker primanjkuje sredstev.

Že pri pripravi srednjeročnih načrtov je veliko idej, želja in »programov« splavalo po vodi. Očitno pa jih bo še nekaj (pa čeprav so imele doslej politične podpore), kot kažejo podatki iz razprave slovenskega izvršnega sveta o osnutku dogovora o spremembah in dopolnitvah dogovora o temeljnih srednjeročnega družbenega plana SR Slovenije (Delo, dne 23. julija). Tako naj bi 221 milijard dinarjev, kolikor naj bi po prvotnem načrtu investirali v gospodarstvo, oklestili za 46 milijard (v planiranem obsegu bi se zadržala le sredstva za razvojno-tehnološko intenzivne in izvozne — nad 50 % proizvodnje za izvoz — investicije). Nadalje se ocenjuje, da se bodo razpoložljiva sredstva za porabo v celotnem petletnem obdobju zmanjšala za okroglo 95 milijard dinarjev oziroma za 7,5 % v odnosu na prvotno predvidene v družbenem planu. Pri sredstvih za investicije v osnovna sredstva gospodarstva se pričakuje zmanjšanje za 47,7 milijarde din (19,5 %), pri sredstvih za osebno potrošnjo za 87,4 milijarde din (14,5 %), pri sredstvih za družbeni standard za 27,6 milijard din (13 %), pri sredstvih skupne porabe za 28,7 milijard din (11,4 %), pri sredstvih SIS družbenih dejavnosti za 19,9 milijarde (12,1 %), pri sredstvih SPIZ in starostnega zavarovanja kmetov se pričakuje zmanjšanje za 8,9 milijarde din (10,1 %). Ocenjuje se namreč, da bo »zaradi objektivno spremenjenih pogojev gospodarjenja« v obdobju 1981—85 družbeni proizvod za 89,7 milijard din (6,5 %) manjši kot smo prvotno planirali, dotok inozemskih sredstev pa za 4,4 milijarde din (7,5 %).

Delavci v strokovnih službah, tako SOZD, kot ZJ, kot tudi drugje, si potemtakem ne bi smeli ustvarjati iluzij in zidati gradove v oblakih. Poskrbeti bi morali za pravočasno in realno informacijo o tem, kaj v danih razmerah lahko in smemo načrtovati (in pričakovati) in kaj ne. Bolj trpko kot smešno je, če komentator v Delu (dne 20. maja) ugotavlja, da so »novizvoljeni delegati delavskega sveta SOZD SZ nekoliko začuden in nejevoljni spoznavali, da je njihov letošnji gospodarski načrt zaradi sedanjih gospodarskih razmer le osnutek, da je devizna bilanca SOZD zgolj seštevček želja in primanjkljajev in da je, potemtakem tudi predlog spremene njenega srednjeročnega razvojnega načrta slovenskega železarstva kvečjemu predosnutek.« (Tu niso mišljene spremembe naših srednjeročnih planov o katerih smo razpravljali v juniju).

Gre za realnost na celotni gospodarski fronti in tudi pri Kredarici, pa tudi pri obveznicah in pri gospodarjenju z razpoložljivimi bančnimi sredstvi (mimogrede: tovarišča Vidaličeva bi lahko tudi pojasnila, zakaj in kdo je vezal »pretežni del« do sedaj zbranega samoprispevka v višini 24 milijonov din v Ljubljanski banki na zgolj 3 % obresti).

Glede na vse povedano pričakujem od tovarišice Vidaličeve ter od tovariša Klančnika strokovno utemeljeno pojasnilo, da pri obveznicah ne gre za (protizakonite) spekulacije, ki so olje na ogenj inflacije. Članek tovarišice Vidaličeve »Ob članku »Botri inflacije« namreč ne prepriča, da gre v zvezi z obveznicami za Kredarico za dve različni zadevi: za inflacijo na eni in za Kredarico na drugi strani. Železarji potrebujemo od strokovnih služb politično sprejemljivo, popolno, jasno in celovito informacijo.

Navsezadnje moramo samoupravno in politično aktivnost v zvezi z odstopom obveznic in njihovo vnovčenje jemati tudi kot preizkusni kamen naše resnosti, poštenosti, doslednosti in odgovornosti za izvajanje protinflacijskega programa. Gledati na stvari dialektično, se pravi, poiskati zvezo posameznega in posebnega s celoto.

Božidar Lakota

POSLOVNI REZULTATI V PRVEM POLLETJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

saj imamo zaradi tega finančni izid slabši za 150,4 milijone dinarjev (nižja izvozna cena kot priznana cena na domačem tržišču in posebni stroški izvoza). Nadalje so razlogi za tolikšno izgubo v rasti nabavnih cen, v nižje doseženi prodajni ceni zaradi nedoseganja kvalitetnega asortimenta in v visokih fiksnih stroških. Zelo je porasla amortizacija, za skoraj 61 % nasproti lanskemu prvemu polletju, čemur je vzrok visoka revalorizacija osnovnih sredstev koncem leta 1981 in spremenjene amortiza-

cijske stopnje v novem zakonu. Precejšnji so stroški zavarovalnin, visoke so tudi tečajne razlike pri odplačilih inozemskih kreditov.

Da bi do konca leta izboljšali finančni rezultat, bo nujno potrebno vztrajati pri načrtovani proizvodnji ter kvalitetni strukturi in s tem večji izkoriščenosti proizvodnih kapacitet. Le tako bomo lahko pokrili stroške (ki so z obstoječimi proizvodnimi napravami v veliki meri fiksni) in visoke obveznosti, tako tiste, ki izhajajo iz našega poslovanja, kot tiste, ki jih imamo do družbe.

CELOTNI PRIHODEK IN NJEGOVA RAZPOREDITEV ZA ČAS OD 1. I. DO 30. JUNIJA 1982

v 000 din

Zap. št.	Opis	Plan I.-VI. 82	I.-VI. 81	I.-VI. 82	Indeksi 5:3 5:4
1	2	3	4	5	6
1.	CELOTNI PRIHODEK	10.259.850	7.230.362	8.756.991	85,4 121,1
1.0	Udeležba v skup. prih.	7.445.267	5.127.935	6.377.410	85,7 124,4
1.1	Prihod. od prod. na trgu	149.037	82.020	103.801	69,7 126,6
1.2	Prihodki v okviru OZD	2.550.570	1.926.537	2.118.872	83,1 110,0
1.3	Prihodki od prod. mat. — 77	39.476	37.922	32.680	82,8 86,2
1.4	Drugi prihodki — 78	75.500	55.948	124.228	164,5 222,0
2.	SPREM. V ZAL. PROIZV. (+)	—	+ 14.836	— 34.253	—
2.1	Začetno stanje	—	696.621	1.056.330	— 151,6
2.2	Končno stanje	—	711.457	1.022.077	— 143,7
3.	OBESE POSLOVANJA (1+2)	10.259.850	7.245.198	8.722.738	85,0 120,4
4.	PRENEŠENE VREDNOSTI	8.474.782	6.010.716	7.393.706	87,2 123,0
4.1	Vkalk. material. stroški	7.601.486	5.459.913	6.537.898	86,0 119,7
4.2	Amortizacija po min. st.	749.223	496.142	796.110	106,3 160,5
4.3	Drugi poslovs. stroš. — 72, 73	124.073	54.661	59.698	48,1 109,2
5.	DOHODEK (3-4)	1.785.068	1.234.482	1.329.032	74,5 107,7
6.	OBEZNOSTI IZ DOHODKA	791.247	534.273	732.338	92,6 137,1
6.1	Prispevki	156.600	112.953	138.251	88,3 122,4
6.2	Davki	23.262	11.780	11.628	50,0 98,7
6.3	Za delovno skupnost	358.185	220.448	303.149	84,6 137,5
6.4	Amort. nad predp. stopnjo	—	—	—	—
6.5	Obresti in doh. za dr. OZD	134.770	123.911	159.617	118,4 128,8
6.6	Druge pogodb. obveznosti	69.736	42.457	79.207	113,6 186,6
6.7	Ostalo	48.694	22.724	40.486	83,1 178,2
7.	ČISTI DOHODEK (5-6)	993.821	700.209	596.694	60,0 85,2
7.1	Za osebne dohodke	785.503	563.337	726.699	92,5 129,0
7.2	Za poslovni sklad	74.890	46.507	24.577	32,8 52,9
7.3	Za sred. rezerv	39.397	27.295	12.707	32,3 46,6
7.4	Za skupno porabo — stanovanjski prispevek — drugi nameni SP	39.420	26.521	22.100	56,1 83,3
7.5	Za ostale namene	54.611	36.549	12.491	22,9 34,2
7.6	Izguba	—	—	201.880	—
7.7	Začas. nerazp. doh. (+)	—	—	—	—

RAZPIS REŠITVE TEHNIČNEGA PROBLEMA

Odbor za gospodarstvo pri delavskem svetu TOZD Valjarna debele pločevine na predlog komisije za inovacije v okviru množično inventivne dejavnosti razpisuje rešitev tehničnega problema:

IZBOLJŠANJA MENJAVE VALJEV NA LAUTOVEM TRIO OGRODJU V VALJARNI DEBELE PLOČEVINE

1. OSNOVNI PODATKI:

— v valjarnem ogrođu so vgrajeni trije valji: en delovni valj O 630 in dva oporna valja O 800;
— menjava kompletnih valjev se izvaja enkrat tedensko;
— menjava delovnega valja pa dvakrat tedensko, odvisno od programa;
— menjava kompletnih valjev traja brez motenj tri do tri ure in pol.

Dosedanji način menjave valjev je zelo zastarel in izveden na obrtniški način s fizično težkim in nevarnim delom.

Pri menjavi valjev sodelujejo: ključavničar, mazilni ključavničar, instalater, žerjavovodja in pet valjavcev.

Kratek povzetek dosedanjega poteka menjave valjev: razmaknitev stranskih letov, odklopitev mazilnih in vodnih napeljav, s posebnim ogrođjem, ki se vstavi med valjično ogrođje, se demontirajo vse armature in valji, postopek vgraditve je približno enak kot razstavljanje.

2. TEHNIČNI PODATKI:

teža delovnega valja je 8 ton, teža opornega valja 10 ton, teža odvodke 55 kg, teža odvodnega droga 180 kg, nosilnost žerjava 20 ton, v neposredni bližini je hladilna voda 1-2 bara, visokotlačna voda s pritiskom 35 barov in komprimirani zrak s pritiskom 5-6 barov.

3. IDEJNA REŠITEV NAJ VSEBUJE:

— kratek opis menjave s predvidenim časom menjave,
— kratek opis menjave spodnjega valja s predvidenim časom,
— podatke o porabi in kvaliteti vseh potrošnih medijev - tlak, čistoča, poraba,
— skica z gabaritnimi merami, na osnovi katere se bodo izdelali načrti,
— tehnična izboljšava mora biti predlagana v dognanih tehničnih rešitvah in mora omogočiti sigurno obratovanje, posluževanje in enostavno vzdrževanje,
— idejna rešitev menjave valjev mora biti v skladu z varnostnimi predpisi železarne Jesenice.

Dodatne informacije dobijo ponudniki idejne rešitve za manjšo valjev pri asistentu za delovne naprave TOZD Valjarna debele pločevine, telefon 2339.

Idejne rešitve je treba poslati v treh izvodih na predpisanem obrazcu na naslov: Oddelek za zaščito industrijske lastnine - SEO.

Obrazci se dobijo na oddelku za zaščito industrijske lastnine, tel. 3220.

Rok predložitve idejne rešitve je tri mesece od objave v glasilu Železar.

Najboljše tri idejne rešitve bodo nagrajene z 10 % poprečnega neto osebnega dohodka iz preteklega leta.

KRITERIJI ZA OCENO IDEJNIH REŠITEV

Komisija se bo pri oceni prispelih rešitev ravnala po naslednjih kriterijih:

— upoštevala bo najustreznejše tehnične rešitve,
— ceno idejne rešitve in skladnost idejne rešitve z varnostnimi predpisi.

Realizirana idejna rešitev se bo ocenila po samoupravnem sporazumu o inovacijah SOZD Slovenske železarne.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

V okviru tekmovanja iz kemije za učence osnovnih šol, ki jih organizira univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani (fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, VTO kemija in kemijska tehnologija ter slovensko kemijsko društvo, komisija za kemijsko izobraževanje in gibanje »Znanost mladini«), smo se učenci sedmega razreda, ki obiskujemo dodatni pouk pod vodstvom mentorice Marte Čelesnikove, odločili, da se udeležimo tekmovanja z raziskovalno nalogo pod naslovom »Odpadne snovi v občini Jesenice«.

DELOVNA ORGANIZACIJA KOVIN

Razgovor so opravili učenci: Miha Kovač, Jugo Grbič, Beno Kadrič in Željko Kešina s tehnologom Čedom Miloševićem.

OPIS POSTOPKA:

V tej delovni organizaciji izdelujejo predvsem tesnila in hlevsko opremo (verige).

ODPADNE SNOVI:

V delovni organizaciji KOVIN imajo naslednje odpadne surovine:

Guma: Guma ima preveč kavčuka, zato se ne da taliti in predelati. Poskušali so jo dajati v hleve za izolacijo, da bi bilo živini bolj toplo, vendar so to opustili.

Železo: Železne obročke in krogce, ki niso več uporabni, dajejo TOZD DINOS.

Ostali odpadki: Med temi odpadki so tudi trakovi. Čeprav nimajo določene širine, jih ne zavrzajo. Uporabljajo jih za podložke kavčev in naslonjačev, ali pa naredijo iz njih kakšne manjše izdelke.

UPORABA ODPADNIH SNOVI:

GUMA: v hleve za izolacijo

ŽELEZO: DINOS

OSTALI ODPADKI: podložki kavčev in naslonjačev

DELOVNA ORGANIZACIJA IPI

Razgovor so opravili učenci: Miha Kovač, Jugo Grbič, Beno Kadrič in Željko Kešina z inž. Jelačičem.

OPIS POSTOPKA:

V delovni organizaciji Industrija plastičnih izdelkov (IPI) izdelujejo: ključke, plastificirano žico, plastične cevi itd.

ODPADNE SNOVI:

V delovni organizaciji IPI odpadnih snovi praktično nimajo. Kar jih imajo, so ponesrečeni izdelki, ki jih vračajo v postopek.

UPORABA ODPADNIH SNOVI:

Ponesrečeni izdelki: Dajejo jih v posebne mlino, kjer jih zmeljejo v kašo in jih ob visoki temperaturi staliijo. Vročo maso dajo v vodo, kjer se ohladi. Shlajena masa se navija na kalupe. Iz tega naredijo izdelke. Tako ničesar ne odvrgajo.

TOZD IZOLIRKA

Razgovor so opravili učenci: Željko Tomakovič, Robi Horvat, Bogdan Kobelenski, David Dvoršak in Mitja Klemenc z delovodjem Slavkom Dereanijem.

OPIS POSTOPKA:

Surovine za izdelavo steklene volne so: koks, apnenec in diabas. V posebni peči s pomočjo apnenca in koka staliijo diabas. Ta teče v posebno posodo. V ta diabas potem pihajo in nastajajo volneni kosmiči. Ti se med seboj povežejo in tvorijo volneno prevleko, ki jo režejo in pakirajo v bale in vreče. Izvažajo jih predvsem v ČSSR, Italijo in v Nemčijo.

ODPADNE SNOVI:

V Izolirki odpadnih snovi nimajo veliko. Imajo samo 20 % odpadkov, ki jih dobijo pri izdelavi steklene volne. Ta odpadki ne neuporabni, zato ga s posebnimi kamioni odpeljejo na smetišče.

UPORABA ODPADNIH SNOVI:

Tovarna Keramika v Škofji Loki je odpadke steklene volne skušala pretopiti in ga predelati v opeko za izolacijo. Izolirka ne onesnažuje okolja. Le v delovnih obratih je malo prahu in ropota, vendar v dovoljenih mejah. Ko smo sogovornika vprašali, kaj misli o uporabi odpadnih snovi, nam je odgovoril, da noben izdelek ne more biti brez odpadnih surovin. Pri njih je tako:

- 100 % snovi dajo v peč za izdelavo steklene volne,
- 80 % dobijo koristnih snovi, to je steklena volna,
- 20 % je odpadkov, ki jih uporabljajo za izdelavo opeke za izolacijo, del pa jih odpeljejo na smetišče.

TOZD TOVARNA TELEFONSKIH ENOT - ISKRA NA BLEJSKI DOBRAVI

Razgovor so opravile učence: Mateja Petrič, Tatjana Čepin in Meta Močnik.

OPIS POSTOPKA:

Sestavljajo telefone, transformatorje, priključne kable, monitorje in podobno.

ODPADNE SNOVI:

Iskra ima zelo malo odpadnih snovi. To so: plastični koluti, na katerih je navita žica, žica, kositer in papir.

UPORABA ODPADNIH SNOVI: Plastični koluti:

Posiljajo jih nazaj v tovarno ŽICA-LAK v Zagrebu.

Žica: Če se žica zmede, jo vrnejo tovarni, kjer jo zopet navijejo na kolute.

Kositer: Odpadni kositer vračajo v tovarno, kjer ga predelajo.

Papir: Zbirajo ga v posebne kontejnerje, potem pa ga odpeljejo v Surovino Ljubljana.

GORENJSKE BOLNIŠNICE - BOLNICA JESENICE

Razgovor so opravile učence: Meta Močnik, Tatjana Čepin, Mateja Klinar in Mateja Petrič z glavno medicinsko sestro Olgo Blažič.

OPIS POSTOPKA:

Bolnica Jesenice ima naslednje oddelke: kirurgijo, interni, porodnišnico, ginekološki, pediatrični in specialistične ambulate: ortopedsko, okulistično, otorinolaringološko in dermatološko.

ODPADNE SNOVI:

V bolnici Jesenice imajo različne odpadne snovi: normalne smeti, okužen material, odpadke v kuhinji, stekleno embalažo, zdravila, plastične brizgalkke, plastične cevke, igle, rokavice, kemične snovi razvijal, kemične snovi fiksirja, uradno dokumentacijo, pepel.

Normalne smeti: To so odpadki, ki jih odvrgajo pacienti. Vse koše imajo oblečene v plastične vrečke, ki jih potem samo zavežejo in odvrgajo v kontejnerje. Te kontejnerje vsake dva dni odpeljejo in jih izpraznijo na javnem smetišču za Savo.

Okužen material: Obveze, gaze, operacijske tamponi, urin in blato dajejo v vrečke, jih zavežejo in odnesejo v za to pripravljeno peč, kjer te odpadke zažgejo. Peč gori vsak dan.

Odpadki v kuhinji: Odpadke dajejo v velike sode in jih uporabijo za krmiljenje prašičev. Temu nasprotujejo, ker bolnik z nalezljivo boleznijo (zlasti zlatenico) lahko v hrano diha, kašlja in jo še na kak drug način okužuje. S tem pa tudi žival lahko zboli. Lahko jo dobi tudi gospodar teh prašičev, pride v stik z ljudmi in tako lahko pride do epidemije. Po novem letu bodo kupili stroj, ki bo vse te odpadke premlel, potem jih bodo odvajali v kanale, ti se bodo priključili čistilnim napravam v klavnici, potem pa bo vse skupaj prečiščeno odšlo v Savo.

Steklena embalaža: Do zdaj so vso steklo zavrgli, sedaj pa bodo stekleno embalažo zbirali kot papir.

Zdravila: Ko zdravilom preteče rok trajnosti (antibiotiki zato še niso strupeni, ampak ne učinkujejo več), jih sežigajo. V kontejnerje jih ne smejo metati, ker bi se na smetišču lahko okužile živali, otroci pa bi jih lahko zamenjali za bonbone.

Plastične brizgalkke: Pred tremi leti so jih metali v kontejnerje, potem pa so jih otroci pobirali. Da se ne bi okužili, jih sedaj sežigajo.

Plastične cevke: Zaradi okužb jih sežigajo že po prvi uporabi.

Igle: Igle so sestavljene iz dveh delov: plastični del zavrzajo, kovinski del pa ostane. Bolezenske klice in mikrobe na kovini vročina v peči uniči.

Rokavice: Rokavice, ki jih uporabljajo pri operacijah, sterilizirajo v avtoklavu. Bolnica Jesenice uporablja vlažno sterilizacijo (s paro). Vlažna sterilizacija se opravi po 20 minutah pri 120 stop. C.

Kemične snovi razvijal: Kemična sestava: metol, natrijev sulfid, hidrokinon, natrijev karbonat, kalijev bromid; po uporabi gre v kanale. Če so posnetek razvijali v avtomatski temnici, gre takoj v kanale, če pa so posnetek razvijali ročno, gre v kanale enkrat tedensko po 40 litrov. Ta snov ni življenjsko nevarna.

Kemične snovi fiksirja: Kemična sestava: natrijev tiosulfat in citronska kislina. To snov po uporabi lovijo v posebne posode ter z elektrolizno izločijo srebro. Potem se dvakrat do trikrat regenerira.

Papir: Ovojni material in časopise pacientov zbirajo in oddajo Dinosu.

Uradna dokumentacija: Dokumente o boleznih pacientov spravijo. Po dvajsetih letih jih sežgejo. Ne smejo pa jih dati v kontejnerje oziroma Dinosu.

Pepel: Ko snovi zgorejo, nastane pepel, ki ga dajejo v kontejnerje.

KLAVNICA JESENICE

Razgovor so opravile učence: Mateja Petrič, Meta Močnik, Mateja Klinar in Tatjana Čepin z direktorjem Bogomirrom Rozmanom.

OPIS POSTOPKA:

Živino za zakol dobijo iz različnih krajev:

GOVEDO: 40 % KZ Ljubljana, 15 % KZ Bled, 15 % Radovljica, 30-40 % Naklo.

PRAŠICE: 50 % (to je okoli 6.000) Stična, 50 % Slavonija.

Govedo dobijo od kmetov, ki so združeni v zadruge - 100 %, to je okoli 2800 goved na leto.

Letno pripravijo 500 ton mesa in mesnih izdelkov.

ODPADNE SNOVI:

Odpadne snovi so: blato, obreznine, sapniki, bolna pljuča, kosti, parklji, rogovi, drobovina, loj, kri in ostali odpadki.

UPORABA ODPADNIH SNOVI:

Blato: Dajejo kmetom in zadrugam za gnojenje zemlje.

Obreznine, sapniki, bolna pljuča, kosti, parklji, rogovi, drobovina: Te odpadke zmečejo v kontejnerje in ko se napolnijo, jih s posebnimi tovornjaki (ki se zaprejo tako, da iz njih ne uhaja smrad), odpeljejo v Koteks Tobus. Tu jih predelajo v pasjo hrano (kafilarije - Zalog), v mesno in kostno moko, ki jo uporabljajo za živinsko krmo.

Loj: Topijo v industrijski loj. Uporabljajo ga za mazanje strojev (loj dajejo tudi Železarni), pošiljajo ga tudi v Osijek (Saponia), kjer iz loja izdelujejo mila in praške. (Muslimani ga uporabljajo za zabelo namesta masti).

Kri: Jeseniška klavnica kri uporablja za krvavice, klavnice v inovemstvu pa kri in žolče uporabljajo za medicinske pripravke - zlasti hormonske in krvno moko.

Ostali odpadki: Odpadke odvajajo in dajejo raznim tovarnam, kjer jih predelujejo, neuporabne odpadke pa odvajajo v Savo. Okolja ne onesnažujejo. Neuporabni odpadki gredo po kanalih v čistilne naprave, kjer se opravi fizikalno čiščenje. Tu nastaja določen sediment, ki ga uporabljajo za gnojenje travnikov. Ostalo gre v Savo, vendar se vse prečisti od 90 % do 95 %. Tako zadošujejo zakonom in s tem ne onesnažujejo okolja in vode.

(Se nadaljuje)

KAJ MENIJO SEDMOŠOLCI O POKLICIH

V zadnjem sestavku smo napisali, da so učenci sedmih razredov jeseniških osnovnih šol v svojih kratkih sestavkih marsikaj zanimivega povedali o svojih željah in pričakovanjih. Njihovi odgovori so dragocena osnova za pomoč staršem, šolam in svetovalcem, saj nam jasno kažejo osnovna področja: dekleta še vedno bežijo v tako imenovane ženske poklice, formalno izobrazbo zelo spoštujejo in zato lahko govorimo o izobraževanju za status in ne za izobraževanje za delo, razkorak med željami in kadrovskimi potrebami.

Za razmišljanje o naštetih osnovnih vprašanih poklicnega usmerjanja posredujemo nekaj števil. Omeniti je treba, da smo zajeli 367 učencev ali približno 98 odstotkov sedmošolcev v šolskem letu 1981/82, med njimi 198 fantov in 169 deklet. Ta skupina se bo pred vstopom v osmi razred zmanjšala za okoli 20 učencev, predvsem dečkov, ker se bodo brez osmega razreda vpisali v skrajšane programe usmerjenega izobraževanja. Za to, po spolu nekoliko bolj izenačeno skupino bodočih osmošolcev, vnaprej vemo, da ji bomo lahko ponudili 30 % vpisnih mest v družboslovnih in ostalih, tako imenovanih neproizvodnih smerih izobraževanja in 70 % vpisnih mest v tehniških in drugih, tako imenovanih proizvodnih programih. Že sedaj vemo, da bodo morala tudi

dekleta spoštovati ta razmerja, če bodo hotela nadaljevati šolanje.

Že danes lahko na osnovi izkušenj iz prejšnjih let trdimo, da bodo štipendije na voljo za kovinarske, metalurške, gradbene, gostinske, železniške-prometne, vojaške in miličniške poklice, da pa na drugi strani najbrž ne bo štipendij za poklice v blagovno-denarnem prometu, farmaciji, kemiji, družboslovnih, jezikovnih, pedagoških in zdravstvenih dejavnosti. Marsikaj že vemo in vemo tudi to, da se sleherni generacija v osmem razredu v svojih odločitvah približa pogojem za šolanje in pogojem za zaposlitev, vendar je za to treba usklajeno sodelovanje staršev, mladine, pedagoških delavcev in svetovalcev z delovnimi organizacijami.

POKLICNE ŽELJE SEDMOŠOLCEV - GENERACIJA 1981 - 82

dejavnost oz. usmritev	FANTJE		DEKLETA		VSI	
	št.	odst.	št.	odst.	št.	odst.
AGROŽIVILSTVO	4	2,0	4	2,3	8	2,2
GOZDARSTVO	5	2,5			5	1,4
RUDARSTVO IN GEOLOGIJA	1	0,5			1	0,3
METALURGIJA	6	3,0	1	0,6	7	1,9
KEMIJA	3	1,5	2	1,2	5	1,4
FARMACIJA			3	1,8	3	0,8
KOVINARSTVO	62	31,3			62	16,9
ELEKTROTEHNIKA	27	13,6			27	7,3
RACUNALNIŠTVO	4	2,0	2	1,2	6	1,6
GRADBENIŠTVO	10	5,0	2	1,2	12	3,2
TEKSTIL			22	13	22	6
PROMET	13	6,5	6	3,6	19	5
BLAGOVNO-DENARNI PROMET	4	2,0	24	14,2	28	7,6
GOSTINSTVO IN TURIZEM	6	3,0	10	5,9	16	4,3
ZDRAVSTVO	4	2,0	22	13	26	7,1
KULTURA IN UMETNOST	9	4,5	4	2,4	13	3,5
PEDAGOŠKA	8	4,0	31	18,3	39	10,6
DRUŽBOSLOVNA IN JEZIKOVNA	1	0,5	15	8,9	16	4,3
OSEBNE STORITVE			14	8,3	14	3,8
LESARSTVO	7	3,5			7	1,9
NARAVOSLOVNA-MATEMATIČNA						
USMERITEV	2	1,0	5	2,9	7	1,9
VOJAŠKI POKLICI	6	3,0			6	1,6
MILICNIKI	15	7,6	2	1,2	17	6,3
OSTALO	1	0,5			1	0,3
SKUPAJ:	198	100	169	100	367	100

IZBIRA POKLICA IN ŠOLANJA NISTA ODVISNA SAMO OD MLADEGA ČLOVEKA IN NJEGOVH STARŠEV

Preglednica nudi grobo razporeditev odgovorov sedmošolcev, ki so izrazili željo v obliki 80 različnih poklicev, torej ne po novem - v obliki vzgojno-izobraževalnih programov. Če ocenimo same deleže generacije po posameznih dejavnostih, potem je slika na prvi pogled celo ugodna.

Kovinarstvo naj bi si odrezalo največji kos generacije, dejanske potrebe so na tem področju največje, pa tudi štipendij je na voljo ponavadi več kot kandidatov zanje.

Preseneča razmeroma majhen delež odločitev na področju blagovno-denarnega prometa, kjer sicer v zadnjih letih število odločitev osmošolcev zelo strmo pada, kaže pa, da za dokaj neugodno situacijo zaposlovanja in stagnacijo razvoja na tem področju vedo tudi že sedmošolci.

Prevelika je skupina učiteljev in vzgojiteljev, predvsem učiteljc in vzgojiteljc, ki se bo morala skrbiti vsaj za polovico, za dve tretjini preveč želja je za tekstilno stroko, ki ima za zaposlovanje v naši občini razmeroma majhne možnosti.

Nesporno je, da je metalurgija, osnovna in značilna dejavnost Jesenic, s slabima dvema odstotkoma generacije v očeh jeseniških sedmošolcev zelo neugledna dejavnost. Prav tu jih čaka lepo število vpisnih mest in lepo število štipendij! Vemo, da se bo to nesorazmerje v osmem razredu zmanjšalo, čeprav se za to močno trudimo, pa še vedno nismo najbolj zadovoljni.

Sedmošolci se zanimajo za vojaške poklice, letos jih je šest takih, ki med vsemi svojimi željami dajejo prednost poklicu oficir. Žal nas izkušnje iz mnogih let uče, da se to število v osmem razredu zelo skrči, mnogo prispevajo k temu starši, nekaj učenci, ki niso pravočasno popravili šolskih ocen, nekateri pa nimajo sreče na sprejemnih postopkih. Vojaško srednje in visoko usmerjeno šolstvo pa nudi svojim učencem ne samo vso materialno oskrbo, nesporno je, da jim daje tudi najkvalitetnejše in najsodobnejše znanje. Žal smo le redki obiskovalci imeli srečo obiskati široko mrežo vojaških šol, ki omogočajo znanje za okoli 70 različnih poklicev.

Poklic miličnik je že nekaj let med najbolj priljubljenimi, zanimanje zanj je precejšnje in narašča tudi

med dekleti, zanimivo je, da tudi v osmem razredu ne upade. Zmanjša se predvsem na sprejemnih postopkih, ko se kaže, da so mnogi podcenjevali pomen znanja in precejevali svoje spretnosti in sposobnosti.

Izkušnje zadnjih let uči, da v osmem razredu močno poraste ugled elektropoklicem. Delež fantov, ki je v zadnjih letih odšel na šolanje v elektro usmeritev, je, kot kaže, prevelik.

Med letošnjimi sedmošolci je zanimanje za elektrotehniške poklice še dokaj zmerno in ne bi želeli, da bi se delež tudi tokrat v osmem razredu povečal.

Omeniti velja še dve dejavnosti, ki dobivata že vrsto let premalo strokovnih delavcev iz vrst domačih šolarjev. Gostinstvo in turizem vabita mlade v svoje vrste, vendar se ti še premalo vključujejo v to dejavnost, ki je mimogrede povedala ena od temeljev gospodarstva v naši občini.

Gradbeništvo ima zelo dobro izdelan sistem usmerjenega izobraževanja in mnogo štipendij, pa še vedno dobi vse premajhen kos generacije.

Za zaključek še tole: Torej vendarle ni res, da o kadrovskih potrebah nič ne vemo in da jih ni možno načrtovati. Osnovne smernice poznamo in izbira šolanja in poklica ne sme biti odvisna samo od mladega človeka in njegovih staršev. Fant in dekle lahko realizirata svojo osebnost in svoje poklicne načrte v okviru družbeno danih možnosti. Pri tem ne izključujemo politične skrbi za tak družbeni razvoj, ki bo kar v največji meri upošteval tudi osebne želje mladih generacij. Absolutna svoboda pri vpisu v šolo ali izbiri poklica pomeni namreč lahko hudo nesvobodo pri iskanju dela. Prihodnjic se bomo zato pri naših sedmošolcih še enkrat nekoliko pomudili.

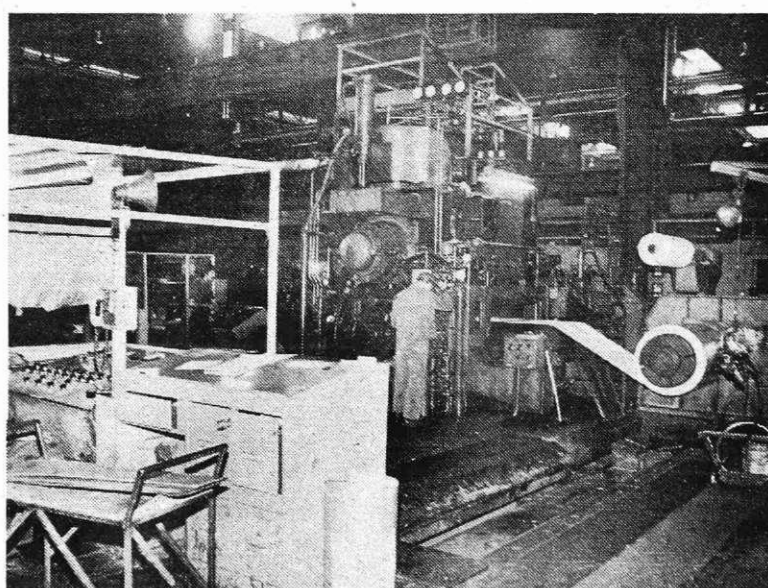
Francka Thaler

Železarski globus

ZRN

Po zahodnonemških podatkih so v odstotkih svetovne zaloge kromove rude razporejene takole:

- 80,6 % Južnoafriška republika,
- 14,6 % Zimbabve,
- 2,1 % Sovjetska zveza,
- 0,9 % Finska,
- 0,4 % Indija,
- 0,3 % Madagaskar,
- 0,3 % Filipini,
- 0,3 % Turčija in
- 0,2 % Albanija, oziroma skupaj 99,7 %.

Dresirno ogrodje v hladni valjarni Bela (Foto I. Kučina)

PRAVILNIK O UGOTAVLJANJU Z DELOM PRIDOBLENIH DELOVNIH ZMOŽNOSTI

Na podlagi 43. člena zakona o delovnih razmerjih člena samoupravnega sporazuma o združevanju dela delavcev v TOZD (del. skupnosti) in 27. ter 28. člena pravilnika o delovnih razmerjih, je delavski svet TOZD po predhodni javni razpravi na svoji redni seji, dne sprejel

PRAVILNIK

o ugotavljanju z delom pridobljene delovne zmožnosti

SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

S tem pravilnikom določajo delavci temeljne organizacije združenega dela (v nadaljnjem besedilu TOZD) način, postopek in merila za ugotavljanje z delom pridobljene delovne zmožnosti delavcev.

2. člen

Z delom pridobljena delovna zmožnost je izven verificirane programa pridobljena strokovnost ter razvite spretnosti in psihofizične sposobnosti, ki si jih je delavec pridobil oz. razvil z uspešnim opravljanjem določenih del oz. nalog in je z doseženimi delovnimi uspehi dokazal, da je ta dela oziroma naloge sposoben uspešno opravljati.

3. člen

Delavec si pridobi strokovnost za opravljanje določenih del oz. nalog z večletnim praktičnim opravljanjem teh ali sorodnih del, tako pridobljeno znanje pa sproti izpopolnjuje v raznih oblikah izobraževanja ob delu.

4. člen

Z delom pridobljena delovna zmožnost se ne more ugotavljati in priznavati delavcu za dela oz. naloge, za opravljanje katerih mora po zakonu ali drugem pravnem predpisu imeti določeno stopnjo strokovne izobrazbe.

Z delom pridobljena delovna zmožnost delavca se lahko ugotavlja in priznava samo za tista dela oz. naloge, pri katerih je v katalogu del oz. nalog določen kot posebni pogoj alternativno tako strokovna izobrazba kot tudi z delom pridobljena delovna zmožnost.

MERILA, NAČIN IN POSTOPEK ZA UGOTAVLJANJE DELAVČEVE Z DELOM PRIDOBLENE DELOVNE ZMOŽNOSTI

5. člen

Pri ugotavljanju delavčeve z delom pridobljene delovne zmožnosti upošteva strokovna komisija naslednja merila:

- 1 - strokovno usposobljenost
- 2 - delovne spretnosti ali posebna znanja
- 3 - psihofizične sposobnosti
- 4 - uspešno opravljanje del in nalog v določeni dobi
- 5 - trajno izobraževanje ob delu
- 6 - vsebino konkretnih del oz. nalog glede na zahteve razvida del oz. nalog

6. člen

Strokovna komisija lahko preverja strokovno usposobljenost na osnovi spraševanja ali ocenjevanja uspešnosti opravljanja strokovnega dela (npr. izdelane analize, poročila, izvaja nja na zborih, objavljeni članki, inovacije ipd.)

7. člen

Preverjanje delovnih spretnosti ali posebnih znanj je možno v vsebini, kot jo predvideva in je opredeljena v katalogu del in nalog, oblika pa se uporablja tista, ki je za posamezna dela oz. naloge že v praksi ustaljena, npr. tipkanje.

8. člen

Psihofizične sposobnosti ugotavlja zdravnik in psiholog in so za vsako delo ali nalogo opredeljene v katalogu.

9. člen

Delavec mora uspešno opravljati dela in naloge toliko časa, kot je določeno v katalogu del in nalog za delovne izkušnje ter mora imeti dvakrat toliko delovne prakse, kolikor bi trajalo verificirano izobraževanje.

10. člen

Strokovna komisija ugotavlja, ali se je delavec trajno izobraževal ob delu tako, da delavec predloži komisiji potrdila o opravljenih tečajih, seminarjih ipd., lahko pa tudi preizkusi znanje, ki ga je delavec pridobil z izobraževanjem ob delu.

11. člen

Strokovna komisija ugotavlja delavčovo z delom pridobljeno delovno zmožnost predvsem glede na vsebino konkretnih del oz. nalog, ki je razvidna iz razvida del oz. nalog.

12. člen

Z delom pridobljena delovna zmožnost se lahko ugotavlja in priznava delavcu, ki ima samo za eno stopnjo nižjo strokovno izobrazbo od tiste, ki se zahteva v katalogu del oz. nalog za opravljanje konkretno določenih del oz. nalog.

13. člen

Z delom pridobljena delovna zmožnost se ne ugotavlja in priznava za tista dela in naloge, na katerih se v katalogu del oz. nalog zahteva višja ali visoka strokovna izobrazba.

ZAHTEVA ZA UVEDBO POSTOPKA

14. člen

Uvedbo postopka za ugotovitev in priznanje z delom pridobljene delovne zmožnosti lahko zahteva:

- delavec, ki se javi na oglas ali javni razpis,
- delavec, ki ima možnost biti razporejen na druga dela,
- odbor za delovna razmerja v TOZD ali del. skupnosti, kjer je delavec v delovnem razmerju ali želi skleniti delovno razmerje,
- vodja TOZD ali delov. skupnosti preko odbora za delovna razmerja.

15. člen

Zahteva za uvedbo postopka mora biti obrazložena in se vroči odboru za delovna razmerja v pisni obliki. V pisni zahtevi morajo biti navedeni vsi podatki, ki izkazujejo delavčovo strokovnost, njegove spretnosti in psihofizične sposobnosti, vrsto in uspešnost izobraževanja ob delu, dela oz. naloge, ki jih je delavec opravljal.

16. člen

Preden odbor za delovna razmerja imenuje strokovno komisijo, mora preizkusiti, ali so izpolnjeni pogoji, da se lahko vodi postopek za ugotavljanje in priznavanje delavčeve z delom pridobljene delovne zmožnosti.

STROKOVNA KOMISIJA

17. člen

Strokovna komisija mora biti imenovana v roku 15 dni od vložitve zahteve in delo zaključiti v naslednjih 15 dneh.

18. člen

Odbor za delovna razmerja TOZD (del. skupnosti) imenuje za ugotavljanje z delom pridobljene delovne zmožnosti tričlansko strokovno komisijo, ki jo sestavljajo predstavniki TOZD in en zunanji član.

Ce v TOZD ni delavcev, ki bi lahko bili člani strokovne komisije, odbor za delovna razmerja lahko imenuje člane komisije izven TOZD, vendar v okviru DO. Lahko pa je v strokovni komisiji tudi zunanji član izven DO.

Predlog članov komisije pripravi IO OO sindikata v sodelovanju s strokovno službo kadrovskega sektorja.

19. člen

Člani strokovne komisije morajo imeti praviloma enako ali višjo strokovno izobrazbo kot delavec, ki uveljavlja z delom pridobljeno delovno zmožnost in vsaj 5 let delovnih izkušenj.

20. člen

Strokovna komisija lahko odloči, da bo v določenih primerih ugotavljala z delom pridobljeno delovno zmožnost ali eno od sestavin zunanja strokovna organizacija.

21. člen

Strokovna komisija na prvi seji v zvezi s postopkom določi program ugotavljanja z delom pridobljene delovne zmožnosti. Vsebinska in obseg preizkusa sta odvisna od zahtevnosti del in nalog glede stopnje in smeri strokovne izobrazbe in zahtevanih delovnih izkušenj, določenih v razvidu del in nalog.

Strokovna komisija vroči delavcu program ugotavljanja njegove, z delom pridobljene delovne zmožnosti in ga obenem obvesti o načinu opravljanja preizkusa.

22. člen

Gradivo za delo komisije in vse potrebne podatke pripravi strokovna služba kadrovskega sektorja. Listine za dokaz strokovne usposobljenosti je dolžan predložiti strokovni komisiji tudi kandidat.

POSTOPEK UGOTAVLJANJA Z DELOM PRIDOBLENE DELOVNE ZMOŽNOSTI

23. člen

Strokovna komisija ugotavlja delavčovo z delom pridobljeno delovno zmožnost na enega ali več naslednjih načinov:

- s strokovno oceno rezultatov dela oz. delovne uspešnosti za konkretne naloge,
- s preizkusom kandidatovih zmožnosti, sposobnosti in spretnosti na konkretni nalogi,
- z izdelavo in zagovorom pisne naloge kandidata,
- z veljavnimi pisnimi dokazili o kandidatovih uspehih ali njegovi dejavnosti,
- s testi znanja.

24. člen

Strokovna komisija lahko ugotavlja z delom pridobljeno delovno zmožnost posredno; s presojo podatkov o delavčevih delovnih uspehih, o njegovi spretnosti in psihofizični sposobnosti, potrdil in poročil o funkcionalnem izobraževanju, priznanja o inovacijah ipd., ali pa neposredno z usmerjenim pogovorom, s testi znanja in s standardiziranimi nalogami, z izdelavo in zagovorom pisne naloge in s presojo strokovnih del.

25. člen

Preizkus z delom pridobljene delovne zmožnosti je javen in obsega splošni ter posebni del.

Splošni del je za vse enak in vsebuje vprašanja iz:

- samoupravne organiziranosti,
- pridobivanja in razporejanja dohodka,
- delovnih razmerij.

- varstva pri delu,
- samoupravljanja kot primera oblike odločanja,
- dohodkovnih odnosov.

Poseben del preizkusa se pripravi za vsakega delavca posebej in obsega vprašanja iz področja del in nalog, za opravljanje katerih se preizkuša delavčeva delovna zmožnost.

26. člen

Delavec mora dobiti za preizkus z delom pridobljene delovne zmožnosti pisno vabilo. Če se vabilu iz neopravičenih razlogov ne odzove, se šteje, daje od preizkusa odstopil.

27. člen

Delavec opravlja najprej pisni, nato pa ustni del preizkusa. Na začetku predsednik strokovne komisije ugotovi identiteto delca in razloži potek preizkusa.

28. člen

Po končanem preizkusu odloča strokovna komisija na zaprti seji o tem, ali je delavec uspešno ali neuspešno opravil preizkus z delom pridobljenih delovnih zmožnosti. Odločitev mora biti soglasna.

Predsednik strokovne komisije seznani delavca z odločitvijo komisije takoj po sprejeti odločitvi.

29. člen

Pisna ocena mora izhajati iz zapisnika, v katerem morajo biti zapisana poleg ostalih ugotovitev tudi vprašanja, kratka vsebina odgovorov in odločitev strokovne komisije.

Zapisnik piše zapisnikar, to je strokovni delavec kadrovskega sektorja. Zapisnik in oceno morajo podpisati vsi člani komisije in zapisnikar.

PISNO POTRDILO

30. člen

Delavcu se vroči po uspešno opravljenem preizkusu potrdilo o opravljenem preizkusu in priznanju z delom pridobljene delovne zmožnosti.

31. člen

Iz potrdila mora biti jasno razvidno, da ugotovljena in priznana z delom pridobljena delovna zmožnost velja le za opravljanje konkretnih del oz. nalog, ne pomeni pa priznanje šolske oz. strokovne izobrazbe, ki se zahteva v razvidu del oz. nalog za ta dela oz. naloge.

ZAHTEVA ZA VARSTVO PRAVIC

32. člen

Delavec lahko vloži zahtevo za varstvo pravic zoper odločitev strokovne komisije v 30 dneh od dneva vročitve obvestila ali potrdila na delavski svet TOZD oz. delovne skupnosti.

Delavski svet lahko v primeru upoštevanja delavčeve zahteve zahteva od odbora, da imenuje novo komisijo, ki ponovi postopek preizkusa s tem, da pregleda tudi materiale, ki jih je uporabila prva komisija.

PONOVITEV POSTOPKA

33. člen

Če delavec ni uspešno opravil preizkusa, se lahko ponovno zahteva uvedba postopka za ugotavljanje in priznavanje z delom pridobljene delovne zmožnosti po preteku 2 let od dneva opravljanja preizkusa.

POSEBNE DOLOČBE

34. člen

O tem, ali ima ugotovljena in priznana z delom pridobljena delovna zmožnost delavca, ki si jo je pridobil v eni TOZD oz. del. skupnosti v okviru DO veljavnost za enaka oz. podobna dela tudi v drugi TOZD oz. del. skupnosti, sklepa pristojni odbor za delovna razmerja.

35. člen

Če se pri delu delavca, ki mu je bila ugotovljena in priznana z delom pridobljena delovna zmožnost, ugotovi, da ni več zmožen opravljati dela oz. naloge, ki so mu zaupane, ali da trajneje ne dosega delovnih rezultatov, ki se navadno dosega, se tak delavec lahko v skladu z določbami pravilnika o delovnih razmerjih razporedi na dela oz. naloge, ki ustrezajo njegovi delovni zmožnosti.

KONČNE DOLOČBE

36. člen

Pravilnik sprejme delavski svet TOZD oz. del. skupnosti po javni razpravi in po zaključenem usklajevanju.

37. člen

Na enak način in po enakem postopku se sprejemajo vse spremembe in dopolnitve tega pravilnika.

38. člen

Tolmačenje in razlago tega pravilnika daje delavski svet TOZD oz. del. skupnosti.

39. člen

Ta pravilnik začne veljati osmi dan po objavi na oglasni deski TOZD oz. del. skupnosti.

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON

ENERGIJA IN SUROVINE IZ ODPADKOV

Medtem ko imenujemo zgorevanje predvsem reakcijo organske snovi s kisikom pri povišani temperaturi, razumemo pod pojmom pirolize reakcijo toplotnega razkroja končnega proizvoda z visoko vsebnostjo ogljika pri povišani temperaturi in brez prisotnosti kisika. Ta postopek imenujemo v praksi tudi razplinjevanje.

Postopek pirolize je mogoče izvajati tudi pri predelavi različnih odpadkov. Pri tem nastane gorljivi plin, ki ga je mogoče uporabiti kot visokovredno gorivo, medtem ko so ostanki procesa pirolizni koks in razni negorljivi materiali kot steklo, kamni, razne kovine in pepel. Na osnovi tega postopka obratujejo tudi generatorji na drva in naprave za vplinjavanje premoga.

Glede na uporabljeni postopek je mogoče za proces razkroja potrebno toploto dovajati posredno prek plašča pirolizne

komore, neposredno z dovajanjem negorljivih vročih inertnih plinov, ali pa z delnim zgorevanjem uporabljenega materiala. Običajno uporabljamo pri pirolizi odpadkov nepopolno zgorevanje s priključenim kurjenjem nastalega plina v energetske namene.

V nasprotju s takojšnjim kurjenjem odpadkov ima piroliza z naknadnim zgorevanjem nastalega plina vrsto prednosti. Najvažnejša je manjše onesnaževanje okolja, enostavno posluževanje, velik izkoristek energije in pri procesni pirolizi za ponovno pridobivanje surovin tudi bolj racionalno izkoriščanje uporabljenega materiala.

Z uporabo pirolize dobimo iz odpadkov plinasto gorivo, ki ga je mogoče naknadno pokuriti pri temperaturi 1000 do 1200 stopinj C. Največji del tako nastale toplote je mogoče uporabiti v parnih kotlih, pri katerih se giblje izhodna temperatura dimnih plinov med 220 in 260 stopinj C. Po odstranitvi pepela je mogoče pirolizno komoro poljubno napolniti ne glede na sestavo odpadkov. Ko komoro zapremo, se prične proces pirolize ponovno odvijati. Vse ostalo opravi popolnoma avtomatizirana regulacija. Pri tem je za potek procesa vseeno, če je komora napolnjena samo s papirjem, z oljem prepojenimi ostružki, avtomobilskimi gumami, poljedelskimi odpadki ali z mešanico raznih materialov. Ko je proces pirolize končan, avtomatika sama izključi potek obratovanja.

Naprave za pirolizo je mogoče uporabiti v energetske namene brez onesnaževanja okolja ob uporabi skoraj vseh odpadnih materialov, kot so guma, usnje, tekstil, umetne mase, izrabljena mazilna sredstva, razna vlakna in mešani odpadki iz bolnišnic, raznih industrijskih obratov, hotelov, prodajaln, uradov in podobno. Velika značilnost teh naprav je, da obratujejo avtomatično s stalno količino plina. Od običajnih naprav za zgorevanje odpadkov in parnih kotlov se razlikujejo v tem, da s spreminjanjem uporabljene materiala ne nastanejo dim, saje ali neprijeten smrad.

Naprave za pirolizo uporabljajo predvsem za ponovno pridobivanje surovin ali materialov, potrebnih za proizvodnjo, s tem da odstranijo razne prevleke, umazanijo in gumijaste dele. Količino in velikost oziroma obliko uporabljenih materialov določa velikost in oblika pirolizne komore. Sestavina organskih materialov tudi odloča, ali je potrebno uporabiti tudi dodatno napravo za čiščenje dimnih plinov. Konstrukcija ostalih delov naprave, med katere spadajo gorilci za pirolizni plin, parni kotel in dimnik, ostane v vseh primerih enaka. Tudi pri napravah za pirolizo je mogoče nastalo toplotno energijo uporabiti za ogrevanje prostorov in vode ali za potrebe proizvodnih procesov.

Postopek pirolize je torej še eden izmed prispevkov k boljšemu izkoriščanju raznih odpadkov in manjši porabi primarnih energetskih virov.

3

100 LET INDUSTRIJSKEGA GASILSKEGA DRUŠTVA IN 45 LET POKLICNE GASILSKE IN REŠEVALNE ČETE ŽELEZARNE

Leta 1978 je bila potrebna večja reševalna akcija v Železarni zaradi zastarane CO, ker zastarele alarmne naprave niso delovale. Med požari je bil največji pri Dovžanu na Dovjem.

Leta 1979 se je gasilec uresničila dolgoletna želja, saj so dobili novo Magirus lestev, ki je najprimernejša za reševanje v visokih stavbah. Zaradi vse pogostejših zastaralosti s plini je bila nabavljena nova oprema za dihalne aparate (Dräger in Liebeck), preurejen pa tudi gasilski laboratorij.

Franci Bahun, večletni poveljnik PGRČ Železarnice

Sandi Kotnik, sedanji poveljnik PGRČ Železarnice

Janez Bohinc

Leta 1980 je bila velika pozornost namenjena predavanjem iz požarne varnosti in civilne zaštite, katerih se je udeležilo preko 4000 občanov. Preizkušeni so bili novi dihalni aparati na stisnjen zrak, ki so odlično prestali preizkušnjo. Večjih požarov v Železarni tudi to leto ni bilo.

Konec leta je umrl poveljnik PGRČ Franc Bahun, zamenjal ga je Janez Bohinc. Leta 1981 je bil za poveljnika imenovan Aleksander Kotnik.

Po poročilu poveljnika je bilo tega leta 93 požarov na Jesenicah, ki so povzročili za 3.358.500 din škodo. Skupno je gasilska enota sodelovala kar v 306 reševalnih akcijah. Med preventivnimi ogledi so kar 197-krat našli požarno-varnostne pomanjkljivosti.

Največja akcija je bila 20. in 21. novembra 1981, ko je požar zajel gozdove na tromeji. V gašenju so sodelovali tudi gasilci iz Avstrije in Italije, vsa prostovoljna gasilska društva, pripadniki JLA, milice, civilne zaštite in gozdarji.

Tega leta je bilo 78 predavanj o požarni varnosti in 51 predavanj iz civilne zaštite. PGRČ je danes opremljena z najsodobnejšimi vozili in opremo, in sicer:

- dva kombinirana avtomobila za gašenje (TAM);
- kombiniran avto za gašenje s 4000 l vode, topom za peno in vodo ter 1000 kg prahu »S« in topom za prah. Vozilo ima vgrajeno tudi nizko in visokotlačno motorno črpalko (FAP);
- avto — MAGIRUS lestev (32 m) za reševanje na visokih objektih in za premostitev kanalov, potokov in jarkov širokih do 30 m;
- rešilni avto (PZ);
- kombi za servise (IMV);
- komandni avtomobil za reševanje na težkem terenu in v prometnih nesrečah (VAZ);
- kombiniran avto za gašenje s prahom »S« in za reševanje na vodi;
- poltovorni avto za prevoz opreme in motornih črpalk;
- kombi za prevoz gasilcev (IMV);
- avtocična z vgrajeno črpalko (tudi za pitno vodo);
- priklopnik za lahko peno (450 kub. m na minuto);

- dve avtomobilski priklopi za prevoz motornih brizgaln;
- motorne brizgalne (ROSENBAVER);
- naprave za reševanje v prometnih, elementarnih, železniških in drugih nesrečah;
- bibo črpalke, agregate, zaščitne aparate in cedila proti SO₂, maske, gasilske aparate itd.;
- celotni sistem zvez s stabilno napravo za povezavo z vsemi vozili in vsemi gasilskimi društvi v občini, alarmne naprave itd.

Industrijsko gasilsko društvo in poklicna gasilska in reševalna četa sta v stoletni zgodovini prispevali velik delež pri reševanju družbene imenovitosti, obenem pa vzgajali vrsto generacij, ki so bile v vsakem trenutku pripravljene priskočiti na pomoč. Zgodovina IGD in PGRČ je del bogate zgodovine jeseniškega železarja in njen nepogrešljiv del. Stoletnica IGD in petinštiridesetletnica PGRČ to samo še potrjujeta.

- VIRI:
- Ob 70-letnici industrijskega gasilstva (Spomenika 1952);
- Jože Varl st.: Zgodovina gasilstva na Jesenicah (1963);
- Branko Božič: Zgodovina gasilstva na Slovenskem;
- Arhiv IGD in PGRČ;
- Arhiv Tehničnega muzeja Železarnice;
- Fotoarhiv železarnice Jesenice.

Tone Konobelj

JUBILEJ STOLETNEGA HUMANEGA DELA

V teh dneh mineva sto let, odkar so naši predniki, delavci železarji, ustanovili industrijsko gasilsko društvo v Bohinju, takrat imenovano tudi »gasilska bramba«. Naše prednike je vodila zavest, da je vse, kar je začeto za korist skupnosti, trajno in da vse, kar je osnovano na egoističnih težnjah, kmalu propade. Teh besed so se naši predniki dobro zavedali, ko so v letu 1882 ustanovili industrijsko gasilsko društvo, ki letos praznuje ne samo svoj stoletni obstoj, temveč tudi sto let uspešnega dela.

Zaradi vse večjih nevarnosti in obsega dela ob tehničnem razvoju železarnice je bila leta 1937 ustanovljena poklicna gasilska in reševalna četa železarnice Jesenice, ki uspešno deluje še danes. Njen namen ni samo operativno gasilsko delovanje, ampak predvsem in še posebej preventivno seznanjanje občanov o požarih in drugih nevarnostih ter čim tesnejše in uspešnejše delovanje v današnji organizaciji požarnega varstva jeseniške občine. V sodelovanju z gasilskimi društvi in civilno zaščito se zavedamo vedno in povsod, da s skupnimi močmi lahko preprečimo požarno in drugo škodo v času nesreč.

Če današnje organizirano požarno varnost in naše sodelovanje z gasilskimi društvi in civilno zaščito ocenjujemo s tega stališča, potem lahko smelo trdimo, da smo uspeli. Smelo lahko trdimo, da so naši gasilci po svoji sposobnosti in opremljenosti na taki ravni, da so skupno s civilno zaščito in občani sposobni uspešno pomagati delovnim ljudem kadarkoli in kjerkoli je to potrebno.

Ideje, zaradi katerih so naši predniki pred sto leti ustanavljali gasilska društva, so prisotne in živijo še danes.

Vedno bolj se zavedamo, da smo poklicani ter dolžni varovati človeška življenja in naše domove ter storiti vse, kar od nas pričakuje socialistična družba.

Tako z optimizmom gledamo tudi v prihodnost. Še nadalje posodabljammo tehniko gašenja in reševanja, ki jo narekuje tako sodobna tehnologija kot tehnična opremljenost od gospodinjstev do organizacij združenega dela.

Naj zaključim z željo, da bi sodelovanje vseh, ki smo vključeni v skrb za požarno varnost, ostalo tako pristno, kot je bilo do sedaj, saj le tako lahko pričakujemo še večje uspehe ob sprejetih obveznostih.

Ob visokem jubileju se zahvaljujem vsem gasilcem za njihovo delo, trud in požrtvovalnost ter jim iskreno čestitam k temu jubileju z željo, da bi vse to osvojili za zgled poznejšim generacijam.

Predsednik IGD
dipl. inž. Dušan Sikošek

Sedanji predsednik IGD ing. Dušan Sikošek

Poklicna gasilska reševalna četa Železarnice danes

PROGRAM PRAZNOVANJA 100-LETNICE IGD IN 45-LETNICE PGRČ ŽELEZARNE

PETEK, 30. julija:

- ob 16. uri gasilska vaja na objektih Železarskega izobraževalnega centra Jesenice;
- ob 19. uri slavnostna seja organov IGD in PGRČ,

SOBOTA, 31. julija:

- ob 9.30 začetek slavnosti pred gasilnim domom Železarnice (koncert pihalnega orkestra Jeseniških železarjev, zbor gasilcev, slavnostni govor, podelitev odlikovanj, priznanj, plaket in zahval, izročitev namenu novega prizidka gasilnega doma);
- ob 11.30 tekmovanje v peterboju in po tekmovanju razglasitev rezultatov.

Člani poklicne gasilske čete ob odhodu podpoveljnika Trampuša

Gasilski dom danes

Demonstracija gasilskih vozil PGRČ

Članom industrijskega gasilskega društva in poklicne gasilske in reševalne čete ob visokih jubilejih iskrene čestitke!

POJAV DOMOBRANSTVA IN NJIHOVE PRVE POSTOJANKE NA GORENJSKEM

Odlomek iz knjige *Kokrški odred*

To povelje je ukazovalo, naj iz enot Gorenjskega odreda sestavijo Škofjeloški in Kokrški odred, ki naj nadzorujeta oba bregova Save: Škofjeloški desnega, Kokrški pa levega. Vendar je bilo treba nadzorovati tudi vso levo obalo Save od Kranjske gore do Kamnika in pritisniti proti Ljubljani. Pri tem naj bi Kokrški odred sodeloval z enotami 4. operativne cone, čeravno bo deloval pod poveljstvom štaba 9. korpusa.

Tudi poslej naj bi odred vzdrževal zveze prek Save, druge njegove naloge pa so bile še rušenje železniške proge Jesenice-Ljubljana in Ljubljana-Kamnik, razvijanje dejavnosti vse do Črnuča in Gameljna, uničevanje okupatorjeve industrije, predvsem pa mobiliziranje delavstva iz industrijskih središč, kot so Jesenice, Trzin in Kranj.

V zvezi s tem je štab 9. korpusa 12. avgusta 1944 štabu 4. operativne cone na Štajerskem poslal ustrezno pismo s predlogom, naj bi njihove enote utrdile sodelovanje s Kokrškim odredom na levem bregu Save na Gorenjskem, dalje, da tudi CK KPS in OBKOM za Gorenjsko menita, naj bi enote 4. operativne cone s sodelovanjem Kokrškega odreda začele napadati domobrance na področju Cerklje, kjer da je delovanje aktivistov OF že onemogočeno. Dobro pripravljene napadi na domobrance bi omogočili ponovno aktivirati množice, ki da so zdaj izpostavljen hudemu domobranskemu nasilju.

Poleg tega je štab 9. korpusa štabu 4. operativne cone sporočil, da so na Gorenjskem osnovali dva nova odreda: Škofjeloškega in Kokrškega (pravzaprav se je snovanje šele začelo - op. I. J.) in da oni, 9. korpus, zaradi Save in drugih zaprek težko pošiljajo svoje enote na levi breg Save. Čeprav Kokrški odred ni spadal v sestavo 4. operativne cone, navaja sporočilo, je njegov teren vendarle geografsko in strateško bolj dostopen konskim enotam. Predlagali so tudi, naj bi novice pošiljali še štajerskim brigadam in naj bi potem skupno izvedli učinkovito akcijo proti domobrancem.

Vendar je do tega prišlo dosti kasneje. V zvezi s ustanavljanjem Kokrškega odreda je štab 9. korpusa, ki je tedaj že bolje poznal razmere na Gorenjskem, z novim dopisom 20. avgusta 1944 glavnemu štabu NOV in POS predlagal, naj bi na Gorenjsko poslali kak močan bataljon, ki bi se pozneje razvil v novo brigado, večje enote, npr. divizije pa na Gorenjskem ne bi mogle obstajati. Štab 9. korpusa je tudi predlagal, da je na Gorenjsko treba poslati več orožja, ker sovražnik teren zelo dobro nadzoruje, predvsem pa domobranci. Na koncu dopisa ugotavlja, da je Gorenjska glede vojaškega razvoja med vsemi pokrajinami najbolj zapuščen in zaostala.

V zvezi z novim Kokrškim odredom in njegovim delovanjem je glavni štab NOV in POS 15. avgusta ustrezno opozoril tudi štab 4. operativne cone. Tudi to navodilo govori o ofenzivnosti proti Gorenjski severno od Save. Vzroki: predvsem

našlo širjenje domobranstva na območju Cerklje in Kranja. Vendar do tega zaradi nemške ofenzive proti ozemlju 4. operativne cone, najprej proti Moravski dolini in nato dalje na Štajersko, ni prišlo.

Štab 4. operativne cone je v odgovoru od štaba 9. korpusa zahteval vsaj eno brigado kot pomoč za tisti del Gorenjske, kjer so se domobranske postojanke najbolj širile. Vendar tudi iz tega ni bilo nič, ker take brigade ni bilo na voljo. Štab 4. operativne cone pa je štabu Koroške grupe odredov velel, naj se koroški partizani prek Karavank povežejo s Kokrškim odredom.

Nastajajoči Kokrški odred je tako med enotami 9. korpusa na eni strani in 4. operativne cone na drugi strani ostal sam, domobranstvo pa se je medtem neverjetno naglo in skoraj neovirano širilo, in to kljub neprestani skrbi političnih forumov NOB.

Tako je ves avgust in tudi del septembra potekal v znamenju ukinitve Gorenjskega odreda, ki je bil dobri dve leti kovačnica novih vojaških kadrov, in v pripravah na nove odrede.

Prvo navodilo o tej reorganizaciji sta iz štaba 9. korpusa prinesla namestnik komandanta Gorenjskega odreda kapetan Ivan Javor-Igor in komandant 3. bataljona Gorenjskega odreda poročnik Jože Rebolj-Planinc. Slednji se je vračal iz oficirske šole. Ta dva sta ustne napotke glede ustanovitve novih odredov dobila v štabu 9. korpusa že 9. avgusta 1944. Hkrati je štab 9. korpusa 9. avgusta 1944 pod št. 470 štabu Gorenjskega odreda poslal prvo kratko pisano povelje, naj se na ozemlju tedanjega Gorenjskega odreda formirata dva odreda: KOKRŠKI ODRED na levem bregu Save in ŠKOFJELOŠKI ODRED na desnem bregu Save, včevši Bohinj in Pokljuko.

Čeravno so odredne enote v tem času še vedno naraščale (od januarja do septembra 1944 je Gorenjski odred mobiliziral 3375 novincev), ni mogoče govoriti o tem, da je odred pridobil tudi na udarni moči. Predvsem se je krepil z neoboroženimi novinci, ne le s prostovoljci, temveč tudi z mobiliziranci, ki jih je bilo nato treba po nevarnih poteh pošiljati prek Save ali proti Štajerski. Čeprav je novince pošiljal drugam, je Gorenjski odred v času reorganizacije narasel na več kot 700 ljudi. Velik del teh ljudi je bil zaposlen po delavnicah in po raznih odrednih ustanovah; pri vsem tem je bila oborožena le polovica borcev. Po vsej Gorenjski raztresenih odrednih enot ni bilo mogoče uspešno nadzirati ne voditi. Poleti 1944 je Gorenjski odred postal preveč številna in z neoboroženim ljudstvom obremenjena enota, poveljevanje in zvezo z enotami 9. korpusa pa je zavirala tudi Sava. Zaradi vsega tega je bila reorganizacija nujno potrebna. Narasle odredne enote so v takih okoliščinah postale nevarno ranljive, tako v raščiškem masivu kot pod Krvavcem, Storžičem ali Stolum, zlasti pa še s transporti ob Savi. S predvideno reorganizacijo naj bi dosegli tudi večjo učinkovitost

poveljevanja in hitrejšo pomoč političnim organizacijam in aktivistom na terenu.

V zvezi s to reorganizacijo so bile tudi v terenskih političnih forumih izvršene različne spremembe. Mnogi politični delavci so bili namreč s terena premeščeni v vojaške enote. Te bi bilo treba okrepiti s političnim kadrom in vse za boj sposobne terenske aktiviste vključiti v vojaške enote in jih nadomestiti z ženskimi kadri.

Tu se pojavlja tudi vprašanje, ali bi ob številnem moštvu tudi na tem ozemlju lahko sestavili še kako brigado ali pa naj bi še vedno ostali pri odredih?

Odgovor je na dlani: večje enote na levem bregu Save zaradi sovražnikov moči in še drugih razlogov ne bi bile mogle trajneje zdržati. Tu je bilo mogoče delovati samo z odredi, ki naj bi bili povezani z brigadami in divizijami NOV in POS. To pa so bile enote 9. korpusa ter brigade 14. divizije in 4. operativne cone, ki so jih v tem času urejali in utrjevali.

Tako je Gorenjska kljub bližajočemu se koncu vojne ostala pri odredih in pri partizanski taktiki, seveda dopolnjeni s izkušnjami. To pa je bilo tudi edno pravilno.

Novi Kokrški odred je bil sestavljen 27. avgusta 1944. leta, in sicer v Dragi pri Begunjah. Druga je bila kljub bližnjim močnim nemškim posadkam za partizane tedaj kar ugodna. Ob vstopu v dolino je za stalno obveščanje o nevarnosti skrbela zagnana aktivistka Kati Senk-Tetka, ki je s svojo družino stanovala v še kolikor toliko ohranjenih prostorih gradu Kamen. Kadarkoli so bili v bližini Nemci ali domobranci, je Tetka ali kak drug član njene družine izobesila belo rjuho, ki je bila vidna daleč po dolini. Za obveščanje so skrbeli tudi drugi domačini. Večkrat pa je ozki vhod v Drago varovala partizanska zaseda z zanesljivimi mitraljezi.

Isti dan je v sedež štaba pod Begunjsko prispel tudi 21-letni poročnik Janko Prezely-Stane, ki ga je štab 9. korpusa poslal iz Prešernove brigade in ga imenoval za odrednega komandanta. In kot piše v svojem dnevniku administratorka Nuša Klasek-Dvoržak, je Mirko Lakota-Triglavska ta dan »napeljal v štab elektriko«.

S poveljem štaba Gorenjskega odreda je bil 27. avgusta 1944 imenovan tudi štab Škofjeloškega odreda. Ta je bil tudi podrejen štabu 9. korpusa, vendar pa tesno vezan na štab in enote 31. divizije. Kokrški odred je bil neposredno podrejen štabu 9. korpusa.

Operativno ozemlje tega drugega Kokrškega odreda je bilo mnogo večje od prejšnjega. Razširilo se je proti Stolu in Jesenicam, kjer so 1942. leta in pozneje delovali bataljoni Gorenjskega odreda. Zdal je bilo njegovo vse področje Gorenjske med Karavankami in Savo.

V novi Kokrški odred so bile odredene predvsem enote, ki so še delovale na tem območju in ga tako tudi že bolj ali manj poznale. To so bile naslednje enote:

- 1. in 2. bataljon brez 3. čete dotodanjega Gorenjskega odreda;
- 2. minersko-sabotažna četa (MSC) Gorenjskega odreda;
- vojaške štafetne stanice Gorenjskega odreda, in sicer: A, B, C in D;
- tehnika Gorenjskega odreda;
- bolnišnica Gorenjskega odreda;
- ambulante G, F, K;

(Se nadaljuje)

V kronološkem naštevanju je bil 13. maj 1943: Izlet za vse učiteljske in učiteljice, prva dva letnika so poslali v Stein (Kamnik), drugi in tretji letnik fantov je šel na Veldes (Bled). Dijakinje pa so se podale v Wald an der Save (Gozd pred Kranjsko goro). Po božičnih počitnicah so prišle v svoj dom, v stari obnovljeni grad Kieselstein, učiteljske, ki so v šolski stavbi zasedle tri razrede v drugem nadstropju. To je prineslo malce razgibanosti med dijake višjih letnikov. V prvi vrsti pa do ustanovitve večjega mešanega zbora in še izbrane pevske skupine.

O izletu v Kamnik je ostalo dijaku edinole v spominu, da so morali dolgo čakati na odhod vlaka, da so zaman povpraševali v drogeriji po sirupu, biomalzu, dekstopuru ali dekstroenergeni, kar so v Kranju še nekajkrat mogli kupiti, da jim je vse prežgotal pošla popotnica...

V kupeju so sedeli tisti dijaki, ki se najlaže znajdejo v vsaki neprijetnosti, okoli Hiasla, ki je baje prebral vse karlmajke in druge rolfitorike, pa kdosi gavedi kaj še. Vsi njegovi sedeži, klopi, posteljni, mizni in nogometni bližnjiki.

Dajte mi samo en grizljaj salame, sira in zemlje — pa če je to zaenkrat gola suha kruhova skorjica — in vam bom povedal, kako je bilo z Zakladom in Srebrnem jezeru. Nekdo je res imel še obupno majhen ostanek kruha. Hiasl ga je dobil. Fantovski gobci so ga pospremili s salami, ko je z igralsko nadarjenostjo in zabavnimi dovtipi pospravil zadnjo drobtinico. Hiasl se je velikodušno odškodoval in je začel s karlmajevko, da je ni bilo konca do kranjskega kolodvora.

Za 27. maj je bila v šoli inšpekcija, namesto zadnjih učnih ur pa v dvorani v tretjem nadstropju glasbena ura. Dva profesorja sta igrala na klavir. Dijak se je zdrevil do sprednje klopi in se stisnil na vogalu k nekemu tretjletniku.

Profesor Strassa je predvajal Schuberta. Dijak je bil ponosen nanj, ker si je dejal: Pri njem se učim na klavir. Kako zna igrati! Samo prevelik prstan ima na desnici. Vidi se, da ga ovira. Če le more, ga v presledkih zasukava.

VALENTIN POLANŠEK

35

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

Kaj je Schubertovega igral, se zdaj ne spominja več. Drugače pa je bilo pri doktorju Rojsu, za katerega ni vedel, da je tak mojster na klavirju. Spet je mlada profesorica Irmgard napovedovala. Za Rojsa je izgovorila v spet tako pritajeno prijetnem glasu: Robert Schumann: Sanjarenje.

Zdravko je sedel čisto blizu pianista. Požiral je njegove gibe in vsrkaval vase prečudovito osvajačo ljubezensko moč mične skladbe.

Za 3. junij 1943 je predvajal profesor za telovadbo športne filme. Končalo se je s prikazi svetovnih prvenstev na olimpiadi leta 1936 v Berlinu. Zdravko ni mogle verjeti, da ljudje res tako hitro morejo plavati. Ni še videl v resnici kaj takega. Začuden so zrl mladinci tudi tekače ZDA, mešance in črnce. Po filmu je Sigfrid, ki je bil za dve glavi večji od letnikovskega poprečja in je bil tudi starejši, zaupno dejal v svojem krogu:

— Olimpijskega prvaka črnca je firer odklonil...

Robert in njegova skupina sta se približevala, pa je utihnil. Robert in Erh sta nosila najvišji hojot — čin v razredu in sta še s tremi drugimi predstavljala dinst-elito letnika. Bili pa so v veliki manjšini. Ampak vsak je imel do njih drugačen odnos. K sreči niso bili v ospredju pri uspehih v šoli. V domu pa je stalno privedlo zdaj ta zapletljaj zdaj čisto nedolžna zavedica do komaj prikritih polarizacij. Dobro je bilo, da je zavzel Sigfrid spravljivo tovariško stališče. Bil je vodja razreda, kar pa ni bil čin. Prihajal je nekod iz zgornje Ziljske doline iz preprostih razmer in je tolmачil nacionalsocialistično idejo v zaupnem krogu kaj čudno.

Dasi je Zdravko na tihem štel samega sebe med nešportnike, se je tem bolj razvijal v roketu, ki so ga v prvi vrsti gojili med mladinci. Pohvalil ga je celo Hiasl, ki je bil vnet pripadnik žoge.

Izpitni iz športnih dosežkov so bili dva dni pred zaključkom šolskega leta 1942/43. Že sredi maja nekje je zašušljalo med prvotniki: Kdor ne zna plavati, bo zletel!

To je šlo marsikomu skozi mozeg, kajti od začetka šolskega leta se je število prav v 1. b vidno skrčilo; še pred božičem, kar po prvih tednih, so jih pognali nekaj. Po božičnih počitnicah jih je zopet nekaj zmanjkalo, tako tudi za polletje. Med njimi pa so bile klade, ne taki smrkolini, kot so bili petnajstletniki.

Kod so bili, kam so se dejali? Samo za enega črnolasca je vedel dijak, kako se je izjavljal in skomigal z rameni:

— Prostovoljno se javim k eses!

Kdo bo sedaj tlačil šolsko klop, ko gre za biti ali ne biti...

V resnici pa je bil črnolasec med tistimi, ki je na profesorjevo vprašanje tako samoumevno ostal dolžan odgovor.

Vzhodnotirolski Karel je šepnil po tisti izjavi:

— Puhloglavci naj gredo na fronto, če niso za učenje!

Tako so junija bili neplavalci v velikih skrbih. Čim je vreme dopuščalo kopanje, so se hodili učiti plavat. Nekdo je odkril v Kokri pripraven tolmun, pa je spravljal prijatelja plavalca s sabo in sta trenirala in trenirala... Vsako prosto uro. Drugi je izvohal gori blizu tržiškega železniškega mostu prod ob Savi. Njegova skupina in prijatelj — pomočnik so zahajali tja. Tisti, ki so se izkašljali, izčofotali in dosegli vsaj dva do pet plavalnih tempov, so se upali že v mestno kopališče.

(se nadaljuje)

FRANC GORNIK

7

BLEJSKO GOSPOSTVO IN RAZVOJ FUŽINARSTVA NA GORENJSKEM

(Odlomek iz knjige *»BLED V FEVDALNI DOBI«*)

Najtežji prestop je okoli leta 1790 napravil baron Zois v graščinskih gozdovih na Jelovici. Daleč je prekorčal meje za sekanje določene prostora in je sodna komisija za časa upravitelja Novaka precenila, da je naredil škodo za več tisoč goldinarjev.

Podjetniki so torej bili v tej dobi pripravljeni za urejeno sekanje in za dogovore z lastniki gozdov. Kaj pa državna oblast? Država je tudi še zdaj skušala varovati gozdove za namene fužin. Zato je omejevala lastnike gozdov pri sekanju, večkrat je opominjala grajsko upravo zaradi škode, ki jo je delala živina, ki se je pasla v gozdovih in planinah. Videli smo že tudi, kako je za varstvo gozdov leta 1810 okrožni urad zahteval od graščine, naj prepove blejskim graščinarjem sekati na Pokljuki, češ da preveč uničujejo gozdov. Tega leta je okrožni urad sporočil grajski upravi celo, da je izšel 19. maja 1781 odlok najvišje dvorne pisarne, ki odpoveduje zasebno lastništvo vseh ranjih in visokoležečih gozdov, ki so namenjeni za pospeševanje fužinarstva. Na te posege državne oblasti v lastniške pravice graščine se je grajska uprava uspešno upirala in se sklicevala na stare pridobljene pravice, ki niso bile odpravljene niti z gozdnim in rudarskim zakonom iz leta 1575.

V 19. stoletju se je med kmeti zelo razmahnilo kuhanje oglja in prodajanje železarskih industrij. V skladu z dogovorom z občino je uprava fužinarskih podjetij vsako leto dostavljala občinam seznam kmetov, od katerih je kupovala oglje. Industrijsko podjetje je plačevalo občinam pristojbino, primerno količini kupljenega oglja.

Kateri fužinarji so imeli zvezo z blejsko graščino? Prvi se pokaže Esel leta 1403. V 16. stoletju nastopajo Della Grotta in Buccelliniji, pa tudi baron Lenkovič, ki je kupil v Bohinju dva fužinska obrata. Leta 1625 je dobila grofica Lamberg dovoljenje za napravo fužin na Jezernici. Na Javorniku so bile fužine Passarellija, na Bistrici v Bohinju pa Locatellijeve. Obrat teh je pozneje prevzel baron Bittoni in za njim Mihael Angelo Zois, oče Žige Zois.

Belgijska družina Ruardov je začela leta 1775 in je vse fužinske obrate združila v veliko industrijsko podjetje. Sredi 19. stol. se je kolo popolnoma obrnilo: Ruardi so kupili blejsko gospostvo, od katerega je bilo fužinarstvo odvisno cela stoletja.

KONEC

MIHA KLINAR

TANGENTE OB BOROVEM ROMANU »ODLOŽENI«

(IZPISI IZ DNEVNKA)

»Ne jemlji stvari, kakor jih presoja prevzetni, ali kakor bi on rad, da jih presoja; jemlji jih, kakršne so v resnici.«

Mark Avrel IV, 11

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Izvršni svet OS Radovljica je na 12. seji 13. julija ponovno obravnaval predlog družbenega dogovora o izgradnji in financiranju Muzeja revolucije v Begunjah. Sprejel je predlog odloka o registraciji, uporabi plovih objektov in varnostnih ukrepov na blejskem in Bohinjskem jezeru. Na predlog občinske turistične zveze je izvršni svet še enkrat obravnaval tudi družbeni dogovor o namenski porabi turistične takse v obdobju 1982-1985 in odlok o komunalnih taksah v občini Radovljica. Izrekli so soglasje k potrditvi statuta občinskega centra za socialno delo in k samoupravnemu sporazumu o ustanovitvi in k statutu Telesnokulturne skupnosti Radovljica. Sprejeli so tudi odredbo o pošiljanju cenikov za posamezne proizvode in storitve občinski skupnosti za cene v potrditev. Sejo so sklenili s poročilom o prihodkih in odhodkih proračuna občine Radovljica za obdobje od 1. januarja do 30. junija 1982.

Izvršni svet OS Radovljica je sklical posebno sejo tudi 15. julija v tovarni Veriga v Lescah, ki jo je posvetil obravnavanju in presoji kritičnega proizvodnega in samoupravnega položaja v TOZD TIO. Seje so se udeležili tudi predstavniki skupščine občine, občinski DPO in predstavniki DO in DPO Verige. Težišče razprave je bilo namenjeno obravnavi programa sanacije razmer v TIO. Sprejeli so več pomembnih sklepov za rešitev in v podporo pobudi delavcev in samoupravnih organov za uvedbo začasnih ukrepov družbenega nadzora v TOZD TIO. Pobudo je že sprejela tudi skupščina občine na seji 28. julija.

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je na zadnji seji sklenilo, da bo pisno obvestilo vse krajevne organizacije o pripravah in sklicih letnih skupščin krajevnih organizacij ZZB NOV. Skupščine naj bi bile v vseh 20 KO ZZB NOV oktobra do začetka decembra 1982. Čeprav letos ne bodo volili novih vodstev, se lahko sami odločijo za morebitne kadrovske zamenjave.

V okviru programa dela občinskega sveta ZSS Radovljica je bil 15. julija posvet predsednikov osnovnih organizacij in konferenc osnovnih organizacij sindikata iz delovnih organizacij Veriga Lesce, Iskra Otoče, Iskra Lipnica in Plamen Kropa. Dogovorili so se u ustanovitvi oz. ponovni oživitvi delovanja občinskega odbora sindikata delavcev proizvodnje in predelave kovin. Sprejeli so programske naloge in poslovnik o notranji organiziranosti in načinu delovanja odbora.

Lani, ko smo slavili 40-letnico vstaje, so v radovljiški občini izjemoma podelili 64 medobčinskih priznanj ZZB NOV zaslužnim posameznikom in organizacijam. Po sklepu predsedstva OK ZZB NOV bodo letos na občinski praznik 5. avgusta podelili 15 teh priznanj. Na predlog krajevnih organizacij ZZB NOV je končni seznam oblikovala komisija za organizacijsko kadrovska vprašanja, potrdilo pa ga je predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV na julijski seji.

Skupščina občine Radovljica je za določen čas od 15. julija 1982 do 30. junija 1983 imenovala za občinskega sodnika za prekrške sodnici Janjo Ličen in Ireno Zupan, obe z Bleda.

Na četrti volilni skupščini republiške konference zveze rezervnih vojaških starešin (ZRVŠ) Slovenije v Ljubljani so za člana predsedstva republiške konference ZRVŠ Slovenije izvolili tudi delegata občinske konference ZRVŠ Radovljica prof. Janka Stuška, ki je bil sočasno izvoljen tudi za člana komisije RK ZRVŠ za aktivnosti v splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti.

Vse samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti v občini Radovljica so v začetku leta 1982 načrtovala programe v skupni vrednosti 579,774.000 din, po novi presoji, ki je bila opravljena v juniju, pa bo vrednost lahko znašala 615,030.000 dinarjev. Zaradi naraščanja osebnih dohodkov zaposlenih bi novoplanirana sredstva lahko SIS dosegli tudi z znižanimi prispevnimi stopnjami iz bruto OD za 2,55%. Poprečna prispevna stopnja je znašala v prvih sedmih mesecih za vse SIS skupaj 20,78, od 1. avgusta naprej pa bo zmanjšana na 18,23%.

V juliju je izšla nova številka informativnega biltena OK ZSMS Radovljica »Mladinec«. Osrednje teme so tokrat namenjene pripombam in dopolnilom programskih usmeritev 11. kongresa ZSMS in osnutku statuta ZSM Slovenije, ki so bile zbrane na posvetu mladinskih aktivistov občine Radovljica 18. junija. Drugi del biltena je posvečen mladinskim delovnim akcijam in problematiki zaposlovanja in štipendiranja. Razen tega »Mladinec« prinaša pripombe OK ZSMS na družbeni plan občine Radovljica, literarno stran in rubriko »Ali veste«.

Od 1967. do 1981. leta je skupščina občine Radovljica podelila domile Koroškim partizanskim enotam, Gorenjskemu partizanskemu odred, bataljonu »Ivan Cankar«, Jeseniško-bohinjskemu odred, Komandi gorenjskega vojnega področja, Pokrajinskemu komiteju KPS in Pokrajinskemu aktivu OF za Gorenjsko, 31. diviziji NOVJ, 7. SNOUB France Prešeren in aktivistom OF jeseniškega okrožja.

Po dogovoru na izvršnem svetu OS Radovljica bodo Kmetijska zadruga Bled in Radovljica, Gozdarsko kmetijska zadruga Srednja vas v organizaciji kmetijske zemljiške skupnosti vodile javne razprave v krajevnih skupnostih, kjer imajo hribovske kmetije, o opredeljevanju hribovskega kmetijstva. Za razprave so na voljo analitična gradiva in program revitalizacije kmetijstva in gozdarstva na hribovskem območju. Razprave bodo sklenili 15. septembra.

Tekstilnih izdelkov tovarne Sukno Zapuže, ki sodijo med najbolj kakovostne v Jugoslaviji, so v zadnjih štirih letih uspeli prodati na domačem tržišču kar za petkrat več kot v letu 1978. Z volnenimi tkaninami Sukno zalaga domala vse največje slovenske tovarne konfekcije, kot so Mura, Labod, Kroj in Ideal, ki sodijo v sam vrh jugoslovanske konfekcijske industrije.

Starostna podoba prebivalstva radovljiške občine je že vrsto let takšna, da jo uvršča med občine v Sloveniji z najvišjim odstotkom starostnikov. Po podatkih službe socialnega skrbstva je v občini 12,4% prebivalcev starejših kot 65 let, medtem ko znaša republiško povprečje le 9,8%. Posebno opazna je starostna sestava v naseljih bohinjskega območja, kjer je kar 14,7% prebivalcev starih nad 65 let. V Bohinju je tudi kar 60% kmečkega prebivalstva že preseglo starost 60 let, zaradi česar se naglo zmanjšuje tudi število kmečkih gospodinjstev, ki jih je zdaj le nekaj nad 7 odstotkov.

devna kuharska ekipa. Menim, da ima hrana le eno napako — preveč je je. Je pa prilagojena starejšim osebam. Pri vsakem kosilu je poleg juhe še glavna mesna jed z dvama prilogama in največkrat dve vrsti solate ter poobedeček po izbiri. Pri večerjah je enako, le da je namesto juhe hladna predjed. V bodoče bodo, če bo kdo želel, nudili tudi lahke mlečno-sadne večerje in dietne obroke.

Nehote pomislimo, kako bodo usluge tega doma koristili upoko-jenci z nizkimi pokojninami, zlasti tisti, kjer dva zakonca uživata le eno pokojnino. Letos je del denarja iz solidarnostnega združevanja sredstev za rekreacijo namenjenih kot regres na ceno. Z upoštevanjem regresa upoko-jenci plačajo poleti 420 din, jeseni in spomladi 320 din, pozimi pa 280 din dnevno. Tudi regresirani dnevni zneski so za številne upoko-jence nesprejemljivi, zato bodo ta problem reševala enote SPIZ v občinah v povezavi z društvi upoko-jencev, ki so nosilci aktivne rekreacije upoko-jencev. Nekatera društva bodo najpotrebnejšim pomagala z društvenimi sredstvi. V domu bodo lahko preživljali svoje počitnice upoko-jenci vseh slovenskih občin. Dom lahko sprejme deset tisoč gostov na leto, to pa je skupaj več kot 100 tisoč oskrbnih dni.

Mladi delovni kolektiv doma si prizadeva, da bi kar najbolj uresničil pričakovanja upoko-jencev. Vsekakor je za ta kolektiv prednost, da upravlja s sredstvi, ki jih ni potrebno vračati. To jim bo spodbudila za skrbno vzdrževanje osnovnih sredstev in dobro izbrabo zmogljivosti. Če bo tako, bo to ugodno vplivalo na ekonomiko poslovanja in oblikovanje take cene, ki bo dostopna večini upoko-jencev.

Ob zaključku še povsem praktičen napotek: Vsak upoko-jenec, ki želi preživeti deset dni v počitniškem domu slovenskih upoko-jencev v Izoli, naj se prijavi pri svojem društvu upoko-jencev. Koordinator prijave je predsednik društva upoko-jencev Javornik-Koroška Bela Stane Torkar. Po plačilu 1.000 din akontacije bo dobil vsak prijaviteljen napotnico. Desetdnevne izmene so vsakega prvega, enajstega in enaindvajsetega v mesecu. Vlak za Koper odpelje iz Ljubljane ob 9.25, z železniške postaje v Kopru pa do doma vozi avtobus. Enako je ob povratku. Vlak odpelje iz Kopra ob 14.20.

Odločite se in lepo naj vam bo! Štefka Bregant

V okviru praznovanja krajevnega praznika na Bledu so 23. julija popoldne svečano odprli in izročili namenu center za pospeševanje domače in umetne obrti v obnovljenih prostorih graščine Grimšice na Rečici. Obnovitev in nadaljnjo dejavnost centra je zagotovila Almira Radovljica v sodelovanju s Suknom Zapuže.

Po oceni turističnih delavcev na Bledu je bilo v juniju okoli šest odstotkov več gostov kot lani, vendar je bil devizni izkupiček kar za dobro četrtino slabši. Vzrok je v strukturi gostov. Največ je bilo agencijskih, ki so zelo slabi izvenpenzijski potrošniki. Za manjši obisk posamičnih gostov je kriva tudi napoved o slabi preskrbi z mesom, kavo, gorivom in tujimi časopisi, o čemer so se zelo razpisali tuji časopisi. Res je tudi, da so gostje iz blejskega kampa in tudi iz Sobca odhajali na skupni organizirani nakup mesa in drugih živil v Trbižu, nekateri turisti pa so s seboj pripeljali celo rezervne zaloge bencina!?

Organizatorji letošnje kmečke ohceti na Bledu, ki bo avgusta, tokrat pripravljajo celo vrsto sočasnih prireditev, s katerimi želijo popestriti ta narodni običaj. Postaviti nameravajo tudi stojnice (»štante«), kjer bodo obrtniki prodajali svoje izdelke umetne obrti. Vsi, ki želijo sodelovati, se lahko prijavijo blejskemu turističnemu društvu.

V hotelu Golf na Bledu so v organizaciji Turistične poslovne skupnosti Bled, hotela Golf in Ugostiteljske turistične radne organizacije Vojvodina iz Zrenjanina od 15. do 25. julija priredili »Dneve banatske kuhinje«. Ljubitelji pristnih banatskih jedi in pijač so stregli vsak večer do polnoči ob glasbi ansambla in pevke iz Zrenjanina. Sočasno so pripravili tudi turistično razstavo o Banatu.

Po podatkih matične knjižnice A. T. Linhart v Radovljici so za vse knjižnice v občini v prvem polletju 1982 letos kupili le 1.009 novih knjig, lani v tem času pa so kupili 1.359 knjižnih novosti. Izpad nakupa kar za 26% v primerjavi z lanskim je posledica podražitev knjig pa tudi pomanjkanja denarja.

Planinsko društvo Srednja vas v Bohinju je v počastitev 22. julija, dneva vstaje slovenskega naroda, pripravilo na praznični dan dopoldne svečano otvoritev nove planinske kočice na Vojah. Ob tej priložnosti so člani domačega KUD Triglav pripravili priložnostni kulturni program.

Po programu likovne sekcije KUD Bled je bila v avli festivalne dvorane v počastitev krajevnega praznika 23. julija zvečer svečana otvoritev razstave slik znane slovenske likovne umetnice, domačinke Melite Vovkove.

V organizaciji Plavalnega kluba Radovljica je bilo v soboto, 17. in v nedeljo, 18. julija, na radovljiškem letnem kopališču moštveno in posamično republiško prvenstvo v plavanju za starejše pionirje in pionirke za leto 1982. Kljub slabemu vremenu so domačini izredno dobro izvedli to tekmovanje, na katerem je sodelovalo 96 nastopajočih in iz 14 slovenskih klubov. Moštveno so bili najuspešnejši klubi Ljubljane in Olimpije ter Rudarja. Mladi plavalci Radovljice so moštveno dosegli 9. mesto, najuspešnejši domačin pa je bil Aleš Rebec.

UPOKOJENCI SLOVENIJE IMAJO SVOJ POČITNIŠKI DOM

Upoko-jenci, ki smo že počitnikovali v počitniškem domu slovenskih upoko-jencev v Izoli, skoraj ne moremo verjeti, da je vse to udobje, lepi prostori, velik bazen, dobra hrana, namenjeno starejši generaciji. Pa vendar je res.

Dom je zgrajen v Simonovem zalivu poleg vile Rainieri, ki je bila do leta 1979 počitniški dom delavcev Cementarne Anhovo. V tem letu se je Zveza društev upoko-jencev Slovenije odločila za gradnjo in je zbrala tudi večji denarni znesek iz sredstev za rekreacijo vseh upoko-jencev SRS, kar je izvedla Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zveza društev upoko-jencev je prevzela nalogo investiranja. Tako je bila s solidarnostjo upoko-jencev in razumevanjem delegatov skupščine SPIZ proti koncu leta 1979 sprejeta skupna odločitev za pričetek gradnje.

Projektantska organizacija Studio Izola je zelo hitro pripravila zahtevno investicijsko tehnično dokumentacijo, ki je povsem ustrezala dogovorjenim pogojem gradbenega programa. Upravni organi občine so tudi vestno in hitro opravili svojo nalogo. Zato je bilo mogoče že v juniju 1980 izbrati organizacijo, ki je izvajala gradbena dela, in sicer gradbeno organizacijo Stavbenik, TOZD gradbena operativna Obala s koooperanti. Prevzela je vsa gradbena, obrtniška, inštalacijska dela ter zunanjo ureditev. Nekaj del je kasneje prevzel še Slovenijales. Prvotni gradbeni in investicijski načrt iz leta 1980 v vrednosti 225,5 milijona dinarjev je bil med gradnjo nekoliko razširjen, ker je bila povečana kletna etaža v desnem traktu, spremenjena funkcija pritličja v vili in vrtu vile za klubske in gostinske namene. Dodane so bile tudi nekatere izboljšave v izolaciji kopalnic, oken ter vrat na balkone. Potrebna je bila še dodatna naložba okoli 8,5 milijona dinarjev za izboljšanje sončne energije. Ta dodatna investicija bo amortizirana z manjšo porabo goriva najkasneje v desetih letih. Vsak slovenski upoko-jenec je prispeval k izgradnji doma 565 din.

Dom ima v 150 sobah, opremljenih s sanitarijami in prhami, 358 postelj. V pritličju desnega trakta je šest sob za invalide, ki se težje gibljejo. V teh sobah je 11 postelj. Ob sobah je terasa za sončenje. Vse sobe imajo balkone s pogledom na morje.

V veliki veži doma je lepo urejen prostor za recepcijo, na drugi strani pa aperitiv bar, ki je odprt od 7. do 22. ure. V levem traktu je jedilnica. Ko je dom povsem zaseden, strežijo prehranske obroke tudi pri mizah v kavarni in v delu velike veže. Lepo urejeni cvetlični nasadi v lesenih zabojčkih ter domiselno razporejene jedilne mize povečajo domačnost in estetski izgled teh prostorov. Gostje lahko posedajo ob lahkih mizah na pletenih stoli, ki so v veži in zunaj na strani proti cesti in na veliki ploščadi med obema traktoma. Tam je za tiste, ki ne prenesejo sonca, zelo hladna in osvežujoča senca.

Bazen je v desnem traktu. V njem je morska voda, ki je razkužena in ogrevana na 29 do 30 stop. Trikrat dnevno kontrolirajo čistočo vode. Kopanje nadzira profesor telovadbe ali fizioterapevtka, za zdravje kopalcev skrbi višja medicinska sestra. Ob bazenu in v njem je vsako jutro od 7. ure do 7.30 neobvezna telovadba. Vsi kopalci morajo skrbeti za snago. Nihče ne sme k bazenu v obuvahu, vsak se mora prej oprhati. Nudijo tudi podvodno masažo v posebnih kadeh ter pedikuro. V bodoče bo v domu stalni zdravnik in bo za goste, ki bodo to želeli, na razpolago cela vrsta zdravstvenih uslug.

Stavba je izjemno domiselno oblikovana in je v resnici težko opisati njeno arhitektonsko razgibanost in obenem izreden estetski izgled.

Možnosti za rekreacijo pozimi in poleti so številne. Poleg vsakodnevnega kopanja ter načrtne telovadbe je veliko možnosti za sprehode. Najkrajši sprehod je do bližnjega hotela, ni daleč do mesta, kjer je moč opazovati zanimive stare hiše, ob nasprotni obali je urejena marina, še dalje kopališče in v gozdiču številne majhne počitniške hišice. Blizu je avtobusna postaja, od koder se je mogoče peljati v sosednje kraje, na primer, v Strunjan, Piran, Portorož, pa tudi dalje v Savudrijo in Umag. Tudi ogled Kopra je zanimiv. Te izlete je moč narediti v polovici dneva v času od zajtrka do kosila, ali od kosila do večerje.

Potrebno je reči tudi nekaj o hrani, ki jo pripravljajo za goste prizadevna kuharska ekipa. Menim, da ima hrana le eno napako — preveč je je. Je pa prilagojena starejšim osebam. Pri vsakem kosilu je poleg juhe še glavna mesna jed z dvama prilogama in največkrat dve vrsti solate ter poobedeček po izbiri. Pri večerjah je enako, le da je namesto juhe hladna predjed. V bodoče bodo, če bo kdo želel, nudili tudi lahke mlečno-sadne večerje in dietne obroke.

GRAŠČINA GRIMŠICE NA BLEDU NOVEMU NAMENU NASPROTI

Graščina Grimšice na Rečici pri Bledu, ki nam je znana že iz Valvasorjevih časov, bo delno obnovljena služila novemu namenu — novi dejavnosti.

Vsa povojna leta so razmišljali, kaj s to graščino. Bilo je več programov, najbolj pa so jo ponujali gostincem, da bi jo obnovili in prilagodili gostinski dejavnosti, ob njej pa zgradili rekreacijske objekte. Vendar denarja za to ni bilo, graščina pa je vse bolj propadala. Ponudili so jo tudi za središče bančnikov — pa tudi ta načrt ni bil uresničen. Končno so jo pred dobrim letom prevzeli delavci Almire iz Radovljice, v njej pa naj bi uredili »center za domačo in umetno obrt«.

Za blejski krajevni praznik so zaključili obnovitvena dela na graščini in za to porabili več kot 3 milijone

dinarjev in delo — vložena je bilo tudi dosti udarniškega dela — je bilo opravljeno kar dobro. Graščina se je pokazala v svoji solidni in bogati še nepokvarjeni notranji ureditvi. V načrtu je še obnova stranskega trakta za delavnice in seveda vzdrževanje celotnega parka okoli graščine, kar pač vse spada k temu premoženju.

In kaj bo v graščini odslej? Za sedaj so namestili razstavo tkalskih naprav in starih izdelkov, da si jih bomo lahko ogledovali. Tu bo tudi prodajalna vseh kvalitetnejših izdelkov Almire — pravi butik — tu naj bi načrtovali vsakoletno modno dejavnost, imeli oblikovalni atelje in podobno. Predvsem naj bi kot surovino za te izdelke uporabljali domačo volno, saj so s tem namenom začeli podpirati ovčerejo na gornjem Gorenjskem. Zato je na blejskem in bohinjskem območju vse več ovac.

Na Bledu pa tudi v Almiri menijo, da bo tak tekstilni eksperimentalni center na Bledu tudi turistično zanimiv — turistična posebnost za domače in tuje goste. Mogoče bodo spravili pod to obsežno streho graščine še kaj zanimivega, vsekakor pa ne bi smeli pozabiti nameniti poseben prostor zgodovinskemu prikazu te graščine. Tudi to bo za vsakogar zanimivo.

B. Benedik

Graščina Grimšice

ŽELEZAR

Dopisujte v Železaru

UVAJANJE ENOTNE SKUPNE EVIDENCE

Tudi v jeseniški občini precej sredstev namenimo za socialno varstvene pomoči. V skupnosti socialnega varstva pripravljajo analizo prejemnikov teh pomoči in sredstev, ki so jih prejeli od različnih samoupravnih interesnih skupnosti. Osnovnim organizacijam sindikata so poslali vprašalnik, ki ga morajo vrniti do 15. avgusta, vanj pa zapisati podatke o lanskoletnem številu upravičencev do socialno-varstvene pomoči in skupni znesek vseh dodeljenih pomoči ter priložiti samoupravne akte, ki urejajo upravičenost do teh pomoči in kriterije ter merila.

Ta analiza bo koristna tudi pri nadaljnji opredelitvi višine sredstev, ki jih namenimo za pomoč, saj se sedaj velikokrat srečujemo s primeri, ko se te pomoči kopičijo, nikjer pa ni pregleda, kdo dobiva, koliko in od kod.

Da bi tudi na tem področju naredili red, predvsem pa socialno-varstvene pomoči resnično namenili tistim, ki jih zares potrebujejo, ne pa izkoriščajo, je skupščina Skupnosti socialnega varstva Slovenije na januarski seji sprejela sklep, v katerem je zapisano, da je potrebno v letošnjem letu uvesti enotno skupno evidenco prejemnikov socialno-varstvenih pomoči.

Ta evidenca bo pregled posameznikov in družin, ki prejemajo kakršnokoli družbeno pomoč, ali so zanj prosili ter njihovega materialnega položaja in socialnih razmer. V jeseniški občini so se pripravili na uvedbo evidence lotili pravočasno, sedaj čakajo le še na obrazce in lahko bodo začeli. Evidenco bodo vodili v okviru strokovne službe skupnosti socialnega varstva, uvažati pa jo bodo začeli z denarnimi pomočmi otrokom.

In kakšni so cilji in namen enotne skupne evidence?

Z njo naj bi naredili korak naprej pri podružbljanju in selektivnejšem odločanju o socialno-varstvenih pravicah. Pomoč naj bi dobili resnično tisti, ki si kljub prizadevanjem s svojim delom ne morejo zagotoviti družbeno dogovorjene ravni socialne varnosti, dobivali pa naj bi jo le toliko časa, dokler jo resnično potrebujejo.

Ta skupna evidenca bo tudi omogočala uresničitev načela o domicilnem socialnem varstvu družine z upoštevanjem načela o svobodni presoji pri odločanju o posameznih pravicah. Seveda bodo morale pri tem veliko bolj sodelovati kadrovske-socialne službe v organizacijah združenega dela, kjer delavci delajo in krajevne skupnosti, kjer občani živijo.

Že doslej smo večkrat ugotavljali, da le upoštevanje dohodkov iz rednega delovnega razmerja ni vedno realno, saj socialna varnost družin pogosto ni odvisna le od teh dohodkov, zato bo potrebno upoštevati vse dohodke družine – redne in izredne, uradno registrirane in neregistrirane.

Pa še ena naloga čaka združeno delo na tem področju. Velikokrat so se v organizacijah združenega dela – zaradi linije najmanjšega odpora – zadovoljili, da so s pomočjo socialnih pomoči popravljali napake v pridobivanju in delitvi dohodka. Sedaj pa bo potrebno temeljito poiskati vzroke za nizke osebne dohodke delavcev in jih ne več umetno dvigati s socialnimi pomočmi.

Enotna evidenca naj bi preprečevala kopičenje teh pomoči, hkrati pa uresničevala dogovorjeno načelo, da so že dodeljene socialno-varstvene pomoči že dohodek in pomenijo podlago za ugotavljanje upravičenosti do novih oblik pomoči.

Sedaj namreč različne vrste in oblike pomoči dodeljujejo različne skupnosti, neodvisno druga od druge in vsaka po svojem postopku, kar je drago. Hkrati to pomeni tudi nevarnost, da si posameznik ali družina neupravičeno pridobiva ta dohodek mimo dela.

Enotna skupna evidenca bo pomenila tudi racionalizacijo postopkov za strokovno pripravo predlogov za dodelitev teh pomoči. Zbiranje na enem mestu je prav gotovo prednost, hkrati pa bo tudi dajalo celovit pregled nad stanjem na področju teh pomoči v občini in republiki.

Podatke bodo zbirali o družinah in posameznikih, ki stalno živijo na območju občine, pa tudi o delavcih in drugih delovnih ljudeh, ki stalno živijo zunaj Slovenije, zaposleni pa so v organizacijah združenega dela, ki imajo sedež v občini.

Po uvedbi enotne evidence bodo delavci vlagali svoje zahteve prek organizacij združenega dela, drugi

delovni ljudje in občani pa prek krajevnih skupnosti, ki bodo vloge po potrebi dopolnile z mnenji o socialnih razmerah v družini.

Nekaj nalog bo pa potrebno še rešiti. Najprej poenotiti postopke za uveljavljanje pomoči, hkrati pa tudi osnove in merila za upravičenost do posameznih pomoči. Načrtujejo tudi enoten računalniški program obdelave podatkov, za kar so obrazci že pripravljeni.

Tako naj bi se tudi na področju socialno-varstvenih pomoči, za katere namenimo znatna družbena sredstva, celovitega pregleda nad njimi pa nimamo, premaknili na bolje. Na bolje v toliko, da bi vedeli, koliko namenimo za te pomoči in da jih bodo prejeli resnično tisti, ki so upravičeni. Ne pa, da nekateri kopičijo te pomoči in tako izkoriščajo solidarnost in dosedanje neusklajenost med samoupravnimi interesnimi skupnostmi, ki skrbijo za socialno varnost občanov.

Rk

RAZMIŠLJANJE OB PRAZNIKU KS SAVA

V dneh od 10. do 15. julija smo krajsi krajevne skupnosti Sava praznovali svoj praznik. Datum, ki smo si ga izbrali, nas spominja na veliko in uspešno stavko delavcev – kovinarjev leta 1935, stavko, iz katere so delavci – železarji izšli kot zmagovalci, predvsem pa politično in akcijsko enotni. Takratni lastniki tovarne, tedanja KID, so morali pristati na večino delavskih zahtev, zato je prav, da se tih dni spominjamo s ponosom.

Toda ob vseh športnih prireditvah, kulturnem programu in pohodu do spominskih obeležij NOB je na praznovanje legla rahla senca. Zakaj? Okolica naše krajevne skupnosti je tudi v teh prazničnih dneh ostala takšna, kot vse leto. Neurejena in zanemarljiva, z nekaj redkimi izjemami. O okolju v naši krajevni skupnosti Sava sem pred časom že pisal in moram reči, da so se na moje veselje nekatere stvari uredile. Toda še vedno ostaja precej črnih točk, stvari, ki še kako kazijo našo okolico in kažejo ljudem iz drugih krajev in tujcem, kako malo nam je vse skupaj mar. Najbolj zanemarljiv je ravno trg Toneta Čufarja. Kaj pomaga lepo urejena zelenica in vrtnice pred stavbo gimnazije, drevesa in betonska korita za rože na nasprotni strani Tomšičeve ceste. Na makadamskem prostoru vsak dan obrača nič koliko težkih tovornjakov, ki dvigajo cele oblake prahu. Ali res ni nobene možnosti, da bi ta prostor le nekako utrdili z ustrezno tekočino, če že ni denarja za asfalt. Sicer pa je na tem prostoru še vedno prepovedano parkiranje tovornih vozil, na kar opozarjata dva prometna znaka. Dogaja se celo to, da pustijo soferji na tem mestu čez noč celo vozila, naložena z živino! Ta pa ponoči utrujena, žejna in lačna tolče ob ograjo vozila in daje od sebe vse mogoče glasove. Tudi vonj, ki se širi, prisili bližnje stanovalce, da kljub poletni vročini spijo pri zaprtih oknih. Vem, da na Jesenicah ni ustreznega prostora, pa vendar se mi zdi, da je prostor za gledališčem Tone Čufar dosti bolj primeren in tudi dovolj velik. Nekateri soferji tovornjakov ga že uporabljajo. Seveda pa bi morali sam dovoz in prostor ustrezno urediti. Tako pa je ob deževnih dneh, ko so vse kotanje polne vode, to prava »dežela tisočerih jezer«. Tudi dovoz mimo radia Triglav je ena sama kotanja. Nekdo se je le toliko potrudil, da je največje zasul kar s premogovim prahom, ko je pospravil drvmico.

Pred časom, ko sem se zadrževal na tem prostoru za gledališčem, je

sofer tovornjaka, zajeten dedec, odvrzel papir na tla. Opazil je, da sem zmigal z glavo, pa mi je rekel: »Ej, družo, gde su korpice za smee? Nema ni slavine, da operem ruke«. Zapletla sva se v pogovor. Bil je iz Smedereva in je čakal na carinski pregled tovora. Poprašal sem, kako je to urejeno zunaj, v svetu. Povedal je, da so urejena počivališča, kjer se lahko umiješ, si odpočiješ, lahko tudi kaj skuhaš na gorilniku in na klopi prebereš časopis, lepo v senci. Seveda pa je treba za to odšteti nekaj denarja. Toda, če človek vidi, da je vse urejeno, potem mu tega denarja tudi ni žal. Začel sem razmišljati, da bi tudi mi lahko storiili nekaj podobnega. Urejeno parkirišče bi bilo v zadovoljstvo vseh voznikov, pogodbeno bi lahko zaposlili upokojenca, da bi sik skromni pokojniki zaslužili kakšen dinar, pa tudi v blagajni krajevne skupnosti bi se nabrala nekaj denarja. Prostor na trgu Toneta Čufarja pa bi lepo urejen lahko ostal parkirišče za osebna vozila.

Naj opozorim še na nekaj drugih stvari v ožji okolici naše krajevne skupnosti. Med cesto Jesenice – Kranj in stavbo, v kateri je pisarna naše krajevne skupnosti, leži ob robu v travi že tri leta železen drog javne razsvetljave. Bil je skoraj nov, sedaj pa je že močno zarjavel. Ista usoda čaka tudi demontiran, železen, nekaj sto kilogramov težko konstrukcijo antene radia Triglav. Prešla jo je trava za stavbo gledališča ob progi Jesenice – Ljubljana. Ko sem že pri starem železu, katerega, mimogrede povedano, v Železarni tudi uvažamo za devize, naj omenim še letno kopališče v Ukovi. Tudi ta objekt je v naši krajevni skupnosti. O samem kopališču bolj obširno kdaj drugič. Za danes naj zapišem le to, da je komunalno podjetje Kovinar dostavilo v kopališče popolnoma dotrajan, zarjavel kontejner, na katerem se ne zapirajo prav nobena vrata (enih sploh ni). Tako odprt je prava paša za vse vrste mrčesa, muh, belbelih za palec, je cele roje. Le deset metrov stran pa sedijo na deskah otroci iz vrta. Jedo sendviče in sadje. Kje si, občinski sanitarni inšpektor?! Kontejner tak, kakršen je, sodi po hitrem postopku skupaj z drogom javne razsvetljave in antensko konstrukcijo v našo jeklamo.

Le še nekaj besed o okolici stolpnice za gimnazijo. Prav ob vsaki raste tudi do meter visok plevel, koprive in osat. V njem pa je »lepo« skrita navlaka in dotrajani avtomobilski deli (za garažno hišo). Prav bi bilo, da bi vsaj pred praznikom naše krajevne skupnosti hišni sveti organizirali čiščenje oklice (seveda za vse, ne samo za nekatere). Potrebno je le orodje in samokolnice, pa nekaj dobre volje, kot je rad dejal znani Joža Čop: »Z dobro voljo in dinamitom gre vse!« Kaj, ko bi praznik naše krajevne skupnosti za sprejembo praznovali drugo leto z delovno akcijo (ureditev okolja), namesto z množico besed, kar je v zadnjem času že kar prebogot pojav. Spomnimo se prvih povojnih let, ko smo odhajali na udarniške akcije z zastavo, harmoniko in pesmijo.

Janko Fon

PROGRAM PRIREDITEV OB PRAZNIKU OBČINE JESENICE – 1. AVGUSTU

ČETRTEK, 29. julija:

– ob 18. uri: otvoritev kolektivne razstave likovnih del članov RELIK Trbovlje in DOLIK Jesenice v prostorih Delavskega doma na Jesenicah s krajšim kulturnim programom.

PETEK, 30. julija:

– ob 16. uri: slovesen začetek del pri dograditvi osnovne šole Karavanskih kurirjev NOB na Koroški Beli in izgradnji vzgojno-varstvene enote pri osnovni šoli 16. december v Mojstrani;

– gasilska vaja pri zgradbi Železarsko izobraževalnega centra Jesenice;

– ob 17. uri: promenade koncert pihalnega orkestra Jeseniških železarjev na prostoru pred skupščino občine Jesenice;

– ob 18. uri: slavnostna seja vseh zborov skupščine občine Jesenice v sejni dvorani občinske skupščine.

SOBOTA, 31. julija:

– ob 10. uri: pričetek slovesnosti ob 100-letnici industrijskega gasilskega društva Železarnice Jesenice in 45-letnici poklicne gasilske in reševalne čete pred gasilskim domom Železarnice;

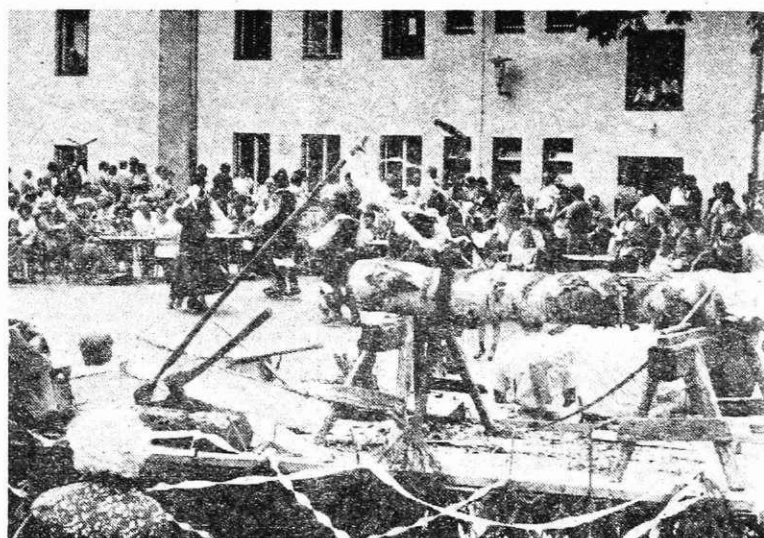
– ob 17. uri: otvoritev razstave likovnih del, nastalih v XII. planinski slikarski razstavi Vrščič v hotelu Prisank v Kranjski gori;

– ob 19. uri: otvoritev razstave likovnih del, nastalih v III. planinski slikarski razstavi Vrata, v osnovni šoli 16. december v Mojstrani.

NEDELJA, 1. avgusta:

– ob 7. uri: teniški turnir v počastitev občinskega praznika v športnem parku v Podmežakli;

– ob 9. uri: tekmovanje v plavanju v letnem kopališču Ukova za pokal mesta Jesenic.

Kmečki dan v Mojstrani (Foto I. Kučina)

RELIKOVCI IN DOLIKOVCI ZA OBČINSKI PRAZNIK

Najbolj zvesti častilci praznika občine Jesenice, 1. avgusta, so nedvomno člani likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, ki se že leta in leta s kolektivno razstavo svojih likovnih del pridružujejo praznovanju. Letos se jim prvič pridružujejo slikarji iz pobratenih Trbovelj, združeni v likovnem klubu RELIK pri DPD Svoboda – center Trbovlje.

Čeprav si likovniki obeh pobratenih občin že več let redno vsakoletno izmenjujejo kolektivne razstave, so se ob zadnjem srečanju dogovorili, da se okrepijo medsebojno sodelovanje s skupnim nastopom ob občinskem prazniku Jesenic in prihodnje leto Trbovelj, s čimer naj bi v prihodnje redno nadaljevali. Če k temu prištejemo še medsebojna srečanja v različnih slikarskih kolonijah, potem sodelovanje med obema občinama na tem področju prav gotovo lahko uvrščamo med najbolj trdno in zgladno.

Iz pobratenih Trbovelj se bo na skupni razstavi predstavilo 10 slikarjev s 16 likovnimi deli, in sicer: Franja GRČAR, Marjana HOLEČEK, Helca KRASNIK, Jernej KREŽE, Alojz MADRAH, Anita MAPRET, Bojan PIKL, Jože POTOKAR, Ernest SPILAR in Ivan ŽGALIN. Iz likovnega kluba DOLIK se to-

krat predstavlja 14 slikarjev z 29 slikami, in sicer: Rudolf ARH, Danica BEM GALA, Branko ČUŠIN, Marica ČUŠIN, Franc DOLINŠEK, Nika HAFNER, Karel HERLEC, Janko KOROŠEC, Zdravko KOTNIK, France KREUZER, Pavel LUŽNIK, Tine MARKEŽ, Tone TOMAZIN, Cveto VELIKAJNE in Marjan ŽIDANEK.

Razstavo bodo odprli danes, v četrtek, 29. julija, ob 18. uri v razstavnih prostorih Delavskega doma na Jesenicah. Krajši kulturni program bo ob otvoritvi izvajal vokalni oktet DPD Svoboda France Prešeren Zirovnica.

Skupno razstavo likovnih del trboveljskih in jeseniških slikarjev si boste lahko ogledali do vključno 10. avgusta, in sicer ob ponedeljskih, sredo in petkih od 9. do 12. ure in vsak dan, razen nedelje, od 16. do 19. ure.

LIKOVNI RAZSTAVI ZA OBČINSKI PRAZNIK TUDI V KRANJSKI GORI IN MOJSTRANI

Letos se Kranjska gora in Mojstrana že drugič pridružujeta praznovanju občinskega praznika s kolektivnimi likovnimi razstavama. Najbrž res ni občine na Slovenskem, ki bi svoj praznik počastila kar s tremi likovnimi razstavami.

V soboto, 31. julija, bodo najprej ob 17. uri odprli razstavo likovnih del, nastalih v XII. planinski slikarski koloniji Vrščič v hotelu Prisank v Kranjski gori. S svojimi slikami se bodo predstavili naslednji letošnji udeleženci kolonije: Danica Bem Gala, Branko Čušin, Nika Hafner, Leon Koporec, Ernest Krnčič, Marjan Pliberšek, Franjo Smole, Tone Tomazin in Jože Trpin.

Ob 19. uri istega dne bodo v avli osnovne šole 16. december v Mojstrani odprli razstavo likovnih del, nastalih v letošnji III. planinski slikarski koloniji v Vratih. S svojimi slikami se bodo predstavili letošnji

udeleženci kolonije: Danica Bem Gala, Nika Hafner, France Kreuzer, Ernest Spiler, Vida Štemberger in Tone Tomazin, pridružili pa se jim bodo še slikarji Tine Markež, Marjan Židanek, Zdravko Kotnik in France Dolinšek s slikami, nastalimi v lanskoletni planinski slikarski koloniji v Vratih.

Naj omenimo, da je organizator planinske slikarske kolonije na Vrščicu Planinsko društvo Jesenice, planinske slikarske kolonije v Vratih pa Planinsko društvo Dovje-Mojstrana v sodelovanju z jeseniškim DOLIKOM.

OB 90-LETNICI GASILSKEGA DRUŠTVA V KRANJSKI GORI

V okviru številnih prireditev ob 90-letnici Gasilskega društva Kranjska gora je bila v nedeljo, 25. julija, popoldan v Kranjski gori srednja svečanost, in sicer mimohod številnih gasilskih enot ter na prireditvenem prostoru Zgornjajno srečanje in zabava.

V paradi so sodelovali gasilci od Jesenic do Rateč, kot gostje pa tudi gasilci iz Ziljske doline in Beljaka iz avstrijske Koroške ter Žabnic iz Kanalske doline v Italiji. Sprevod, na čelu katerega so bili trije domači konjeniki z zastavami, nato narodne noše iz Kranjske gore in Podkorena ter godba na pihala iz Gorij, se je vil od bencinske črpalke pod Preseko do Zgornjajnice, kjer je bila proslava in veselica.

Nalogo slovesnosti je številne udeležence pozdravil Franc Kosmač, predsednik Gasilskega društva Kranjska gora in v svojem govoru opisal zgodovino delovanja gasilcev v tem kraju. Navzoče so pozdravili in k jubileju čestitali predstavniki občinske, področne in republiške gasilske zveze ter predstavniki gasilcev iz Beljaka in Žabnic. Namenu so izročili nov gasilni avto in orodni voz.

Godba na pihala iz Gorij je pripravila lep promenadni koncert, sledila pa je veselica s plesom in srečolovom.

B. B.

BELO POLJE OBTOŽUJE, DRUSCHKE SE »RADUJE«

Kolikor smo bili februarja 1977. leta zadovoljni ob novici, da sta nekdanji vosovec Franc Koritnik in vodja židovskega dokumentacijskega centra na Dunaju Simon Wiesenthal odkrila, kje živi vodja izpostave gestapa na Jesenicah Clement Druschke, toliko nas je aprila letos presenetila in razočarala vest, da heidelbersko sodišče na podlagi zbranih dokazov ni našlo prave osnove za kazenski pregon tega zločinca.

Policijski in vojaški oficir v razgovoru med racijo 17. julija 1942 na Hrušiči

In spet je Franc Koritnik o tem (ne)pričakovanem sklepu zvedel dva meseca prej kot mi v Sloveniji, kot sem razbral iz pisma, ki ga je Koritnik februarja letos poslal nekdanjemu partizanskemu načelniku VOS za jeseniško okrožje Ivanu Vovku Živanu. V tem pismu Koritnik pravi, da bo z zasebno tožbo s pomočjo odvjetnikov iz Heidelberga nadaljeval z zahtevami, da zločinec odgovarja za storjene zločine. S tem namenom sta odvjetnika že bila na Gorenjskem in v Ljubljani, zaslila priče in od enajstih dobila pooblastilo, da v njihovem imenu vložijo zasebno tožbo proti Druschkeju, ki je zdaj gostilničar na Sveti gori pri Heidelbergu. Nekateri priče, ki so podpisale to pooblastilo, so me o tem osebno obvestile (Andrej Bohinc je odvjetnikoma iz Heidelberga v svojem stanovanju v Ljubljani pokazal mojo knjigo Semenj v Bistrici, v kateri podrobno opisujem mnoge Druschkejeve zločine. Odvjetnika sta knjigo odkupila, na vprašanje, kako in kje bosta prevedla v nemščino, kar ju zanima, sta odgovorila, da imata v Heidelbergu znanca, Slovenca).

Javnost doslej še nisem obvestil, da imam v rokah kopijo poročila Glavnega štaba NOV in PO Slovenije, naslovljeno na šefa britanske misije pri glavnem štabu NOV in PO Slovenije. V tem poročilu glavni štab obvešča zavezniško misijo, da so se konec leta 1944 morali štirje zavezniški letalci s padali spustiti na področju gozd Martuljka na Gorenjskem. V poročilu je dobesedno napisano, da »so bili ujeti od nemških enot Bahnschutz-polizei iz Volksturmofficierschule, ki se nahaja v Gozd Martuljku v poslopju hotela Koop. Eden izmed teh padalcev, ki je ostal s padalom na drevesu, je bil na mestu ustreljen, ostali trije pa po vodji gestapa na Jesenicah Druschkeju zaslani in nato po njegovi izrecni nalogi ustreljeni.«

Kopijo tega dokumenta mi je aprila letos poslal novinar in pisatelj Mile Pavlin. V pismu mi je napisal, da je to poročilo našel v arhivu instituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, ko je iskal neke druge dokumente oziroma podatke. Meni ga je poslal zato, ker sem doslej največ pisal o Druschkejevih zločinih. Če sodišče v Heidelbergu ni našlo dovolj podlage za kazenski pregon zločinca za storjene zločine nad Slovenci, naj ga zdaj tožijo Angleži zaradi postreljenih letalcev, meni Pavlin.

Na Hrušiči že ves ta mesec z mnogimi prireditvami in proslavami praznujejo svoj krajevni praznik, ki je posvečen spominu na tragične dogodke pred 40 leti, ko je Druschke od 4. aprila 1942 naprej vsak dan osebno vodil aretacije domačinov, tudi otrok, 17. julija pa so obkolili vas in zaprli okoli 160 oseb. 27. julija, vročega ponedeljkevega popoldneva, so v bližini vasi na Belem polju ustrelili 45 talcev, od tega 37 domačinov. Takoj po ustrelitvi so tja z avtom pripeljali štiri občinske delavce, domačine, ki so morali trupla zaradi muh, ki so se pasle po krvavih obrazih in potem oblegale gestapovce in policiste, pokriti z vejami. Čez dve uri so pripeljali dva tovrnjaka, na katerih je bila debela plast žagovine, da ne bi kri curljala po cesti. Delavci so morali trupla naložiti na tovrnjaka, ki sta jih odpeljala v Begunje, kjer so jih skupaj pokopali na begunjskem vrtu. Znan primer ponovno navajam zato, ker so delavci videli, da je bil »glavni« Clement Druschke. Toda sodišče v Heidelbergu je v celoti zavrglo kakršnokoli Druschkejevo krivdo (osnovo za pregon) za dramatične dogodke na Hrušiči julija 1942. Ljudje ne morejo dojeti, da se tako kroji pravica; da je mednarodno pravo bolj naklonjeno vojnim zločincem in hudodelcem kot njihovim žrtvam.

Nürnberški proces proti vodilnim vojnim zločincem nacistične Nemčije naj bi bil opozorilo vsem državljanom, kaj jih lahko doleti, če se bodo igrali z usodami in življenji bodisi ljudi svoje države ali drugih. Pa vendar doslej nihče v svetu še ni znil niti besedice o tem, da bi morali takoj ustanoviti mednarodno sodišče in soditi izraelski vladi in generalom za genocid nad palestinskim ljudstvom, za vojno brez vojne napovedi.

Pa si ponovno osvežimo nekaj pričevarj:

Aprila 1944. leta so jeseniški policisti in gestapovci ujeti vosovca Jakoba Bedena-Marka. V knjigi Sedem krst za Ronkarjevo družino sem med drugim tako zapisal del njegove izjave:

»Tretji dan me je Druschke ponovno zasliseval. Začel je z enakimi vprašanji kot prvič. Uporabil je prevajalca, a tudi tokrat sem vztrajno molčal. Moje obnašanje ga je zjezilo. Besno je vstal, se mi približal in me udaril v obraz. Drugim je namignil, da je zaslisevanje konec. Odpeljali so me v sobo, ki je bila pripravljena za zaslisevanje političnih jetnikov. Tja sem bolj padel kot vstopil, kajti

nekdo me je od zadaj krepko brcnil. Vedel sem, da je moje življenje in življenje mojih tovarišev odvisno samo od tega, ali bom spregovoril ali ne. Sredi sobe so začeli po meni na vse strani deževati udarci, brez vprašanj ali pripomb. Ko so menili, da so me že dovolj pretepli, so se začeli dreti: Crkni ali zini kaj pametnega. Navzkrižno so me zaslisevali. Počasi sem izgubljal zavest in udarci niso bili več tako boleči. Telo je negibno obviselo na vrvi. Kako dolgo, ne vem. Prebudil sem se na tleh v mlaki svoje krvi, pomešane z vodo.

Roke so bile nategnjene in v zapetju ranjene do kosti. Nisem jih čutil. Odvlekli so me po stopnicah in me vrgli kot psa na pod samice v kleti hiše, kjer je bila jeseniška izpostava gestapa. Ponovno sem se onesvestil...«

In še izjava Janka Branca s Hrušiče, ki zdaj stanuje na Jesenicah (njegovi spomini so objavljeni v knjigi Semenj v Bistrici):

»Mama Albina se je po vojni vrnila iz Ravensbrücka. Z Marjanom sva jokala, ko sva poslušala, kaj je morala pretrpeti od dneva aretacije do svobode. Zanj ni bilo večjega mučitelja na tem svetu in ne večjega sadista, ki se je naslajal ob mučenju in trpljenju drugih, kot je bil šef gestapa na Jesenicah Clement Druschke. Na Jesenicah so jo bičali do nezvesti, v Begunjah pa obesili za roke in jo z žarečimi palicami žgali po podplatih, da je skoraj ponorela. Vse do svoje smrti leta 1962 je težko hodila. V peto desne noge so jo tako močno žgali, da so ji poleg kože in tkiva ožgali petno kost, ki se ji je zaradi tega skrajšala in nikoli več ni mogla obuti čevljev, le v copatah je drsala po stanovanju...«

Četrtega aprila letos je novinar Nedeljskega dnevnika Toni Perić v članku z naslovom »Jeseniški rabelj ušel roki pravice«, zapisal med drugim tole:

»Predpisi v ZR Nemčiji predvidevajo, da lahko vojaški zločini, kot so mučenja, deportacije in ostalo, zastarajo in tako je bilo v primeru Druschke, da pa je moč uvesti pregon v primerih, ko gre za kaznivaa dejanja, kjer je osumljeni osebno sodeloval. Kjer je bil ne le fizično prisoten, temveč tudi izvrševalec. In tako so Druschkeju ob začetku preiskave očitali lahko le tri kaznivaa dejanja neposredne udeležbe pri umorih treh ljudi.

Ali kot je kasneje pisala obtožnica, Druschke je kot šef gestapa na Jesenicah tako mučil tri ljudi, da sta dva za posledicami mučenja umrla. Drugi zločini, ki jih je verjetno zakrivil Druschke s svojimi pomagači, veljajo za zastarele, ali pa so težko dokazljivi. Med te zločine sodi tudi ustrelitev 45 civilnih oseb iz vasi Hrušica kot povračilni ukrep za partizanski napad na pripadnike nemške vojske...«

Čprav so mnogi zločinci utekli roki pravice, njihove žrtve nemo obtožujejo.

In v teh vročih julijskih dneh, najsi bomo doma, na polju, v tovarni, v planini ali na morju, se spominimo ljudi, ki smo jih imeli radi in že 40 let živijo le še v naših srcih in spominih. Utrgajmo cvet in ga položimo pred spomenik žrtvam NOB ali na grobove talcev, kjerkoli in kadarkoli.

Jože Vidic

taciji te družine sta v njeni hiši stanovala Fric Lasnik in njegova žena Marija, ki sta vsa vojno aktivno delala za partizane. Prav tako tudi Janez Robič in njegov brat Klemen z družinoma, ki sta imela stalne zveze s kurirsko postajo G 8 na Mežakli. V zadnjem letu so nekoliko lažje živeli, četudi so jih večkrat obiskali belogardisti.

Pri Doroteji Robič je partizanka Janja organizirala odbor AFŽ. Ženske so bile zelo aktivne, povezane pa so bile tudi z mladinkami v vasi, ki so celo tekmovala med seboj, katera bo čimveč materiala odnesla prek Save k ženam, kjer je bilo bolj varno. Starejše mladince so bile v letu 1944 sprejete v SKOJ.

Mnogi aktivisti iz vasi so imeli zvezo s kurirsko postajo 28 G, kjer sta bila naša dva vaščana, in sicer Tone Noč kot kuhar in kurir Tine Jelenič, ki je hodil po potoku skozi vas in mimogrede potkal svoji mami na okno, ko je moral večkrat prečkati Savo. Zato je žal kmalu po vojni težko zbolel in umrl za TBC.

Konec maja 1944, ko je okrajni sekretar OF Anton Ambrožič-Božo (iz Gorij) poklical v Plavški rovt pet naših starejših aktivistov s Hrušiče, se je organiziral tretji odbor OF. Iz vasi je bil v odboru Franc Slivnik-Tomaž, ki je imel že prej zvezo s kurirjo na Hruščanski planini (28 G) in je to zvezo vzdrževal vse do konca vojne. Helena Novak-Marjeta je bila aktivistka vse od začetka leta 1941 in do konca vojne. V zadnjem letu je imela zvezo tudi s kurirsko postajo 10 G in njenim komandirjem Alojzom Lebanom in njegovimi bori. Orenč Puc je bil samski in je pred vojno pasel živino na Golici in je že takrat ilegalno vodil čez državno mejo nekatere naše funkcionarje, ki so nosili važno pošto komunistične partije čez mejo. Julija leta 1941 je bil aretiran in zaprt v Begunjah vse do leta 1942. V Begunjah je opravljal delo grobarja, zato je po vojni izjavil, da je bil zanj najtežji trenutek dan, ko je moral pokopati naše fante in može s Hrušiče, med njimi tudi svojega edinega brata. V ta odbor sta bila sprejeta tudi dva starejša aktivista iz terena pod Mežaklo, in sicer Amalija Robič-Meta, ki je bila članica že drugega odbora OF in aktivna vse do konca vojne in Janez Robič, ki je bil julija leta 1942 z ostalimi Hruščani odpeljan v Begunje in kasneje interniran v taborišče, od koder ga je rešila njegova sestra v zimi leta 1943-1944. Te funkcije ni odklonil, čeprav je okusil strahote nemških zaporov. Vsi ti člani tretjega odbora OF so svoje naloge izpolnjevali do konca vojne.

V juliju leta 1941 je bil aretiran Franc Rihtaršič, ki je bil v Begunjah do februarja 1942. leta. V decembru leta 1941 so aretirali Valentina Kežarja, ker je gestapo mislil, da je brat prvoborca Viktorja Kežarja, ker sta bila oba doma iz Sorce. Končno mu je uspelo dokazati, da ni brat in so ga izpustili iz begunjskih zaporov.

Organizator odpora in borec Ivan Krivec se je po tragičnem dogodku na Belem polju večkrat zadrževal na območju Hrušice. V dveh hišah so po srečnem naključju ostali naši aktivisti, s katerimi je vzdrževal zve-

zo vse do odhoda v pratizane leta 1943, ko je odšel na območje Kranjske gore kot sekretar okrajnega komiteja KPS. Na vasi se je takrat povezal z mladinkami, katere so mu bile v veliko pomoč in ki so ostale aktivne do konca vojne. Tudi na levem bregu Save so bili nekateri aktivisti, kamor se je zatekal po pomoči in poročila.

Ivan Krivec je hudo žaloval za svojo ženo, ki mu je umrla v taborišču in hčerka. Mlajša je ostala na Jesenicah pri teti Ani Erjavšek. Njen mož Tine mu je omogočil, da je hčerko še enkrat videl, preden je odšel v partizane v Gornjesavsko dolino. Njegovo ženo so gestapovci v jeseniškem zaporu vso noč strahotno mučili, da je padala v nezavest, mučevali so jo z vodo, ker so zahtevali od nje priznanje, da je mož v partizanih. Toda tega niso zvedeli. Z velikimi ranami so jo odpeljali v Begunje. V bolniški sobi jo je zdravil dr. Šarc iz Radovljice do 3. novembra 1942, ko je bila s transportom odpeljana v Auschwitz, kjer je umrla 28. novembra 1942. Takšno usodo so doživele še tri naše aktivistke, ki so umrle do 3. januarja 1943. leta.

Žrtve vojne je bila tudi naša vaščanka Johanca Žvagen-Primoževa. Z mamo sta se preživljali z očetovo pokojnino. Zaradi pomanjkanja je aprila 1942 odšla v jeseniške rove prosit za hrano. Na poti jo je srečala policija (patrola) in našla v košari liter mleka in nekaj kosov kruha, kar je bilo dovolj sumljivo, da nese partizanom. Odpeljali so jo na Jesenice v zapor in kmalu naprej v Begunje. S prvim transportom so jo odpeljali v žensko taborišče v Ravensbrück, kjer je kmalu postala žrtev zloglasne zdravnice Herte Oberheuser, ki je delala poskusne operacije na kosteh in iz njih pobirala mozeg za ranjene nemške vojake. Ista usoda je doletela Tončko Mokorel, mlado skojevko iz Tržiča.

V zaporih in v taboriščih je bilo 198 vaščanov Hrušice, vrnilo se jih ni osem, v partizane je odšlo 73, od teh je padlo 21 borcev. Talcev je bilo ustreljenih 39. Skupaj je bilo 68 žrtve vojne z območja Hrušice.

Ko so se po vojni vračali naši pregnanci na svoja izropana stanovanja, je bilo hudo. Toda še huje je bilo tistim, ki sta jim manjkala eden, dva ali več članov družine. Mnogi tega nikoli ne bodo mogli preboleli, zlasti ne tolikšne zlobe zaslepljenih nemčurjev, ki so uničili življenja tolikim poštenim ljudem.

Danes že pokojni Karel Markizeti nikakor ni mogel preboleti smrti svojega mlajšega sina in ostalih talcev na Belem polju. Sam je začel delati spominsko obeležje na Belem polju, na mestu, kjer so bili ustreljeni talci. Na tri metre visokem in dva metra širokem podstavku je izrezal 45 rečnih src z napisih vseh talcev, kar je mimoidoče opozarjalo na ta velik zločin.

V letu 1949 so svoji sami začeli zbirati sredstva za večji in trajnejši spomenik. V tem obdobju smo po večkratnem dopolnjevanju leta 1974 dokončno uredili dosejten spomenik, ki nas danes spominja na kruto preteklost, na našo revolucijo in NOB ter vse žrtve fašizma v letih 1941-1945.

SPOMINSKA OBELEŽJA NA HRUŠIČI

Po gmajnah, ob cestah, za žicami smo padali v smrt
streljani, ubijani, izmučeni
hlapci Jerneji, Simni sirotniki
za nas, za vas
in za ljudi, ki jih še ni.

Miha Klinar

nizatorju Osvobodilne fronte na Hrušiči, borcu Ivanju Krivicu-Pavlu, ki je bil sekretar okrajnega komiteja KPS za Kranjsko goro. Padel je 10. marca 1944. leta v Jasni pri Kranjski gori. Na gasilskem domu št. 13 je vzidana velika spominska plošča desetim gasilec, ki so padli kot borci in talci med NOB.

Na hiši št. 11 je vzidana spominska plošča Antonu Starmanu-Branču, kurirju postaje 10-G in Rudolfu Toplikarju, borcu Zahodnokorškega odreda. Padla sta 23. marca 1944 v borbi z belogardistom, hlapcem nemškega župana Smoleja - Korenca.

Pri karavanskem predoru je na poslopju železniške čuvajnice pritrjena spominska plošča rezervnim vajakoma stare jugoslovanske vojske, ki sta bila žrtve petokolonašev. Takrat, 9. aprila 1941, sta pri predoru padla Martin Ščurk iz Ljubljane in Andrej Škabernje iz Moravč.

V domu družbenih organizacij sta dve plošči iz bron z imeni umrlih v taboriščih in padlih borcev v NOB od leta 1942 - 1945.

Na zunanji steni pastirske kočje na Hruščanski planini je spominska plošča ustreljenemu rezervnemu vojaku Jožu Vrhuncu, šoferju z Bleda, ki so ga v noči 9. aprila 1941 na Belem polju zajeli nemški vojaki in odpeljali s seboj in ga na Javorjih pod Rožco ustrelili.

Na tej koči je tudi spominska plošča skojevki Magdi Zupan, ki se je ubila na Kleku avgusta 1945. leta.

Na Hrušiči št. 5. je vzgojnovarstvena ustanova, ki se imenuje po najstarejši aktivistki in materi Frančiški Ambrožič, kateri so 27. julija 1942. leta na Belem polju Nemci ustrelili vse štiri sinove.

OB 40-LETNICI STRELJANJA TALCEV NA BELEM POLJU 3

SPOMINI VIKE AMBROŽIČEVE, ŽENE ENEGA ŠTIRIH AMBROŽIČEVIH BRATOV, KI SO BILI PRED 40 LETI USTRELJENI KOT TALCI.

Nadaljevanje

Ob cesti so stali obkoljeni s policijo pred naperjenimi puškami in zvezani po dva in dva. Skupaj so stali celo dopoldne na vročem soncu in pričakovali najhujše. V teh obupnih trenutkih so starejši člani pevskega zbora Golica začeli prepevati narodne pesmi, kar je mlajše fante ganilo do solz, saj niso mogli razumeti, da bodo morali tako mladi umreti zato, ker so ljubili svojo domovino in za katero so se bili pripravljali boriti tudi s puško v roki.

Takratni direktor železarne je ta čas baje na Bledu pregovarjal gestapo, da je v železarni zastoj, ker je samo na prometu manjkalo 14 delavcev in med talci je bilo kar 16 strojevodij in premikačev, da bi jih nekaj rešil. To je ena od inačic za vzrok čakanja talcev na Belem polju.

Toda nekaj čez poldne tega dne se je končalo življenje 45 naših mladih fantov in mož, zavednih Slovencev. Bolečina nas svojcev je ob spominu na ta zločin ostala tudi po 40 letih nespremenjena, z veliko željo, da se kaj takega ne bi ponovilo več.

Po tem velikem zločinu na Belem polju in po tako množični izselitvi domačinov, večina z družinami vred,

je zaradi strahu na Hrušiči postalo pravo zatišje, vse do spomladi leta 1943. Na levi breg Save so v začetku junija 1943 prišli borci Franc Benigar-Gabrin, Rupert Kiršner in Drago Višner, kateri so ponovno organizirali nov odbor Osvobodilne fronte. Z njimi je prišla tudi partizanka Janja, ki je obnovila mladinsko organizacijo. Na kmetski Doroteji Robič so izmed delavcev železarne, ki so v tovarni podpirali organizacijo OF, izbrali nove člane odbora OF. Pod Mežaklo je bilo pred vojno samo sedem hišnih števil, iz teh je bilo 14 mož in žena v partizanih. Mladinska organizacija je bila tu izredno aktivna in povezana z mladinci iz vasi, ki so prenašali razno pošto in propagandni material. Mladina je imela direktne zveze z borci v gozdovih.

Ta drugi odbor OF in mladinska organizacija sta žal delovala komaj eno leto, ker je v neposredni bližini živela ženska, katera je delala na dve strani. Vedela je za vse prebivalce in za njihovo delo z NOV, ker je imela zvezo z borcem Kiršnerjem, hkrati pa je bila povezana z gestapovcem Druschkejem na Jesenicah in začela izdajati vse tiste aktiviste, ki ji niso bili pri srcu. Pri tem umazanem delu jo je zalotil sosed, ki je bil izpuščen iz taborišča,

ko se je moral javiti gestapu na Jesenicah. Dne 15. maja 1944 je gestapo pod Mežaklo pripeljal policijo, da je aretirala po seznamu vse aktiviste, ki so jih našli doma. Aretirali so tri člane odbora OF, štiri mladince, dve ženski in dva mladince na vasi. Trije so pred tem odšli v partizane, pogegnili pa so tudi trije mladinci, ker je bil njihov sum upravičen. Stiri najst dni po tem dogodku je padel Rupert Kiršner, ko se je ta dan mudil na spodnjem Plavžu, kjer ga je čakala zaseda. Naši aktivisti so vedeli, čigava žrtev je, zato so zahtevali, da ženska kot izdajalka prejme zaslužno kazn.

Vse aretirane člane odbora OF so v jeseniškem zaporu strahotno mučili, ker so vedeli za njihovo delo. Miha Koglarja so mučili in ga imeli ves teden zaprtega v kleti gestapa. Hoteli so, da jim sam pove svoje ilegalno ime. Ker je molčal, so ga odpeljali v Begunje in kasneje skupaj z ostalimi dalje v Nemčijo v kaznilnico Kassel, kjer so bili obsojeni na deset in več let zopora, ki so ga morali pretrpeti v samica. Vse takrat aretirane mladince so iz begunjskih zaporov odpeljali v Nemčijo v mladinsko kazensko taborišče Kostanz, kjer so v težkih življenjskih pogojih dočakali svobodo.

Na levem bregu Save pod Mežaklo so v zimi 1941-1942 že zahajali prvi partizani v hišo Marije Robič, kjer so vedno našli varno zavetje. Po are-

Na Belem polju pri Hrušiči, na kraju krvavega dogodka, kjer je 27. julija 1942 leta nemški okupator ustrelil 45 talcev, stoji spomenik, zidan iz kamna v obliki Triglava, ki ga krasijo trije reliefi, ki prikazujejo vstajo, rast Osvobodilne fronte, streljanje talcev in selitev družin. V sredini je vgrajena plošča s posvetilom Miha Klinarja. Na desni strani je večja plošča z obširnejšim opisom tega dogodka in v ozadju 23 kamnov z imeni talcev. V bližini, na nasprotni strani ceste, stoji višek steber s petokrako zvezdo na vrhu, ki je simbolično ovita z bodečo žico. Plošča je pritrjena na steber, ki ima iznako 28 G - 8 G. Pod ploščo je vzidana večja, ki pove, da je ta spominski steber posvečen gorenjskim kurirjem, ki so tu mimo nosili važna sporočila od leta 1943 do konca vojne. Tu so prečkali cesto, železniško progo in Savo. Po tej poti so hodili kurirji, predvsem z Javor nad Hruščansko planino iz postaje 28-G in kurirji iz postaje 8-G na Mežakli, ki so povezovali Koroško in Gorenjsko s Primorsko. Malo dalje proti Gornjesavski dolini na spodnji strani ob cesti stoji dostojno obeležje kurirjem, ki so ga postavili železničarji. Na levi strani Save pod Mežaklo je na robu gozda v bližini hiše št. 75 pokopani neznani borec, mlad kurir s Primorske, ki je v tej hiši hudo ranjen umrl v jeseni 1943. leta.

V vasi je na hiši št. 52. vzidana plošča, posvečena vaščanu in orga-

DOMICILI PARTIZANSKIM ENOTAM IN PROSTOVOLJCEM – BORCEM ZA SEVERNO MEJO 1918/1919 V JESENIŠKI OBČINI

Domicili enot narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov ter aktivistov Osvobodilne fronte imajo trajen pomen za občino in prebivalstvo, delovne organizacije in za družbenopolitične organizacije, ki so domicilio podelile. Odbori teh enot, odbori aktivistov OF, občine, krajevne skupnosti in druge organizacije so dejansko neločljiva in enovita celota.

Njihovo skupno politično delo in raznovrstna družbena dejavnost sta zelo pomembna oblika varovanja pridobitve narodnoosvobodilnega boja in ljudske socialistične revolucije ter pomemben dejavnik sodobne socialistične razvoja.

Jeseniška občina je do sedaj podelila devet domicilov.

Borci NOV in POS ter aktivisti OF in prostovoljci – borci za severno mejo 1918–1919 so sicer organizirani v svoje osnovne organizacije ZB NOV po kraju prebivanja, hkrati pa so trdno politično in pristno človeško povezani s tistimi kraji, občinami in organizacijami, kjer so se pretežno nahajali med osvobodilno vojno, ali kjer so sodelovali v važnih vojaških in političnih dejanjih.

Odbori teh enot in aktivisti OF so s pomočjo domicilov lažje in celoviteje izvajali svoja poslanstva. Uspešno zbirajo in urejajo zgodovinsko dokumentacijo in pričevanja, pišejo monografije, postavljajo spomenike in spominska obeležja, spodbujajo nastajanje različnih mladinskih enot in organizacij in organizirajo sistematično medsebojno povezovanje.

Odbori enot gojijo in dvigajo politično zavest ter poštrevnostnost in tovarštvo med partizanskimi borci in partizani – aktivisti, ki so še vedno najgloblje povezani z vsem, kar krepki patriotizem, medčloveško vzajemnost in medsebojno pomoč, so neposredni ustvarjalci trdnih vezi med starejšimi in mlajšimi generacijami, so vestni in pošteni delegati nezadržne rasti mednarodnega in meddržavnega sodelovanja, nenehnega sožitja med narodi in narodnostmi SFRJ in so trajna in neomajna opora Titovi Jugoslaviji, Titovi politiki in najvišjim idealom človeštva. (Iz uvodnika zbornika – Domicili v slovenskih občinah.)

CANKARJEV BATALJON

Na Vodški planini na Jelovici je bil 5. avgusta 1941 ustanovljen Cankarjev bataljon. Sestavljali sta ga Jeseniška – do tedaj Cankarjeva četa in Jelovska četa. Cankarjeva četa je pred tem 1. avgusta doživela ognjeni krst na Obranci na Mežakli, kjer sta padla Viktor Arzenšek in Ferdo Koren.

Ob ustanovitvi je bataljon štel nekaj več kot 60 borcev in bork. Partizansko prisoje so borci položili pred članom glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet Staneom Žagarjem, učiteljem z Dobrave pri Kropi. Za komandanta je bil imenovan Jože Gregorčič, jeseniški rojak – sicer rojen v Opatiji in španski borec, za političnega komisarja pa je bil imenovan Ivan Bertonec, domačin z Dobrave nad Kropo, znan predvojni revolucionar in Žagarjev sodelavec.

Po nemškem napadu 8. avgusta 1941 na Kotliču (Lipniška planina), sedaj Partizanski vrh, kjer je bataljon izgubil tri borce iz Jeseniške čete, sta se četi vrnili na svoja območja. Jeseniška četa, ki je bila razdeljena na manjše skupine – četvorke, je izvajala razne akcije na območju Jesenic, Gorij, Bohinjske in Zimnice. Jelovska četa se je največ zadrževala na območju Jelovice in izvajala akcije v okolici Radovljice in Bohinja.

Zadnje dni oktobra sta se četi ponovno združili na Mohorju. Cankarjev bataljon je kljub zgodaj zapadle mu snegu izvedel več uspešnih akcij na območju vse Gorenjske. V decembrskih dneh je uspešno izvedel široko mobilizacijo novih borcev v Poljanski dolini, na Jesenicah in okolici, na gorjansko-blejskem območju ter v Bohinju in Gornjesavski dolini. Prišlo je do splošne vstaje in krona vseh akcij je bila dražgoška bitka v začetku januarja 1942.

Aktivnost Cankarjevega bataljona v decembrskih dneh, vključno z dražgoško bitko, je vplivala, da so morali Nemci spremeniti svoje načrte in odstopiti od nameravane selitve Gorenjcev. Bataljon je nadaljeval svojo aktivnost vse do ustanovitve Gorenjskega odreda.

Skupščina občine Jesenice je 28. julija 1967 na svečani seji podelila domicil borcem Cankarjevega bataljona.

Domicil sta podelili tudi občina Radovljica in Škofja Loka. Cankarjev bataljon ima svojo bojno zastavo; sedež odbora je v občini Škofja Loka.

GORENJSKI ODRED

Borci Jeseniške in Poključke čete so bili med prvimi vključeni v Gorenjski odred, ki je bil ustanovljen v začetku junija 1942. Deloval je predvsem na desnem bregu Save; v zgornjem delu Gorenjske pa je deloval I. bataljon, imenovan Cankarjev bataljon, tudi na levem bregu Save – v Karavankah.

Niže proti Trzinu in Kranju je v letu 1942 imel svoje operativno območje Kokrški odred, kateremu je podelila domicil tržiška občina. V letu 1944 in 1945 je vključeval tudi precejšnje število borcev z žirovniškega območja.

Gorenjski odred je bil posebno aktiven v letu 1942. Številne akcije, posebej še Cankarjevega bataljona od Radovljice do Gornjesavske doline, so dnevno razburjale Nemce.

Tudi okupatorjev teror se je v tem času stopnjeval in streljanje talcev je bilo pogosto predvsem v mesecu juniju 1942.

Pomembna je bila akcija v Mostah pri Žirovnici, ko sta po uspehi partizanski akciji pogorela železniški in cestni most. Gorenjski odred je izvedel tudi eno od prvih vojaških akcij na zahodnem delu Koroške – v Bistrici v Rožu. V noči od 17. na 18. maj 1943 je vdril v Bistrico in tam uničil stroje v tovarni akumulatorev, zažgal žago, uničil električno centralo in rešil 40 ruskih in ukrajinskih mladincev, ki so bili na prisilnem delu.

Gorenjski odred je po reorganizaciji v letu 1943 še razširil svojo dejavnost na vso Gorenjsko. Obstoja je do avgusta 1944 in borci so v tem času izvedli številne sabotaže in diverzije; napadali pa so tudi posamezne nemške patrulje in njihove postojanke.

Gorenjski odred je v letu 1942 utrpel precejšnje izgube med vodilnim kadrom, vzgojil pa je številne nove in se je tako lahko uspešno zoperstavil nadmočnemu sovražniku, vse do razformiranja, ko se je večina borcev vključila v Kokrški odred, ki je bil po prekinitvi ponovno ustanovljen konec avgusta 1944.

Skupščina občine Jesenice je borcem Gorenjskega odreda podelila domicil 28. julija 1967. Poleg jeseniške sta Gorenjskemu odredu podelili domicil tudi radovljiška in škofjeloka občina. Enota ima svojo bojno zastavo in sedež v Škofji Loki.

POKRAJINSKI KOMITE KPS IN CELOTNI POKRAJINSKI AKTIV OF ZA GORENJSKO

V času kapitulacije Jugoslavije, v aprilu 1941, so bili komunisti Gorenjske povezani v tri okrožja, in sicer: jeseniško (sedanji občini Jesenice in Radovljica), kranjsko (sedanje občine Kranj, Škofja Loka, Trzin in Ljubljana-Šiška) ter kamniško (sedanje območje občin Kamnik, Domžale in nekaj časa tudi Litije).

Ze oktobra 1941 je bil ustanovljen Pokrajinski komite KPS za Gorenjsko. Prva naloga je bila pripraviti Gorenjsko na oboroženo vstajo. To nalogo so prevzeli okrožni revolucionarni komiteji na Jesenicah (vodil ga je Jože Gregorčič), v Kamniku, Kranju in Škofji Loki.

Eden glavnih predvojnih političnih delavcev Stane Žagar je organiziral več posvetovanj. Kot član glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet je pred vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja na Gorenjskem postavil odlično in zahtevne naloge. Ze koncem junija in v začetku avgusta 1941 sta bila ustanovljena okrožna odbora OF na Jesenicah in v Kranju. Za sekretarja Pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko je bil postavljen Stane Žagar, ko pa se je posvetil vojaškemu nalogam, je postal sekretar Tone Dolinšek. Metoda. Splošna vstaja je zajela celotno Gorenjsko in v decembru je prišlo že do druge vsesplošne ljudske vstaje v Poljanski dolini, gorjansko-bohinjskem območju ter na Jesenicah in okolici in v Gornjesavski dolini. Gestapo je v decembrskih in januarjskih dneh leta 1941 in 1942 strahovito reagiral. Uspešno mu je artilirali veliko število aktivistov, tudi članov okrožnih in mestnih odborov.

Ob nastajanju in aktivnosti Gorenjskega in Kokrškega odreda se je posrečilo gorenjskemu političnemu vodstvu spomladi in v poletju leta 1942 ponovno reorganizirati okrožno in rajonska politična vodstva. Delavne so bile tudi partijske celice in odbori OF.

Novo pokrajinsko vodstvo partije in izvršnega odbora OF s sekretarjem

jem Maksom Krmeljkom je bilo postavljeno pred veliko nalogo, kako onemogočiti nemško mobilizacijo. Uspešno jim je odtegniti precejšnje število mladih in jih vključiti v partizanske vrste, tako da je Gorenjski odred v juniju 1943 narastel že na devet bataljonov, precej novincev pa je bilo poslanih v brigade na Dolenjsko.

Leta 1943 so bili zelo uspešni narodnoosvobodilni odbori (odbori OF) in njihovo število je zahtevalo, da je bil ustanovljen pokrajinski odbor OF. Ustanovljeni so bili tudi odbori žena (SPZZ – slovenska protifašistična ženska zveza), mladine in gospodarske komisije. Ob kapitulaciji Italije ni bilo na Gorenjskem čuti večjih sprememb, saj so Nemci držali vse ključne položaje v svojih rokah. Decembra 1943 je pričela z delom tudi pokrajinska tehnika.

13. in 14. maja 1944 je bilo na Jelovici prvo posvetovanje gorenjskih aktivistov. Nato je sledila še prva konferenca delavske enotnosti (DE). Po tem pa so bila posvetovanja in konference aktivistov tudi po okrožjih. V tem času je bila glavna naloga mobilizirati čim večje število delavcev in jih tako odtegniti od dela v okupatorjevi vojni industriji, ali jim onemogočiti vstop v razne sovražne formacije – v domobranstvo ali v nemško pomožno policijo.

V jeseni leta 1944 so bile izvedene že prve svobodne volitve v krajevne narodnoosvobodilne odbore (KNOO) v krajih, kjer je bilo to mogoče. Pomembna je bila tudi naloga, kako onemogočiti na Gorenjskem razvoj domobranstva in pomožne policije (raztrganci). V zadnjem letu vojne je kljub močnemu okupatorjevemu terorju uspešno pokrajinskemu vodstvu Gorenjske in v okrožjih izvesti vse priprave za prevzem oblasti.

Devetega maja 1945 je Pokrajinski odbor OF za Gorenjsko skupaj z gorenjskim vojnim področjem izdal posebno okrožnico ob osvoboditvi domovine.

Skupščina občine Jesenice je 1. avgusta 1970 podelila domicil Pokrajinskemu komiteju KPS in celotnemu pokrajinskemu aktivu OF za Gorenjsko. Pokrajinski odbor aktivistov OF za Gorenjsko ima sedež v Kranju. Ob vsakoletnem zboru aktivistov OF in borcev NOV Gorenjske si občinske konference SZDL izmenjajo prapor aktivistov OF Gorenjske.

AKTIVISTI OF OKROŽJA JESENICE

Jeseniški komunisti so že v predvojni Jugoslaviji odigrali pomembno vlogo v delavskem gibanju Gorenjske in Slovenije. Po njihovi zaslugi je napredna marksistična misel prodrla v vse dejavnosti političnega in kulturnega življenja. Organizacijsko so bili komunisti jeseniškega in radovljiškega območja povezani v jeseniškem okrožnem komiteju KPS. Nemška okupacija ni komunistov našla nepripravljenih. Ze pred tem so opozarjali na nevarnost italijanskega fašizma in nemškega nacizma in njihove namene. Močno propagandno sredstvo je bila marksistična literatura, ki so jo prav komunisti tega območja širili v tovarni, po Jesenicah in Radovljici ter v naseljih obeh območjih.

Ze junija, takoj po okupaciji, je na Javorniku pričela delati ilegalna tehnika. Gradivo so prejemali iz Ljubljane in ga razmnoževali. Razmnoževali so tudi vsakodnevna radijska poročila in jih delili med aktiviste.

Množična vključitev prebivalstva v odbore OF je bila velika pomoč in opora narodnoosvobodilnemu gibanju, ki se je masovno odzvalo prvim pozivom partije na vsesplošen upor. Tudi Okrožni komite KPS, ki je sicer v januarjskih dneh leta 1942 utrpel težke izgube, se je v poletnih mesecih zopet okrepil. V članstvo partije je bilo sprejetih tudi nekaj novih aktivistov in članov OF. Tudi odbori OF so bili obnovljeni na Jesenicah, v Radovljici, Koroški Beli, v Kranjski gori in v nekaterih vaseh Bohinja.

Viktor Kejžar, sekretar Okrožnega komiteja KP, je bil imenovan v Pokrajinski komite KPS za Gorenjsko. V letu 1942, že v zgodnjem poletju, so bili pričetni novi aktivisti OF in povečalo se je tudi število članov komunistične partije in širila se je organizacijska mreža. V jeseni leta 1942 je bilo že 12 odborov OF.

Pred novo nalogo so bili aktivisti postavljeni, ko so Nemci pričeli mobilizirati v nemško vojsko. Aktivisti OF delo je v zimskem času nekoliko zamrzlo; zaživel pa je zopet v pomladanskih mesecih. Jeseniško okrožje je bilo razdeljeno na sedem rajnov, obsegalo pa je 59 vasi, dve mesti in štiri tovarne.

(Nadaljevanje)

DOMICILNA LISTINA GORENJSKEMU ODREDU

Na podlagi in po predložitvi: ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

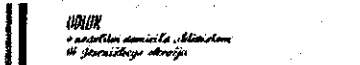
...

...

...

...

...

DOMICILNA LISTINA GORENJSKEMU ODREDU

Na podlagi in po predložitvi: ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

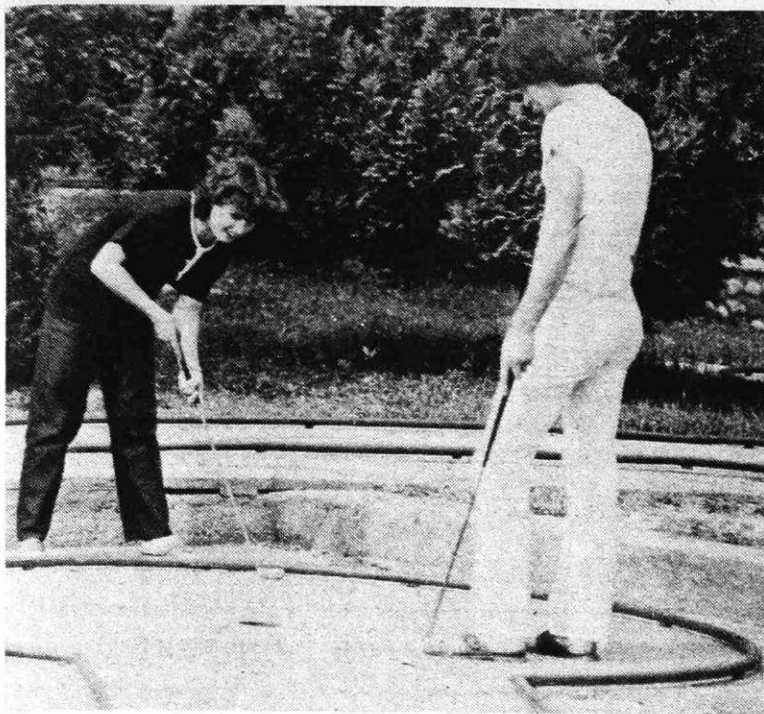
...

...

...

...

...

Še pred nedavnim smo Jeseničani kritično pogledovali proti propadajočemu in neizkoriščenemu mini golfu sredi Jesenic. Od mimoidočih je bilo slišati razne kritike na račun zapuščenega mini golfa, katerega je HTP Gorenjka prepustila zobu časa. Večkrat smo ubujali spomine na čase, ko je mini golf še obratoval, ko smo ob igri golfa sredi obilnega zelenja preživeli številne urice prijetnega razpoloženja.

Po približno šestih letih mini golf ponovno obratuje, vendar, kot zglada, smo Jeseničani pozabili na ta rekreacijski objekt. V razgovoru z Alojzjem Murnikom, ki je od HTP Gorenjka prevzel v najem mini golf in ga ponovno usposobil, sem izvedel, da je obisk zelo slab. Na dan pride okoli 40 obiskovalcev, včasih še manj. Da bi bila igra golfa prijetnejša, je iz lastnih sredstev poskrbel za glasbo, vendar tudi to ne vpliva na povečanje obiskovalcev. »Res ne vem, kaj naj še storim, da bi mini golf pritegnil več obiskovalcev«, je na koncu kratkega razgovora še dodal. Da bi bil kiosk bolj racionalno izkoriščen, si je omislil tudi modno tiskanje na majice, vendar tudi to ne gre nič kaj dobro v prodajo. (Tekst in foto: Vasjo Hribar)

ZAHVALA

Ob boleči izgubi drage mame, babice in prababice

ANE OMAN

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem in sosedom za izrečeno sožalje in spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebno zahvalo smo dolžni sosedu Jožici Medja za vsestransko pomoč. Zahvaljujemo se tudi delavcem osnovne šole Tone Cufar, Kompara in Save Kranj za podarjeno cvetje ter denarno pomoč. Prav tako se zahvaljujemo tudi osebju doma Franceta Berglja za nego in strežbo.

Vsi njeni

ZAHVALA

Ob moji upokojitvi se prav pristočno zahvaljujem sodelavcem in sodelavkam kadrovskega sektorja, še posebno svojim najbližjim sodelavkam in sodelavcu za prisrčno slovesnost in za vsa darila, ki mi bodo v dolgotrajen spomin. Hvala vsem udeleženkam in udeležencem na tako prisrčnem poslovnem popoldnevu in za njihov prijateljski stisk roke, ki ni bil namenjen slovesu, temveč nadaljnjemu tovarištvu.

Lepa hvala tudi vodji kadrovskega sektorja Janezu Tušarju in predsedniku sindikata Železarne Stefanu Ščerbicu za zelo zbrano, prijetno besedo, katere sta mi izrekla ob tovariškem srečanju.

Zahvaljujem se tudi občinskemu sindikalnemu svetu, sindikatu Železarne, osnovni organizaciji sindikata delovne skupnosti KSI, OOKZ kadrovskega sektorja in še posebej aktivu invalidov Železarne za izkazano pozornost in spominska darila.

Hvala vsem sodelavcem in sodelavkam, s katerimi smo skupaj v železarni Jesenice v času dolgoletnega dela preživeli toliko težkih ur ob delu in tudi dosti prijetnih ur ob ugotavljanju skupne delovne uspešnosti, ki nas je družila.

Svojim sodelavcem v kadrovskem sektorju želim še naprej uspešno delo. Vsem delavcem v TOZD in delovnih skupnostih Železarne pa želim uspešno delo na delovnem mestu in na področju samoupravnih in družbenopolitičnih dejavnosti.

Zdravko Pogačnik

UGANKARSKI SLOVARČEK

ALMADEN – rudarsko mesto v južni Španiji z najbogatejšimi rudniki živega srebra na svetu

DICKENS – angleški pripovednik (Charles, 1812 do 1870, Oliver Twist)

ERRATA – seznam tiskovnih napak v knjigi

ISOS – staro pomorsko mesto v Mali Aziji, kjer je Aleksander Veliki premagal perzijskega kralja Darija III.

MORATORIJ – odložitev plačil ali podaljšanje plačilnega roka

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 31. julija, bosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini: Rožca – samopostrežna trgovina na Plavžu, Titova 79 in Delikatesa – Kašta 3 na Koroški Beli, V. Sveti-na 8/a.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu avgustu bo za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna v Radovljici.

DEŽURSTVO V AVTOMEHANIČNIH DELAVNICAH NA JESENICAH

V soboto, 31. julija: INTEGRAL, TOZD MPPD Jesenice, Titova 67.

REŠITEV KRIŽANKE

IZ 28. ŠTEV. ŽELEZARJA

Listavec, anekdota, Agnes, oder, Švedska, Iri, Starr, Onek, Nac, Ito, Moskva, ide, Dornava, AN, skrlup, cic, Anet, reža, Ieper, Asa, kri, rob, Silvan, NJ, Strahov, OO, kantata, ar, moda, slaček, Loara, nihilistka, Enare, nega, ona, mohair, Larionov, lan, Narta, Kyd, Ant.

ČLANOM DU JESENICE

Društvo upokojencev Jesenice vabi svoje člane na proslavo občinskega praznika 1. avgust, ki bo v soboto, 31. julija, ob 18. uri v domu društva na Jesenicah, Pod gozdom 13.

Obenem prosimo člane, ki še niso poravnali članarine in prispevka za vzajemno samopomoč za leto 1982, da to storijo še ta mesec.

ZAHVALA

Vsem zdravnikom kirurškega oddelka bolnice Jesenice in ostalemu osebju v operacijski sobi, kakor tudi višji sestri iz inhalacijskega oddelka se iskreno zahvaljujem za vso pozornost in pomoč. Vsem in vsakomur posebej še enkrat prisrčna hvala.

Pacientka Ivana Mežek
Gorje 59

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

31. julija in 1. avgusta amer. barvni pust. film ALI JE PILOT V LETALU; režija Jim Abrahams, David in Jerry Zucker, v glavni vlogi Robert Hays, Julie Hagerty, prikazan na FEST 81; ob 17. in 19. uri.

2. in 3. avgusta amer. barvni pust. film BEG IZ ALKATRAZA; režija Donald Siegel, v glavni vlogi Clint Eastwood, ob 17. in 19. uri.

4. avgusta amer. barvni film HOLLYWOOD ALI PROPAD; režija Frank Tallin, v glavni vlogi Jerry Lewis, ob 17. in 19. uri.

6. avgusta amer. barvni pust. film ČLOVEK PAJK PROTI ZMAJEM; režija Don McDugal, v glavni vlogi Nikolas Hemond, ob 17. in 19. uri.

7. in 8. avgusta hongkonški barvni karate film NEUSTRASNI ZMAJ; režija Godfrey Lito, v glavni vlogi John Liu, ob 17. in 19. uri.

KINO PLAVŽ

31. julija in 1. avgusta amer. barvni pust. film BEG IZ ALKATRAZA ob 18. in 20. uri.

2. in 3. avgusta amer. barvni pust. film ALI JE PILOT V LETALU ob 18. in 20. uri.

5. avgusta amer. barvna komed. HOLLYWOOD ali propad ob 18. in 20. uri.

6. avgusta amer. barvni rock musical JABOLKO ob 18. in 20. uri.

7. in 8. avgusta amer. barvni znan. fant. film INVAZIJA TRETJIH BITIJ ob 18. in 20. uri.

KINO DOVJE

31. julija amer. barvni film KAZNILNICA ob 19.30.

1. avgusta hongkonški barvni karate film TIGROV BES ob 19.30.

7. avgusta amer. barvni pust. film BEG IZ ALKATRAZA ob 19.30.

8. avgusta amer. barvni pust. film ALI JE PILOT V LETALU ob 19.30.

VABILO ČLANOM DIATI JESENICE

Vse člane DIATI Jesenice vabimo, da se udeležijo tovariškega srečanja slovenskih izumiteljev in inovatorjev, ki bo v soboto, 14. avgusta, pri planinskem domu v Kamniški Bistrici s pričetkom ob 10. uri.

Odhod z Jesenic bo z avtobusom izpred Cufarja ob 8. uri.

Prijave sprejemajo do 6. avgusta: Janez Faletič, tel. št. 2749; OZIL – Pavel Dimitrov, št. 3220; Stane Torkar za aktiv upokojencev.

Lastna udeležba za posameznega člana je 200 din.

V imenu upravnega odbora vabimo vse člane, da se udeležijo tega prvega slovenskega srečanja novatorjev.

Program srečanja:

– otvoritev in pozdravne besede (prof. Gerl),

– kratak pozdrav pevcev iz Kamnika,

– podelitev plaketa in diplom Zveze izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav Jugoslavije,

– vloga ustvarjalnega in izumiteljskega dela v obdobju stabilizacije – tovariška razprava kot priprava na jesensko posvetovanje. Uvodne teme bo podal Jože Jan,

– skupno kosilo in prijeteljska srečanja.

Srečanje bo ob vsakem vremenu!

Odlikovanci bodo prejeli še osebna vabila!

Na prijeten izlet pripeljite tudi svojce!

ČLANOM ELEKTROTEHNIČNEGA IN STROJNIŠKEGA DRUŠTVA

Elektrotehnično in strojno društvo organizirata v septembru dve ekskurziji, in sicer:

– Dne 17., 18. in 19. septembra ogled hidrocentrale v Skopju z ogledom Dojranskega jezera ter Soluna v Grčiji. Odhod z Jesenic bo 17. septembra ob 17. uri na letališče Brnik, povratek 20. septembra v večernih urah.

Cena ekskurzije je 7.000 din. Podrobne informacije dobite pri tov. Jamru, št. tel. 2055 in tov. Zupanu, št. tel. 2551.

Rok prijave je 20. avgust.

– Dne 17., 18. in 19. septembra ogled tovarne MIOSTANDARD-KOOPERANT japonske tovarne HONDA v Osijeku, mesta Osijek.

Džakova in zgodovinskih muzejev ter ilirsko-keltskega naselja Mursa. Odhod bo 17. septembra v zgodnjih jutranjih urah, povratek pa 19. septembra v večernih urah. Prevoz z avtobusom.

Cena ekskurzije je 3.950 din.

Prijave in informacije sprejema Tjaša Kalan, št. tel. 2730. Rok prijave 20. avgust.

Število prijaviteljev je omejeno na 40.

ODLOŽITEV PLAČILA		NEZNANNA V MATEM.	ŽEJNA NA MALAKI	POSREDENIK V ELEKTROT.	ŽELEČ V DESKAH	KOSITER	BRENKALNI INSTRUMENT	KIS	STOTI DEL DINARJA
NAPRAVA ZA OKRETAJE (ANGEL PISAR)		NAPRAVA ZA DESANJE DINAR		KATRAM VRSTA VRBE					
SESTAVI ROKNER		DIAPLOZITIV ALKOHOL PLOČA		V SEPEČ SOLI		SEZNAM NAPAK ROBERT MITCHEM		GORAD SELSKO DOLINO	
100 m ² ENKA		ŠKOTSKO NOGOM. MOSTVO		BARVA IGRALNIH KART		EDVARD KARDELI NESTOVS. FRANCIS			
VRSTA KUKAVICE		PUBLIST VOMAR ENA OD PROJEKCI		GL. MESTO KENIJE		RUDNIK Hg V ŠPANIJI		KRAJ PRI DONJALAH	
GOLOBEK REKA		REŽISER CLAIR CHATEL RUDI		TUR. TVOR PEROCI		STENA LOZJE FOTOVAR		REŽISER INDIJSKI RUSSELL VELETOV	
PREDVALCI SLOVAŠKE		INDIJSKI PISAR (MULI RADI)		KALCI					
HERCEGOVEC		AFRIŠKI VELETOV		GRŠKA CRKA		TRESKA OLIVER PLAKAR			
UBITSL GRAFIK ALKOHOLN TEVLEČEK		HERCEGOVEC		AFRIŠKI VELETOV		GRŠKA CRKA		TRESKA OLIVER PLAKAR	
TOVARNA GRUDEN PAPIRNI FANT S SVETILKO		RAZSTAVNA PLOČA		PTIČ SEVENNI MORI		DROG V KOZOLCU		ODVRATNOST	
TRENER CIBONE		OTOK V TUAMSTU		DRŽAVA V SV. INDIJI		KALCI			
NAPRAVA ZA OKRETAJE (ANGEL PISAR)		SESTAVI ROKNER		DIAPLOZITIV ALKOHOL PLOČA		V SEPEČ SOLI		SEZNAM NAPAK ROBERT MITCHEM	
100 m ² ENKA		ŠKOTSKO NOGOM. MOSTVO		BARVA IGRALNIH KART		EDVARD KARDELI NESTOVS. FRANCIS			
VRSTA KUKAVICE		PUBLIST VOMAR ENA OD PROJEKCI		GL. MESTO KENIJE		RUDNIK Hg V ŠPANIJI		KRAJ PRI DONJALAH	
GOLOBEK REKA		REŽISER CLAIR CHATEL RUDI		TUR. TVOR PEROCI		STENA LOZJE FOTOVAR		REŽISER INDIJSKI RUSSELL VELETOV	
PREDVALCI SLOVAŠKE		INDIJSKI PISAR (MULI RADI)		KALCI					
HERCEGOVEC		AFRIŠKI VELETOV		GRŠKA CRKA		TRESKA OLIVER PLAKAR			
UBITSL GRAFIK ALKOHOLN TEVLEČEK		HERCEGOVEC		AFRIŠKI VELETOV		GRŠKA CRKA		TRESKA OLIVER PLAKAR	
TOVARNA GRUDEN PAPIRNI FANT S SVETILKO		RAZSTAVNA PLOČA		PTIČ SEVENNI MORI		DROG V KOZOLCU		ODVRATNOST	
TRENER CIBONE		OTOK V TUAMSTU		DRŽAVA V SV. INDIJI		KALCI			

Rušenje dela osnovne šole Karavanjskih kurirjev NOB na Koroški Beli (Foto I. Kučina)

KLJUB DEŽJU 20. MEDNARODNI BALINARSKI TURNIR USPEL

V nedeljo, 25. julija, je bil na balinišču v Logu Ivana Krivca na Jesenicah in v pokritem balinišču v Lescach v počastitev 1. avgusta, praznika občine Jesenice, 20. tradicionalni balinarski turnir. Kljub dežju v popoldanskem času, zaradi katerega so morali finale za prva štiri mesta izvesti na pokritem balinišču v Lescach, je turnir pripravljen in zelo dobro vodil ter uspešno izvedel balinarski klub Jesenice. Udeležilo se ga je 12 ekip balinarskih klubov in društev iz različnih krajev Slovenije ter Videmske pokrajine v Italiji.

REZULTATI: Prvo mesto je osvojila ekipa Sloga iz Ljubljane, drugi so bili člani balinarskega kluba Lesce, tretja pa je bila

prva ekipa Jesenic. Na četrto mesto so se uvrstili balinarji BK Litostraj Ljubljana, peti so bili balinarji iz Tolmina, šesti člani Železnice iz Postojne, sedmi tekmovalci Gradisa iz Jesenic, osma je bila četverka Buerisa iz Italije, deveta druga ekipa Jesenic, deseti so bili člani iz Radovljice, enajsta ekipa iz Anhovega in dvanaesta ekipa Ronchi iz Italije.

Na začetku tekmovanja je udeležence pozdravil predsednik balinarskega kluba Jesenice Stanko Pulc, ki se je vsem topla zahvalil za udeležbo.

Tekmovanje sta vodila člana tehnične komisije Bernard Svetlin in Marjan Stražar. B. B.

USPEL BALINARSKI TURNIR V POČASTITEV DNEVA VSTAJE

Društvo upokojencev Javornik-Koroška Bela zelo skrbno spremlja vse pomembne zgodovinske datume na poti naše revolucije. To se izraža v različnih oblikah kulturnih prireditvah, ki jih organizira. Tako smo letos v počastitev 27. aprila in 1. maja pripravili kulturno prireditev, na kateri je bilo več kot sto članov našega društva. Za dan borca smo 3. julija organizirali piknik za člane društva, katerega se je udeležilo kar 210 članov. Za dan vstaje slovenskega naroda, 22. julija, je društvo organiziralo balinarski turnir in s tem tudi dostojno proslavilo ta dan, ki je za celoten slovenski narod velikega pomena.

Na turnirju so sodelovali člani ekip iz DU Jesenice, Javornik-Koroška Bela, Žirovnica in Radovljica, ekipa DU Kranjska gora se ni odzvala vabilu.

Turnir je otvoril predsednik Društva upokojencev Javornik-Koroška Bela in poudaril, da je turnir posvečen praznovanju 22. julija, dneva vstaje slovenskega naroda in je prispevek društev upokojencev občine Jesenice k čim bolj svečanemu praznovanju tega zgodovinskega dne. Zaželel je čim več športnega uspeha vsem balinarjem.

Zreb je določil, da so se prve pomerile ekipe Radovljice in Žirovnice. Zmagala je ekipa iz Radovljice z rezultatom 13:8. V drugem kolu sta se pomerili ekipi Javornik-Koroška Bela in Jesenic. Uspešnejša

je bila ekipa domačinov, ki je dvoboj dobila 13:8. V tretjem kolu pa sta se srečali poraženi ekipi za tretje in četrto mesto. Zmagala je ekipa Žirovnice z rezultatom 13:7. Za prvo in drugo mesto pa sta se pomerili ekipi Javornik-Koroška Bela in Radovljica. Ta zadnji dvoboj je bil razburljiv tudi za domače navijače. Vse je kazalo, da bodo zmagovalci tega turnirja domačini, saj so vodili kar 11:8, vendar sta znanje in športna sreča prispevala svoje in zmagala je ekipa DU Radovljica z rezultatom 13:11. Tehnično je tekmovalstvo vodil Janez Dolžan iz Žirovnice.

Zmagovalcem je Jaka Svetina, podpredsednik DU Javornik-Koroška Bela, podelil pokal, drugi in tretji ekipi pa diplome. V svojem govoru je poudaril velik pomen takih srečanj in da bi jih morali organizirati pogostje. Čestil je zmagovalcem, obenem pa dejal, da ni glavni cilj takih srečanj zmagati, ampak medsebojno sodelovanje in spoznavanje ter gojitev koristne športne rekreacije. Ob tej priliki je ekipe povabil na ponovno srečanje, katerega bomo organizirali upokojenci v počastitev krajevnega praznika naše krajevnice skupnosti 4. septembra.

Društvo upokojencev Javornik-Koroška Bela je tekmovalcem nudilo skromno malico, ki se je razvila v prijetno tovariško srečanje.

Stane Torkar

VABILO PIONIRKAM, KI BI ŽELELE IGRATI KOŠARKO

Kratek odmor, ki so ga imeli člani vseh ekip košarskega kluba Jesenice, je minil. Društvo avgusta prične vse ekipe s pripravami na jesensko in zimsko sezono.

Zato vabimo dekleta jeseniških osnovnih šol, ki bi želele igrati košarko, da se udeležijo sestanka ekipe kadetkin, ki bo v torek, 3. avgusta, ob 18. uri v klubski sobi na igrišču v Podmežakli.

Vabimo predvsem dekleta, rojene 1968., 1969., 1970. leta, da se pridružijo vrstnicam, ki so se za košarko navdušile že med šolskim letom. Košarka je lep, dinamičen in inteligenten šport, ki navdušuje na tisoče prilizencev. Jugoslovanska ženska košarka je v evropskem in svetovnem vrhu, skladno z razvojem v vsej državi pa se vedno bolj uveljavlja tudi v Sloveniji.

Jesenjske košarkarice so vedno dajale pomemben prispevek slovenski košarki. Na igriščih v Podmežakli so svoje prve košarske korake napravile vrhunske igralke, kot so bile: Mira Vudrič - Potočnik, Jolanda Bertonec - Košir, Cilka Polka - Benedičič, Irena Ivnik - Lah iz prvih generacij po ustanovitvi kluba, ki so s številnimi kolegicami iz svojih in poznejših generacij dolga leta nosile ime Jesenic po vsej Sloveniji. Tudi sedaj je najboljša slovenska igralka Jeseničanka Zora Malacko, ki igra za ljubljansko Ježico in je tudi v članski državni reprezentanci.

Zal klub finančno v tistih časih ni zmogel tekmovalja v prvi zvezni ligi, tako da se izredne generacije jeseniških košarkaric niso mogle kosati z ekipami, kot so Crvena zvezda, Partizan, Voždovac (Beograd), takratna Lokomotiva Zagreb, Železnice (Sarajevo) in z drugimi znanimi ekipami.

Tudi sedanja generacija jeseniških košarkaric je med najboljšimi osmimi ekipami v Sloveniji, vključno z zveznimi ligami, po svojih sposobnostih pa bi bile lahko še višje.

Jesenjska ženska košarka ima lepo tradicijo in dobre pogoje za vadbo.

V klubu upajo, da se bodo kadetkinjam pridružile še nove pionirke, ki želijo igrati košarko.

Pridite pod košo! Prijetno boste preživele svoj prosti čas, se sprostile in razgibale.

Po načrtu dela, ki ga ima pripravljeno trener kadetkin Branko Jeršin, bodo avgustovski treningi za vse pionirke skupni, ne glede na to, iz katere šole dekleta izhajajo, v septembru se dekleta preselijo vsaka na svojo šolo, nato pa se najboljšje iz vse občine srečujejo na treningih občinske reprezentance skozi vse leto, vse pa igrajo v občinski ligi kot selekcije svojih šol.

Br.

OBVESTILO NOGOMETASEM

Mladince, kadete in pionirje nogometnega kluba Jesenice obveščamo, da bo v ponedeljek, 2. avgusta, ob 17. uri sestanek na igrišču v Podmežakli. Dogovorili se bomo o začetku priprav za jesenski del prvenstva.

OBVESTILO KEGLJAČEM NA ASFALTU

Obveščamo vse člane in članice kegljaškega kluba na asfaltu, da se dne 2. avgusta ob 15.30 zberejo na kegljišču. Dogovorili se bomo o nadaljnjem delu. Udeležba obvezna.

Odbor

6. TURNIR V TENISU

REZULTATI:

Predtekmovalje: Hladnik : Prešern 6:2, Miro Mišič : Ogrin 4:6, Klinar : Božič 6:2, Valter : Mitja Mišič 0:6, Hafner : Ramuš 6:1, Dragojevič : Jakšič 6:3.

Četrtfinale: Stravs : Hladnik 3:6, Ogrin : Klinar 6:3, Mitja Mišič : Pleš 6:3, Hafner : Dragojevič 7:6.

Polfinale: Hladnik : Ogrin 9:1, Mitja Mišič : Hafner 9:8.

Finale: Hladnik : Mitja Mišič 6:1, 5:7, 6:2.

Za uvrstitve od 5. do 8. mesta: Stravs S : Klinar 6:4, Pleš : Dragojevič 1:6, Pleš : Klinar 6:0 b.b., Dragojevič : Stravs 6:2.

Prvo mesto je tako prvič osvojil Hladnik (25 točk), sledijo: 2. Mitja Mišič (20 točk), 3. Ogrin in Hafner 10 točk, 5. Dragojevič 8 točk, 6. Stravs 6 točk, 7. Pleš 4 točke, 8. Klinar 2 točki.

Pokrovitelj turnirja je bila OK SZDL Jesenice.

Po šestih turnirjih vodi Gasar (100 točk), 2. Kavčič 90 točk, 3. Bešič 55 točk, 4. Hladnik 39 točk, 5. Jakšič 33 točk, 6. Stravs 31 točk, 7. Poljanšek 28 točk, 8. Klinar 22 točk, 9. Pesjak 22 točk, 10. Miro Mišič 21 točk, 11. Mitja Mišič 20 točk, 12. Dragojevič 18 točk, 13-14. Hafner in Ogrin 12 točk, 15. Tišler 10 točk, 16. Pleš 8 točk, 17-18. Ramuš in Babič 8 točk, 19. Felc 2 točki.

Naslednji, sedmi turnir v tenisu, bo v nedeljo, 1. avgusta, s pričetkom ob 7. uri na igriščih v Podmežakli. Pokrovitelj je skupščina občine Jesenice.

Osmi turnir bo v nedeljo, 8. avgusta, s pričetkom ob 7. uri. Pokrovitelj bo KS Podmežakla. MB

NOVE POSTELJE IN STOLI V GORAH

102.000 ljubiteljev in obiskovalcev gora je v devetdesetih letih zgradilo prek 90 udobnih in gostoljubnih planinskih domov, koč in bivakov, kjer dobijo utrjeni in premočeni planinci, smučarji in pešci v vseh predelih našega planinskega sveta gostoljubno in udobno prenočišče.

Gospodarji planinskih postojank in oskrbniki pa so posebno sredi poletne planinske sezone nenehno izpostavljeni silovitim objektivnim kritikam, ker ne morejo zadovoljiti vedno večjim potrebam, ki jih narekujejo domači in tuji gostje, ker utrjeni, premočeni in prezebljeni ne dobe večjih niti sedežev, kaj šele postelje, da bi se posušili, odpotili in nahranili. Mnogi se morajo v času največjega navala zadrževati v neugodnih prenočevanjih 'pod kapom' ali pod stropnicami, na mizah ali pod njimi in na klopih. Kritično pomanjkanje prenočitvenih zmogljivosti v planinskih postojankah sredi poletja visoko v gorah večkrat presega vse dovoljene meje.

Zato so se planinska društva širše sodelovanja odločila, da že letos v predjulijem letu slovenskega planinstva (1993-1993) vsaj delno omilijo pored in kritični prenočitveni problem v planinskih postojankah. To ni samo velik problem planinskih pohodnikov, temveč tudi nujna in obvezna zahteva vedno večjega števila udeležencev rekreativnega planinstva.

Planinci z Javornika in Koroške Bele namogajo povečati priljubljenost Prešernove koče na Stolu, ki bo že letos lahko udobno prenočila in pogostila 100% več gostov s tostran in onstran meje.

Planinsko društvo Jesenice je stalno aktivno pri gradnji, povečevanju in modernizaciji svojih številnih planinskih postojank. Komaj so Jeseničani lepo uredili Tičarjev dom na Vršiču, že so se lotili povečave Špičke nad Gorenjo Trento pod Jalovcem. Od vseh hvaljena Špička se sprejema večje število planincev, ki prihajajo v to postojanko uživati enkratni mir, čudovite razglede na planinski svet, ki se prav od tu kaže v enkratni, razkošni podobi.

Marijini planinci z Jesenice hočejo svoj visok delovni in življenjski jubilej praznovati in počastiti z otvoritvijo nove spodnje koče na Golici. Planinci z Jesenice in okolice bodo drugo leto slavili 80-letnico (1903-1983) svojega udarniškega, prostovoljnega dela in korist množičnega rekreativnega dela za napredek in zdravje raz planinstva in vzpon vrhunskega plezalnega športa. Delovna zmagala na Golici bo brez dvoma izreden prispevek za nadaljnji razvoj in vzpon delavkega planinstva na razglednih in cvetočih Karavanhah, ki morajo postati velik in pomemben rekreacijski center za mladino in delovne ljudi v neposredni bližini Jesenic.

Ljubitelji gora iz triglavskega planinskega društva Dovje-Mojstrana vlagajo iz leta v leto vedno večje napore v ureditev Aljaževskega doma v Vratih pod severno steno Triglava. Lani so zgradili in uredili zimsko sobo v neposredni bližini, ki je namenjena razvoju in napredku zimskega alpinizma v Triglavu in sosednjih stenah, grebenih in vrhovih, kjer imajo nov val zimskih alpinistov skrajno težke cilje. Planinci in alpinisti z Dovjega in Mojstrana so se letos odločili, da skrbno popravijo in uredijo tudi razpadajočo obmerno čuvajnico pod prevalom Luknja. Ta obnovljeni planinski objekt bo močno razbremenil Aljažev dom v Vratih, ki v sezoni ne more nahraniti ali prenočiti številnih plezalcev in alpinistov, ki si iščejo svoje cilje v bližnjih stenah Triglava, Pihavca, Stenarja in drugih zahtevnejših gorah.

Nerazumljivo je, da Planinsko društvo Kranjska gora že več let nikakor ne more obnoviti in dograditi prijazne in gostoljubne Koče na Gozdu, tik ob avtomobilski cesti Kranjska gora - Vršič, ki je primerna za letovanje družin, otrok in smučarjev, kajti v neposredni bližini, pod Prisrčnikom, so idealna celotna smučišča, primerna za vsakogar.

Tudi planinci iz Nove Gorice hočejo do slovenskega planinskega jubileja dograditi številne planinske prenočitvene objekte na območju Komne, Bogatinskega sedla, Krnskega jezera, Krna, na planini Duplej tik ob Krnskem jezeru. Nov planinski objekt na planini Dupleja bo zadovoljil in navdušil vse ljubitelje in obiskovalce gora, ki prihajajo h Krnskemu jezeru iz Trente, Posočja, Bohinja ali od drugod. Tu je izredno bogata paša za oči za vsakogar, ki se želi naučiti lepote, miru in bogastva planinskega sveta.

Planinska gradnja v letošnjem predjulijem letu slovenskega planinstva ni močno razgibana samo v naši, jeseniški občini, temveč tudi v Triglavu in vsem zlatorogovem kraljestvu.

Pridite na planinska gradbišča tudi vi in poprimite za delo na Stolu, Golici, Špički, pod Vrščem, na planini Dupleja! Zgodovinski boste, ker boste vi sami in vaši znanci in prijatelji bolje spali in se odpotili. Zuro

KOŠARKARSKA PRAVILA

2

SODNIKA IN NJUNI POMOČNIKI - DOLŽNOSTI OBEH SODNIKOV

Sodnika vodita tekmo v skladu s pravili: dajeta žogo v igro, odločata, kdaj postane žoga mrtva in pri tem, če je potrebno, zapiskata, ali s piškom prekineta akcijo, če je žoga postala mrtva, dosojata kazni, odredita prekinitev, dajeta znak namestitkom pri vstopu na igrišče, vročata, ne mečeta žogo igralcu, ko je ta pripravljen za izvajanje outa, kot to določajo pravila. Tiho štejeta sekunde...

Pred tekmo se sodnika dogovorita, na katerem delu igrišča bo kdo od njiju deloval. Po vsaki napaki, ki se kaznuje s prostim metom, tudi če se prosti met ne izvaja, sodnika zamenjata mesti. Sodnika zapiskata vedno, ko je treba kaj odločiti. Po zadetku iz igre ali prostega meta ne zapiskata, vendar pokažeta, da je bil dosežen zadetek, z znakom, ki se dobro vidi od zapisniškega mize.

Poleg tega, da sodnika zapiskata, morata tudi glasno povedati barvo moštva, ki bo dobilo žogo po outu in številko igralca, ki je napravil osebno ali tehnično napako. Sodnika menjata mesti tudi pred vsakim sodniškim metom.

Če sodnik med igro pomotoma zapiska, je treba ravnati takole:

a) Če je eno moštvo imelo žogo v posesti, mu jo sodnik vrne, da jo da v igro izza bočne črte na najbližjem mestu.

b) Če ni imelo žoge v posesti nobeno moštvo, se igra nadaljuje s sodniškim metom v najbližjem krogu, za njo pa lahko skakata katerakoli dva igralca.

c) Če je žoga letela proti košu in padla v koš (čeprav po pišku), se zadetek prizna, žoga pa da v igro moštvo, ki je prejelo koš, izza čelne črte.

ČAS IN KRAJ ODLOČITEV

Sodnika imata pravico odločati o kršitvah pravil, storjenih znotraj ali zunaj igrišča, v vsakem trenutku od začetka do znaka za konec igre. S tem je zaobsežen tudi čas vseh prekinitev iz kakršnihkoli razlogov.

Noben sodnik nima pravice razveljaviti odločitve drugega sodnika, ali dvomiti vanje, če so v mejah sodniških pristojnosti. Če sodnika odločita o istem dogodku v igri približno hkrati, njuni odločitvi pa zahtevata različne kazni, se izvede strožja kazen. To ne izključuje obojestranske napake.

Odloča sodnik, ki je zapiskal. Sodnik, ki ni zapiskal, se nima pravice vmešavati, razen, če je odločitev sodnika, ki je zapiskal, v nasprotju s pravili gre (materialna kršitev). Če sta zapiskala oba sodnika in to različne prekrške ali napake, je treba ugotoviti časovno zaporedje dogodkov in postopati v skladu s tistim, kar se je zgodilo prej, ne glede na težo prekrška.

Če sta se dogodka pripetila hkrati, se dosodi strožja kazen. Na primer: sodnik I je dosodil korake igralcu A, sodnik II pa istemu igralcu osebno napako. Tu se ne sme avtomatično dosoditi strožja kazen, ker je bilo preveč korakov lahko storjenih delček časa prej, kot pa je bila storjena osebna napaka in morda so bili ravno koraki vzrok za osebno napako, ker obrambni igralec ni pričakoval tega podaljšanja gibanja igralca A. Sodnika se morata na kratko posvetovati in določiti nadaljevanje.

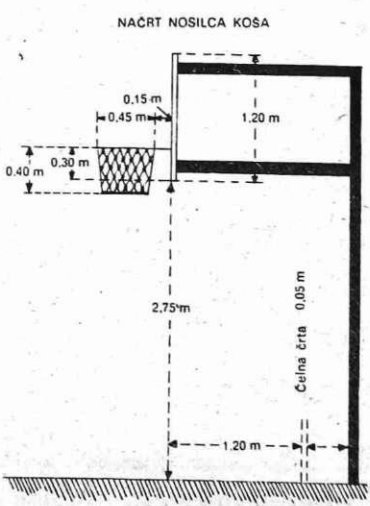
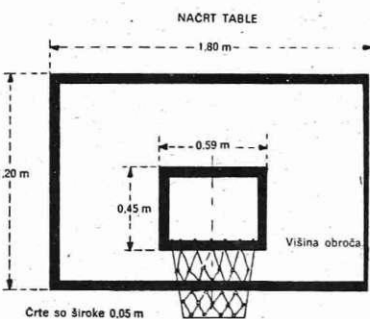
Priznavanje koša v primeru kakršnegakoli spora je pravica prvega sodnika. Če se zgodi, da je v spornem trenutku prvi sodnik pod košem, spremlja let žoge in padev v koš zunanji sodnik, toda o tem, ali koš velja ali ne, odloča prvi sodnik. Prvi sodnik ne more prenesti odgovornosti na drugega sodnika. Zunanji sodnik mora povedati, ali koš velja ali ne. Na osnovi njegovega mnenja, danih okoliščin in lastnega zapažanja prvi sodnik dokončno odloči.

V spornih situacijah sodnika lahko vprašata za mnenje delegata ali kontrolorja sojenja.

Kadar je koš dosežen neposredno ob znaku časomerilca, se prvi sodnik, če ni siguran, ali je bila žoga poslana proti košu pred znakom ali po njem, pred odločitvijo posvetuje z drugim sodnikom, časomerilcem, če je potrebno tudi s časomerilcem »30 sekund« ali zapisničarjem. Druge osebe pri posvetu ne smejo sodelovati.

KAZANJE NAPAČ

Kadar je napravljena napaka, označi sodnik prekršitelja tako, da s prsti pokaže njegovo številko zapisničarju. Če ima osebna napaka za posledico prosti met, to sodnik jasno označi tako, da pokaže na črto za prosti met. Pokaže tudi igralca, ki bo prosti met izvajal. Če ni dosežen prosti met, izroči sodnik žogo igralcu, ki jo bo dal v igro izza bočne črte.

Sodnika kaznujeta nešportne poteze igralcev, trenerjev, namestnikov ali spremljevalcev moštva. Če je prekršek zelo hud, lahko sodnika kršitelja izključita iz igre. Če tak prekršek naredi namestnik, trener, spremljevalec ali vodja moštva, ga sodnik oddalji od igrišča.

Ko sodnik dosodi osebno napako, dvigne pest. Z drugo roko pokaže prekršitelja, pove njegovo številko in zahteva, da dvigne roko. Potem pokaže zapisničarju številko, vrsto napake (namerna, odprava, udarjanje...) ter odločitev o prostih metih. Če dosodi tri proste mete, pokaže s tremi prsti iztegnjene roke proti črti za prosti met, če dva prosta meta, dvigne dva prsta, če pa enega, dvigne en prst. Če je žoga s strani, pokaže z enim prstom proti bočni črti.

DOLŽNOSTI ZAPISNIKARJA

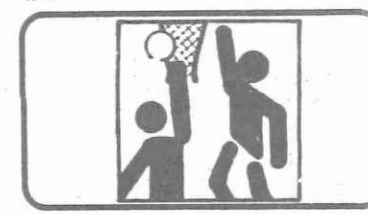
Zapisnikar kronološko zapisuje dosežene točke iz igre, kakor tudi uspele in neuspele proste mete.

Zapisnikar vpisuje osebne in tehnične napake vseh igralcev in takoj obvesti sodnika, kadar je komu od njih dosojena peta napaka. Vpisuje prekinitev (time-out), ki jih zahtevata moštvi in v vsakem polčasu prek sodnika obvesti trenerja, ko ta vzame drugi time-out. Kaže število napak vsakega igralca in pri tem uporablja tablice s številkami.

Zapisnikar vpíše v zapisnik imena in številke igralcev, ki začnejo tekmo in vseh namestnikov, ki so prijavljeni za tekmo. Če pride do kršitve pravil v zvezi z vpisanimi igralci, namestniki ali številkami igralcev, mora zapisnikar, ko odkrije napako, čimprej obvestiti najbližjega sodnika. Znak zapisničarja ne ustavlja igre, zato mora paziti, da daje svoj znak le takrat, kadar je žoga mrtva in ura za igro ustavljena, vendar preden je žoga znova v igri. Nujno je, da za znak zapisničarja razlikuje od znaka časomerilca in sodnikov.

Če pride med tekmo do kakršnegakoli problema, nejasnosti ipd., se mora zapisnikar ob mrtvi žogi (igre ne sme prekinjati) posvetovati s prvim sodnikom.

Zapisnikar mora dati znak za menjavo ali time-out dokler je žoga mrtva in ura za igro ustavljena, vendar preden je žoga v igri.

Če sodnika ne slišita znaka, zapisnikar znak ponavlja, vse dokler ga sodnika ne slišita, pa čeprav se igra že nadaljuje. Časomerilec naj v tem primeru ne sproži ure, dokler se situacija ne razjasni in moštvo, ki je zahtevalo menjavo ali time-out, ne dobi, kar je zahtevalo, šele potem se igra v redu nadaljuje. Sodnika naj se pred vsakim nadaljevanjem igre prepričata, če je vse pripravljeno za nadaljevanje in spoštujeta trenutek, ko pride žoga v igro, da ne bi prišlo do komplikacij.

Zapisnikar se mora prepričati, katero moštvo je v posesti žoge in šele potem dati znak za menjavo.

Kadar igralec po peti napaki napravi še eno napako (npr.: ko odhaja z igrišča po peti napaki, žali sodnika in je zato kaznovan se s tehnično napako), se ta vpíše v trenerjevo rubriko in se šteje za napako namestnika.

Kadar igralec slučajno vrže žogo v lasten koš (npr.: ko v borbi pod košem več igralcev skače na odbito žogo), se zadetek prizna in vrže kapetanu nasprotnega moštva.

Kadar obrambni igralec samo delno blokira žogo in ji neznatno spremeni smer, tako da vseeno pade v koš, se koš vpíše igralcu, ki je metal na koš.

DOLŽNOSTI ČASOMERILCA

Časomerilec objavi začetek vsakega polčasa. Dobre tri minute pred tem obvesti prvega sodnika, da ta lahko moštvi obvesti ali naroči, naj jih obvestijo vsaj tri minute pred začetkom polčasa. Dve minuti pred začetkom tekme opozori zapisničarja. Meri čas igre in prekinitev, kot to predpisujejo pravila. Pri zahtevanem time-outu sproži uro za prekinitev in obvesti zapisničarja, da da znak prvemu sodniku, ko je čas za nadaljevanje igre.

Časomerilec z gongom, pristolo ali zvoncem oznanj konec vsakega polčasa ali podaljška. Ta znak ustavi dejanski čas igre v vsakem polčasu oz. podaljšku. Če znak časomerilca ne deluje, ali se ne sliši, mora časomerilec steči na igrišče, ali na kak drug način takoj obvestiti prvega sodnika. Če je med tem dosežen zadetek ali storjena napaka, se prvi sodnik posvetuje z zapisničarjem in časomerilcem. Če ta dva soglašata, da je čas potekel, preden je bila žoga v zraku na svoji poti proti košu oz. preden je bila storjena napaka, prvi sodnik odloči, da koš ne velja oz. da se napaka ne vpíše v zapisnik in ne kaznuje, razen če ni nešportna. Če pa nista soglasna, koš velja, oz. se napaka kaznuje, razen če prvi sodnik ne spremeni te odločitve.

DOLŽNOSTI MERILCA »30 SEKUND«

Merilec »30 sekund« upravlja z napravo ali z uro za merjenje 30 sekund. Na znak merilca »30 sekund« postane žoga mrtva. 30 sekund se začne meriti v trenutku, ko moštvo dobi živo žogo in čas igre teče.

Moštvo ima žogo, kadar igralec moštva drži ali vodi živo žogo, ali kadar si soigralci živo žogo podajajo. Razni dotiki, zbijanje v borbi za žogo, poskusi prisvajanja niso posest žoge in ne dajejo pravice do nove dobe 30 sekund.

Če pred takimi dogodki žoga ni bila v posesti nobenega moštva, 30 sekund ni treba meriti, vse dokler eno moštvo ne osvoji žoge. 30 sekund se neha meriti, ko moštvo izgubi žogo, ko meče na koš, ko je dosojena napaka, prekršek ali kaj drugega.

Ko žoga zapusti igralčeve roke pri poskusu zadetka iz igre, merilec »30 sekund« preneha z merjenjem. Če da znak, ko žoga želi proti košu, je napravil napako in:

a) se koš, če je dosežen, prizna;

b) če koš ni dosežen in nobeno moštvo pred piškom ni osvojilo žoge, se igra nadaljuje s sodniškim metom v najbližjem krogu (skakalca določita kapetana);

c) če je znak dan tako pozno, da je moštvo že osvojilo žogo, potem bo to moštvo žogo dalo v igro izza bočne črte na najbližjem mestu.

Znak merilca »30 sekund« ustavlja igro. Moštvo nima pravice do nove dobe 30 sekund po prekinitvi, dosojeni zaradi urejanja opreme (razvezane vezalke, sezuta copata itd.), temveč le na ostanek časa do 30 sekund. (se nadaljuje)